

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 904

14. KOLOVOZA 2020. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Dužijanca 2020.

5

Dr. sc. Goran Bašić, direktor Instituta društvenih nauka u Beogradu

Jesu li nacionalne manjine »domaćini« ili »gosti«?

7

Predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov o 30-toj obljetnici stranke

Ključna uloga u ostvarivanju manjinskih prava

12

Dr. sc. Darko Gavrilović, povjesničar

Rat i dalje živimo

15

Turizam na hrvatskom moru u vrijeme korone

Zahvalnost za hrabrost

26

Naši gospodarstvenici (III.)

Obiteljska farma Benčik

30

Stanka Čoban, predsjednica UG *Tragovi Šokaca* iz Bača

Istrajni čuvari tradicijske baštine

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stanić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Zvonko Sarić
(koordinirator dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Sajnos DOO Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Već viđeno

Jedan profesor Filozofskog fakulteta u Beogradu (davno u mirovini) govoreći (isto tako davno) studentima o politici često je citirao **Platona** (a odnosilo se na vlast) – vlast trebaju primiti samo oni koji su najmanje zaljubljeni u nju. Spomenuti profesor je, usprkos tome što je govorio, toliko uživao u vlasti da je, uz ostale političke dužnosti koje je obnašao, u zastupničkim klupama sjedio i kada je zašao u deveto desetljeće svojega života. Očito se Platon kod njega nije »primio«. A tek je onda pitanje kako je grčki filozof »prošao« kod studenata.

Sjetila sam se ove (istinite) priče nakon što su nas lideri oporbe obradovali novim oporbenim savezom koji, valjda, sada treba ozbiljno stati na crtu ovima s vlasti i na nekim budućim izborima zauzeti njihova mjesta. I što je tu sporno, zar nije prirodno da je cilj oporbe biti vlast? Naravno da ništa nije sporno, ali mene je iskreno iznenadilo, ili bolje reći porazio, prizor davno istrošenih političkih likova koji nam sada iste priče prodaju samo u drugačijem omotu. Istine radi, ima i nešto što novi oporbeni skup stranaka razlikuje od prethodnog – Dveri. Nema ih u Udruženoj opoziciji Srbije. Iskreno, tu im nije ni (bilo) mjesto. Ali nije poanta priče u Dverima, već u tome može li i što novoga ponuditi novi oporbeni blok? Novo i drugačije koje sada treba biti udica na koju će ziniti svi razočarani, svi željni promjena, drugačije Srbije. Novo i drugačije koje na izborima, koliko već predsjedničkim, pa onda i parlamentarnim može oporbi donijeti, ako ne prevlast ono barem pristojan broj glasova. S ljudima čije poruke i međusobne svađe slušamo godinama, čije likove gledamo godinama, čije rezultate rada smo vidjeli dok su bili vlast, koji su mijenjali stranačke dresove ili dijelili vlastite stranke, tako što mi izgleda nemoguće. Na stranu to što ideologija i stranački programi odavno nisu stvari koje okupljaju stranke, bilo da su dio vlasti ili oporbe. I na koncu tko će od njih, nakon tko zna koliko uzaludno potrošenih naših godina, javno priznati poraz i dostojanstveno se povući s političke pozornice?

I zato onaj uvod o Platonu, profesoru i studentima. Bit će da su mnogi bili dobri, ako ne studenti, a ono politički učenici poznatog profesora i političara.

Z. V.

Građanska Vojvodina: Privesti pravdi nasilnika

Koalicija nevladinih organizacija Građanska Vojvodina zatražila je od nadležnih državnih tijela da pod hitno pronađu osobu koja je odgovorna za napad na mladog građanskog društvenog aktivista, novosadskog studenta **Milana Vujića**.

»Podsjećamo nadležne da su prebijeni mladić, kao i njegov otac, obavijestili javnost da je Milan prepoznao napadača. Pozivamo nadležne da, bez oklijevanja, ispitaju te navode i privedu pravdi nasilnika«, navela je Građanska Vojvodina u saopćenju za javnost.

Podsjetili su da je **Milenko Vujić**, otac Milana Vujića, rekao da je motiv za napad na njegovog sina »isključivo politički«, a da je napadač s jedne od izbornih lista na proteklom lokalnim izborima u Novom Sadu.

»Poslužit ćemo se citatom Milenka Vujića: 'Očigledno da se u ovoj zemlji ne može nekažnjeno iznijeti suprotno mišljenje'. Ukoliko smo zaista stigli dotle da se zbog političkih uvjerenja mladim ljudima razbijaju glave, onda možemo s užasom konstatirati da nitko više nije siguran. Doslovno nitko«, navela je Građanska Vojvodina.

Ocijenili su da je to »logična posljedica atmosfere linča koju stvara aktualni režim u kontinuitetu u posljednjih osam godina. To je posljedica i generalne atmosfere u postgenocidnom društvu, koje se nije obračunalo s demonima svoje prošlosti i koji su se zbog toga vratili na političku scenu na velika vrata. Isti oni koji su devedesetih godina proizvodili ratove i masovno ubijali i pljačkali u susjednim zemljama sada koriste slične metode prema građanima Srbije«, piše u saopćenju.

Milan Vujić je građanski društveni aktivist, koji je objavljivao članke u beogradskom listu *Danas* i na novosadskom portalu *Autonomija*. Zastupa građanske, liberalne i antinacionalističke stavove, a govorio je i na prosvjedima protiv režima u proljeće prošle godine.

Građansku Vojvodinu čine Nezavisno društvo novinara Vojvodine, Centar za regionalizam, Građanska akcija Pančevo, Zelena mreža Vojvodine, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Vojvođanski građanski centar, Centar građanskih vrednosti iz Subotice i Centar za interkulturalnu komunikaciju.

Novosadska policija podnijet će kaznenu prijavu za kazneno djelo teška povreda protiv 22-godišnjeg muškarca iz Novog Sada koji je fizički napao mladog građanskog aktivista, studenta Milana Vujića. Policija je navela da se sumnja da je on oborio s bicikla dvadesetdvogodišnjeg mladića i zadao mu više udaraca u glavu. Ekipa hitne pomoći je ozlijeđenog mladića prevezla u Urgentni centar, gdje su mu liječnici konstatirali dva prijeloma kostiju lica, navodi se u saopćenju.

(Autonomija)

Ministar i sindikat o početku školske godine

»Ukoliko, zbog straha od virusa korona, roditelji na početku školske godine ne žele djecu slati u školu, to neće morati pravdati«, kazao je ministar prosvjete **Mladen Šarčević**. On je naveo da će škole dobiti jasne smjernice i modele nastave za predstojeću školsku godinu. On je naglasio da se dva mjeseca radilo na pripremama nastave za novu školsku godinu. Za nastavu u školi fokus će biti na učenicima nižih razreda i oni će nastavu pohađati u prijemodnevrim satima. Tijekom satova, kako

je rekao, moraju se poštovati mjere distance i za svakog učenika mora se osigurati prostor od četiri četvorna metra. To znači da će se većina odjela morati dijeliti i da u učionici neće biti više od 15 učenika. Za 542 škole od 1.192 postojećih u Srbiji neće biti potrebe da se odjeljenja dijele, jer nemju više od 15 učenika. To su seoske škole, škole manjina, škole na Kosovu. Profesori neće raditi dvije smjene, izjavio je Mladen Šarčević za TV Prvu. On je dodao da će i oni koji su proglašeni tehnološkim viškovima biti aktivirani.

»Zar je moguće da smo na ovakve odluke Kriznog stožera o polasku u školu morali čekati mjesecima? Pa sve što su 'odlučili' moglo je već odavno biti u fazi organizacije – makar ono što se može izvesti«, rekla je za *Nova.rs* predsjednica Unije sindikata prosvjetnih radnika Srbije **Jasna Janković**.

Prema njenim riječima, odluka da mlađi učenici fizički pohađaju nastavu, a stariji kombiniraju dolazak u učionice i onlajn predavanja, zatim da se odjeli »podijele« ukoliko imaju više od 15 učenika, kao i uputa da razmak među učenicima tijekom sati u školi mora biti barem metar i pol – nije razjasnila nijednu jedinu nedoumicu s kojima su se suočili direktori, nastavnici i roditelji školaraca. Upozorava i da se većina škola suočava s manjkom prostora u kome može organizirati nastavu prema uputama Kriznog stožera. »Učionice jednostavno nisu dovoljno velike da se osigura odgovarajuća distanca među njima, sve i da bude 'samo' po 15 učenika u njima«, upozorava Janković. Dodatni problem, prema njenom mišljenju, predstavlja dezinfekcija učionica između satova, koji će od jeseni trajati 30 ili 35 minuta, zavisi od odluke škole i uzrasta djece. »Kako 'tetkice' da stignu dezinficirati toliko prostora za kratko vrijeme? Računamo da imaju oko 20 minuta da očiste oko 450 četvornih metara prostora«, pita se Janković. »Izgleda mi kao da će Ministarstvo prosvjete sav balast organizacije svaliti na druge, a prije svih na nastavnike i roditelje«, zaključila je Janković.

Dr. sc. Goran Bašić, direktor Instituta društvenih nauka u Beogradu

Jesu li nacionalne manjine »domaćini« ili »gosti«?

Najpravedniji je onaj sustav koji omogućuje realan politički utjecaj i djelovanje političkih stranaka nacionalnih manjina na osnovu kojih se osigurava stabilnost međuetničkih odnosa, povjerenje među ljudima, viša kvaliteta prava i ostvarivanje interesa građana koje zastupaju

O bnavljanje višestranačja u Srbiji prije trideset godina omogućilo je i nacionalnim manjinama osnivanje političkih stranaka s ciljem da predstavljaju, artikuliraju i štite interese nacionalne zajednice koju zastupaju. Teorijski, reprezentacija nacionalnih manjina utječe ne samo na ostvarivanje njihovih prava i zaštitu interesa već i bolju integriranost manjina u društvu, stabilnost i demokratičnost društva. U praksi, različite države imaju različite modele i izborna pravila. U rijetkim državama (poput Hrvatske) manjine imaju garantirane mandate, što omogućuje siguran ulazak predstavnika nacionalnih manjina u parlament (bez izbornog praga), kao i u predstavnička tijela na regionalnim i lokalnim razinama te izvršnu vlast. Srbija ima tzv. prirodni prag, koji manje brojnim i disperziranim manjinama ne omogućuje ulazak u parlament. Još jedan otežavajući uvjet za političke stranke nacionalnih manjina u Srbiji je što moraju prikupiti 10.000 ovjerenih potpisa, što je za manje brojne manjine i manje stranke organizacijski i financijski vrlo teško uraditi. U Hrvatskoj je, recimo, za kandidaturu potrebno prikupiti tek 100 potpisa birača. Iako je Srbija potpisala s Hrvatskom Sporazum o međusobnoj zaštiti manjina kojim se obvezala da će osigurati zastupanje manjina na svim razinama, do sada taj članak broj 9. nije provela. Kako vidi pitanje političkog predstavljanja manjina, razgovarali smo s direktorom Instituta društvenih nauka u Beogradu dr. sc. **Goranom Bašićem**.

Hrvatska ima garantirane mandate za manjine dok Srbija ima prirodni prag. Postoji i treći model u Mađarskoj, nešto između ova dva modela (kombinacija prirodnog praga i garantiranih mandata). Ako bismo usporedili ove modele, koji je pravedniji i bolji za manjine, državu, društvo u cjelini?

Najpravedniji je onaj sustav koji omogućuje realan politički utjecaj i djelovanje političkih stranaka nacionalnih manjina na osnovu kojih se osigurava stabilnost međuetničkih odnosa, povjerenje među ljudima, viša kvaliteta prava i ostvarivanje interesa građana koje zastupaju. Koliko utjecaja ostvaruju političke stranke nacionalnih manjina u ovim zemljama teško je reći, ali sigurno je da pomenuti ciljevi ni u jednoj od njih nisu dosegnuti. Dojam je da političke stranke brojčano snažnih i politički homogenih nacionalnih manjina u Srbiji i Hrvatskoj imaju određeni utjecaj, ali i da on zavisi od niza faktora, pogotovo dogovora i lo-

biranja, koji ga čine krhkim i varljivim. Nesporo je da legitimitet političke stranke nacionalnih manjina crpe iz skučenog biračkog tijela, a da u državama koje ste pomenuli postoji loše povijesno iskustvo i pamćenje i društveni jaz između većina i manjina. Zbog toga su političke stranke nacionalnih manjina po pravilu etnocentrične. Djelujući u uskom i arhaičnom političkom polju one nastoje povjerenje sunarodnjaka osigurati populistički, na nacionalnim mitovima i osjećanju nacionalne i kulturne ugroženosti. S druge strane, »većinske« političke stranke kreiraju političko polje u kojem je koalicijski potencijal političkih stranaka nacionalnih manjina usmjeren ka van, odnosno ka postizanju koalicija s političkim strankama koje imaju »realnu« političku moć i vlast. Rijetke su koalicije političkih stranaka nacionalnih manjina koje bi imale više šansi da ostvare političke ciljeve nacionalnih manjina koje zastupaju. U Srbiji razvoju takvih koalicija ne pogoduje mnogo toga, a najočigledniji je članak 3. Zakona o političkim strankama koji uređuje da politička stranka nacionalne manjine može zastupati samo jednu nacionalnu manjinu. Mislim da rješenje treba tražiti u odgovoru na pitanje što političke stranke s realnim političkim utjecajem u vlasti čine za ostvarivanje prava i interesa pripadnika nacionalnih manjina. Dakle, ne što mogu učiniti za lidere političkih stranaka nacionalnih manjina, već što mogu učiniti za građane koji pripadaju nacionalnim manjinama. Istraživanje koje smo nedavno završili u Institutu i koje će biti početkom jeseni objavljeno, ukazuje da preko 90% ispitanika pripadnika uzorkom obuhvaćenih sedam nacionalnih manjina upravo to očekuje – da Narodna skupština zastupa interese svih građana, bez obzira na njihovu nacionalnost. S druge strane, oko 50% ispitanika smatra da političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokracije.

Srbija je potpisala i ratificirala bilateralni Sporazum o međusobnoj zaštiti manjina s Hrvatskom kojim se obvezuje da će osigurati zastupanje manjina na republičkoj, pokrajinskoj i lokalnoj razini, ali ta obveza se ne provodi, a prema postojećim izbornim pravilima brojnije i prostorno koncentrirane manjine imaju svoje predstavnike dok Hrvati nemaju svoje predstavnike. Je li Sporazum obvezujući i kako vidite hoće li Srbija provesti taj članak 9. budući da do sada nije i ne postoji politička volja za to?

Bilateralni ugovori o zaštiti manjina su povoljan osnov za rješavanje različitih pitanja uzajmne suradnje država u vezi s ostvarivanjem i zaštitom prava nacionalnih manjina. Međutim, način na koji taj mehanizam funkcionira je ekskluzivan s jedne strane i bez jasnih garancija za provođenje konkretnih mjera, s druge. Obveze iz članka 9. Sporazuma Srbija nije ispunila, a da bi ih ispunila potrebno je da bitno promijeni politički sustav, jer priznavanje sudjelovanja predstavnika jedne nacionalne manjine u Narodnoj skupštini podrazumijeva i priznavanje istog statusa ostalim nacionalnim manjinama. Uvjeti za takve promjene podrazumijevaju usvajanje društvene i političke strategije u vezi s nacionalnim manjinama. Ona nije osmišljena i otuda problemi koji se javljaju, a koje je kratkoročno najlakše rješavati dogovorom s liderima političkih stranaka nacionalnih manjina. S druge strane, što bi realno značilo sudjelovanje političkih stranaka nacionalnih manjina u vlasti? Simbolički mnogo, na taj način se šalje poruka pripadnicima nacionalnih manjina da je opredjeljenje za društvenu integraciju politički jasno i stvaraju se uvjeti i otvaraju kanali koliko-toliko transparentne komunikacije, razvija se politička odgovornost, jača povjerenje. S druge strane, realan politički utjecaj ne bi sam po sebi bio bitno drugačiji od postojećeg. Međutim, tamo gdje je realan politički utjecaj moguć jeste lokalna i pokrajinska razina vlasti, odnosno teritorijalne jedinice u kojima se pripadnici nacionalnih manjina svakodnevno, neposredno suočavaju s različitim izazovima. Nisam siguran ni da je na toj razini osigurana pravična i djelotvorna zastupljenost nacionalnih manjina.

Je li u Srbiji, po Vašem mišljenju, na zadovoljavajući način riješeno pitanje uključenosti pripadnika manjina u izvršna, sudska, upravna tijela, javne službe...?

To je pitanje na koje će čini se svi jednako odgovoriti – nije riješeno. Štoviše, ne postoje podaci o tome jesu li pripadnici nacionalnih manjina uključeni u rad tijela javne vlasti. Nije riješeno ni što to u stvari znači. Podrazumijeva li zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina u javnim službama i drugačiju političku kulturu i upravljanje različitosti ili je riječ o formalnom zadovoljavanju standarda ili političkih nagodbi? Ako želite odgovoriti na ovo ili druga suštinska pitanja, vraćate se uvijek na početak i pitanju što je državna strategija u vezi s položajem nacionalnih manjina? Početkom godine usvojena je *Strategija kulture Republike Srbije*, barem tako piše na sajtu resornog ministarstva i uz tu vijest je priložen usvojen nacrt *Strategije*. Na žalost, taj dokument koji će se provoditi do kraja desetljeća nije ohrabrujući kada je riječ o mjestu »manjinskih« kultura u kulturnom na-

sljeđu i suvremenom životu Srbije. Ukoliko tome dodamo mnogo puta ponovljenu dilemu iz Ustava Srbije jesu li nacionalne manjine »domaćini« ili »gosti« u Srbiji, moramo se zapitati, prije no što odgovorimo na pitanje o sudjelovanju manjina u javnim poslovima, što je cilj manjinske politike.

Općenito, kako ocjenjujete odnos većine prema manjinama, politike koje se provode prema manjinama u Srbiji? Kakvi se trendovi mogu uočiti?

Istraživanje koje sam pomenio i čiji podaci se još uvijek obrađuju ukazuje na to da je etnička distanca izraženija kod pripadnika nacionalnih manjina nego kod većine. Politika zatvaranja u etničke granice, koja se otvoreno ili latentno provodi tri desetljeća daje, čini mi se, neželjene rezultate. Problem je u tome što su se pitanjima multikulturalizma u Srbiji i regiji sve vrijeme bavili monokulturalisti. Oni su uredili pitanja položaja manjina i međunacionalnih odnosa prema najvišim standardima koji monokulturalnost kao vid nacionalističke paradigme može usvojiti.

Podignuta su *Potemkinova sela* koja su zadovoljila međunarodne standarde normativne zaštite manjina iza čijih kulisa nije bilo moguće razvijati povjerenje među ljudima. Za *credo* manjinske politike izabrana je tolerancija koja podrazumijeva svijest ljudi da se uzdržavaju pred različitostima. U slovima populizma koji je na globalnoj razini postao snažna tehnika vladavine »naroda« i »za narod« tolerancija je krhka brana pred interesima koje političke stranke, bilo one na vlasti, bilo one koje su u oporbi, bilo da su »većinske« ili »manjinske« trebaju zaštititi i provesti. Zarad male političke dobiti žrtvuju se principijelni i državotvorni ciljevi koji su u suštini sadržajne politike multikulturalnosti. Mnogi smatraju da je multikulturalizam prošlost i da pažnju treba koncentrirati k nacionalnoj državi i nacionalnim programima i stvarnost je između ta dva trenda.

Jasminka Dulić

Predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov o 30-toj obljetnici stranke

KLJUČNA ULOGA u ostvarivanju manjinskih prava

Manjinsko »samoupravno« tijelo nema niti jednu izvornu nadležnost u svom djelokrugu rada, osim što daje mišljenja na odluke koje donose tijela vlasti, iz kojih su Hrvati isključeni budući da ne postoje zajamčeni mandati

Prije 30 godina u Subotici je osnovan Demokratski savez Hrvata u Vojvodini. Aktualni predsjednik stranke **Tomislav Žigmanov** postao je članom ubrzo nakon osnutka, a u Mladeži DSHV-a je bio u Predsjedništvu prvog saziva. No, ubrzo je isključen iz stranke da bi se 2014. vratio u stranku i 2015. postao njezinim predsjednikom.

Kako ste Vi osobno doživljavali proteklih trideset godina bavljenja manjinskom politikom?

Od ushita do razočaranja! Od zanosa u sudjelovanjima do kroničara sa strane! Postao sam članom ubrzo nakon osnutka, a u Mladeži DSHV-a bio sam u Predsjedništvu prvoga saziva. No, zbog razmimoilaženja i prevelikog interesa za tokove novca nekih osoba s još nekolicinom sam iz stranke izbačen 1996. godine. Pa ipak, bio sam djelatan u procesima u zajednici – postao sam prvim glavnim i odgovornim urednikom Programa na hrvatskom Radio Subotice koncem 1998., inicirao sam i vodio proces osnutka NIU *Hrvatska riječ* 2001.-2003., aktivno sam pridonosio u radu prvog saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća, dok opet nisam stradao 2005., kada mi je bilo onemogućavano javno djelovanje. U međuvremenu sam osnažio svoj publicistički rad glede društvenog položaja hrvatske zajednice, što je rezultiralo dvjema knjigama i nekoliko desetaka radnji, u što je spadala i evaluacija rada političke stranke, pa me je to kvalificiralo da budem jedan od njezinih boljih poznavatelja. Na koncu, autor sam i natuknice »Demokratski savez Hrvata u Vojvodini« u *Leksikonu podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*. Godine 2014. ponovno postajem članom, a koncem listopada 2015. i trećim predsjednikom jedine relevantne političke stranke Hrvata u Srbiji – DSHV-a. Dakle, prošao sam sve faze – od aktivista i nositelja dužnosti u političkom podmlatku, preko snažanja posljedica za djelovanje koje je ocijenjeno kao problematično, pa do preuzimanja odgovornosti za njezino vođenje.

Koja biste postignuća ove stranke s manjinskim predznakom izdvojili u pogledu ostvarivanja interesa ovdašnjih Hrvata?

DSHV je imao ključnu ulogu kako u institucionalnoj izgradnji hrvatske zajednice u Srbiji tako i u procesu ostvarivanja manjinskih prava. Sjetimo se 1993. i uvođenja hrvatskoga jezika i pisma u službenu uporabu na teritoriju tada Općine Subotice. Ili 1998. i osnutka Redakcije na hrvatskome pri Radio Subotici. Još su plodonosnije posljedice političke artikulacije interesa DSHV-a nakon pada režima **Slobodana Miloševića** u listopadu 2000. u tim područjima – osnutak NIU *Hrvatska riječ* skupa s Hrvatskim narodnim savezom, uvođenje hrvatskoga jezika i pisma u službenu uporabu u tijela Autonomne Pokrajine Vojvodine, osnutak i izgradnja Hrvatskog nacionalnog vijeća, osnutak Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, inicijative i podrška osnutku brojnim hrvatskim kulturnim udrugama...

Početak i razvoj obrazovanja na hrvatskome u Vojvodini također nije zamisliv bez djelovanja DSHV-a spram tijela vlasti i institucija Republike kao političke stranke, ali i angažiranosti brojnih članova Saveza. S druge strane, veliki dio rada DSHV-a bio je i ostao vezan uz zaštitu interesa građana hrvatske nacionalnosti u Srbiji. Sjetimo se samo što je sve DSHV činio na tome planu 1990-ih – od internacionalizacije pitanja etnički motiviranog nasilja i protjerivanja Hrvata, ponajviše iz Srijema, preko pružanja konkretne pomoći istima. I danas je, uz HNV, jedini subjekt u hrvatskoj zajednici koji se o tome pitanju očituje i iskazuje potrebu za memomiranjem tih zločina. U izmijenjenim okolnostima na planu zaštite ovdašnjih Hrvata i dalje su se činili naponi, najviše glede štetnih posljedica miješanja države, gdjekad i brutalnoga, u identitetsko područje ovdašnjih hrvatskih subetničkih zajednica – Bunjevaca i Šokaca. U svim tim naporima uvijek se i isključivo služio demokratskim metodama političke borbe! Na koncu, ali ne i manje važno, DSHV je svojim djelovanjem bio prisutan i u ukupnim hrvatsko-srpskim odnosima, stalno dajući konstruktivne prinose normalizaciji i razvoju. Napose u tome smislu treba istaknuti kontinuiranu suradnju s institucijama srpske zajednice u Hrvatskoj.

Kako komentirate prisutnost potpredsjednika hrvatske Vlade iz redova Samostalne demokratske srpske stranke Borisa Miloševića na obilježavanju 25. obljetnice Oluje u Kninu kao i negativne reakcije na to u Srbiji?

Nedavno sam izjavio kako u tom činu vidim najprije povijesni iskorak u odnosima između državnih tijela Hrvatske i tijela tamošnje srpske zajednice spram događanja iz 1990-ih. Oni su posljedica, s jedne strane, uznapredovalih procesa u politikama suočavanja s prošlošću u Hrvatskoj, a s druge strane odgovornosti političkih elita hrvatskog i srpskog naroda u Hrvatskoj te njihove spremnosti da se traumatično povijesno naslijeđe počne razrješavati na obostrano zadovoljstvo, a radi bolje budućnosti. I to je ono što je dobro za hrvatsko društvo u cjelini i za budućnost hrvatsko-srpskih odnosa u Hrvatskoj. Na žalost, vidjeli ste da se na tako što, čak i u dijelu predstavnika najviših službenih vlasti u Srbiji, barem kada je riječ o gesti potpredsjednika hrvatske Vlade Miloševića, ne gleda s odobravanjem već vrlo oštro prigovara i to na način da se hoće miješati u unutarnjopolitičke odnose u susjednoj suverenoj državi, što onda ne pridonosi prijeko potrebnoj normalizaciji odnosa između Hrvatske i Srbije.

Zašto je prekinut institucionalni dijalog između DSHV-a i predsjednika Aleksandra Vučića?

Zašto mislite da je prekinut? On jednostavno nije imao definiranu vremensku učestalost održavanja susreta, pa se mogao steći dojam da je prekinut. Istina, došlo je do stanovitog zastoja, no razlog za tako što vidim u unutarnjopolitičkim prilikama vezanim za održavanje izbora na svim razinama u Srbiji u prvoj polovici ove godine. Vjerujem da će dijalog s institucijama hrvatske zajednice uskoro biti nastavljen.

Ima li naznaka da će se nastaviti?

Da! Koliko mi je poznato, Hrvatsko nacionalno vijeće je na tome planu već nešto poduzelo i uskoro bi se mogao znati epilog.

Predsjednik Vučić je osporio ocjenu hrvatskog veleposlanika Hidajeta Bišćevića kako Srbi u Hrvatskoj imaju veća prava nego li Hrvati u Srbiji i rekao da njegove tvrdnje oduudaraju od činjenica. Kako Vi ocjenjujete ostvarivanje nacionalno-manjinskih prava Hrvata u Srbiji i Srba u Hrvatskoj?

Također je rekao da je od 26 dogovorenih točaka Srbija ispunila 25.

Opet ću reći kako se Srbi u Hrvatskoj i Hrvati u Srbiji nalaze, u strukturalnom i formalnom smislu, u nejednakom položaju. Najprije, pristojna konsolidirana demokracija, stupanj vladavine prava, neovisnost i funkcionalnost institucija, ustavna pozicioniranost manjinskih prava i prateći institucionalni aranžmani, napose uključenost u procese odlučivanja, kao i razvijenost manjinskih prava i financijska sredstva koja se imaju na raspolaganju za ostvarenje istih, daleko su povoljniji čimbenici kada je riječ o Srbima u Hrvatskoj! Pri tomu mi, naravno, ne pada na pamet zaniijekati da se u svakodnevnom životu građani srpske nacionalnosti u Hrvatskoj suočavaju s problemima, s kršenjem ljudskih prava i s neostvarivanjem manjinskih prava. S druge strane, Srbija je država zakašnjela i još uvijek nedovršene tranzicije, s deficitima u vladavini prava i funkcioniranju neovisnih institucija, o čemu svjedoče izvješća o napretku Srbije u europskim integracijama relevantnih institucija Europske unije; reguliranje manjinskih prava riješeno je uz veliki broj prijepora i nedostataka, a prateći institucionalni aranžmani ni na koji način nisu riješili pitanje manjinske samouprave i sudjelovanja predstavnika nacionalnih manjina u procesima donošenja odluka, dok su financijska sredstva s kojima hrvatska zajednica u Srbiji raspolaže u odnosu na srpsku u Hrvatskoj nekoliko desetaka puta manja. To, onda, i u strukturalnim pitanjima jednakosti stavlja Hrvate u nepovoljniji položaj u odnosu na Srbe u Hrvatskoj. Recimo, u obrazovanju – više od 70% nastavnika je jezično nekompetentno, a ni nakon 17 godina postojanja obrazovanja ne postoji prosvjetni savjetnik za nastavu na hrvatskom; ili u kulturi – ne postoji nikakav popis niti materijalne niti nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji, a godinama izostaje zaštita ili obnova sakralnih objekata vezanih uz Katoličku crkvu; izostaju osude predstavnika vlasti i sankcije pravosudnih tijela kada je riječ o etnički motiviranim incidentima; ne postoji točna slika o kvaliteti ostvarivanja prava na službenu uporabu hrvatskog jezika i pisma; nema podataka, osim na razini Autonomne Pokrajine Vojvodine, o broju Hrvata uposlenih u državnoj upravi; manjinsko »samoupravno« tijelo nema niti jednu izvornu nadležnost u svom djelokrugu rada, osim što daje mišljenja na odluke koje donose tijela vlasti, iz kojih su Hrvati isključeni budući da ne postoje zajamčeni mandati; Srbija se više od tri desetljeća jednostrano, a s brojnim aktivnostima miješa u identitetska pitanja ovdašnjih Hrvata i tako odlučujuće pridonosi izgradnji tzv. bunjevačke nacije... Dakle, ovdje sam naveo neke aspekte strukturalne nejednakosti u odnosu na srpsku zajednicu u Hrvatskoj, pri čemu još jednom ističem kako to ne znači da ne postoje problemi u funkcioniranju strukturalnih pretpostavki koje prate društveni položaj i ostvarivanje manjinskih prava Srba u Hrvatskoj. Također, moram pripomenuti da se ostvarivanje ravnopravnosti Hrvata u Srbiji ne iscrpljuje u ispunjenju prvih zahtjeva koje smo nakon pet godina odsustva institucionalne komunikacije iznijeli pred srbijanske vlasti, a među kojima je, osim nekoliko kapitalnih projekata kao što je lektorat, kuća bana Jelačića ili Dom kulture u Tavankutu, bilo i onih pomalo bizarnih koji se odnose na upošljavanje nekoliko konkretnih osoba ili na asfaltiranje dvije ulice.

O pravima Hrvata u srpskim medijima se vrlo malo govori. Kao i o stradanju Hrvata u Srbiji tijekom devedesetih

godina. Također se ne govori ni o drastičnom padu broja stanovnika Srbije hrvatske nacionalne pripadnosti. Očekujete li da se taj narativ promijeni?

Ne samo da očekujem već i priželjkujem! No, to ne ovisi toliko o sadržajima i snazi narativa koji dolaze iz hrvatske zajednice koliko o (ne)spremnosti srbijanske javnosti da tako što bude vidljivo. Za zatopljenost i iskrivljenost hrvatskih sadržaja u javnom prostoru Srbije ovdašnje hrvatske institucije i organizacije ne snose odgovornost!

Općenito, s kojim državnim institucijama imate dobru suradnju, a s kojima nemate?

DSHV kao politička stranka je imala i nadalje će imati specifičnu poziciju u komunikaciji i suradnji s državnim institucijama u svim njihovim složenostima i po vertikalnoj liniji ustroja i po horizontalnoj strukturi njihovih specifičnih misija. Najprije, to se osigurava zastupljenošću u predstavničkim tijelima, što se nakon posljednjih izbora svelo na minimum i na lokalnu razinu, što će onda zahtijevati izgradnju jednog drugačijeg suradničkog odnosa. Bolja suradnja se ostvarivala s pokrajinskim tijelima vlasti, pri čemu to ne znači da i tu nema problema.

Zašto realizacija projekta formiranja Hrvatskog školskog centra još uvijek tapka u mjestu?

Zato što Grad Subotica i Pokrajinska vlada ne žele tri godine donijeti odgovarajuće odluke koje su nužne za njegov osnutak! Jednostavno, nije postojala politička volja u vladajućim strukturama oličenim u Srpskoj naprednoj stranci i Savezu vojvođanskih Mađara da se jedna legitimna inicijativa koja počiva na zakonima realizira!

Očekujete li da se predstavljanje hrvatske nacionalne manjine riješi na način kao što je to riješeno u Hrvatskoj, preko garantiranih mandata?

Naravno, i to s velikim nestrpljenjem! To je ključni politički zahtjev DSHV-a već 15 godina od kako se Srbija u međudržavnom sporazumu o međusobnoj zaštiti manjina s Hrvatskom obvezala na taj način riješiti pitanje političke participacije nacionalnih manjina u demokratskim procesima. Jer, ukoliko toga ne bude, možemo biti svedeni na ono što se danas hoće – na politički desubjektiviziranu zajednicu, koja neće imati društvenu legitimaciju za artikuliranje svojih interesa već će se interesi namirivati putem milosti onih na vlasti spram sinekuralnih interesenata koje će sama birati!

Očekujete li također da se zastupljenost Hrvata u javnim službama, tijelima uprave poveća?

Naravno da i tako što očekujem! Najprije točne podatke o tome gdje su sve i na kojim pozicijama pripadnici hrvatske zajednice zastupljeni, a onda provedba ranije usvojenih akcijskih planova da se situacija glede toga promijeni!

Budući da DSHV neće imati svoje zastupnike niti u republičkoj niti u pokrajinskoj Skupštini, na koji način ćete ostvarivati svoje temeljne ciljeve?

Premda je poželjnije, politička artikulacija interesa jedne nacionalne zajednice ne mora uvijek računati na zastupljenost u predstavničkim tijelima. I DSHV u povijesti svojega djelovanja ima takvih iskustava! Ono, pak, kazuje da se u takvim situacijama mora pribjeći drugačijim strategijama – najprije osnažiti inicijative i komunikaciju s tijelima vlasti radi ostvarivanja prava i interesa hrvatske zajednice. Takvo djelovanje

mora, kao uostalom i do sada, biti visoko usuglašeno s drugim hrvatskim institucijama, najprije s Hrvatskim nacionalnim vijećem. Većoj učinkovitosti u realizaciji naših inicijativa i planova pridonosit će i podrška iz Hrvatske, o čemu smo i do sada svjedočili. Na koncu, treba očekivati i beneficije od očekivanog napretka Srbije u europskim integracijama, jer će tako jačati vladavina prava – u pravnoj državi s razvijenim manjinskim politikama veći dio prava ostvarivao bi se gotovo po automatizmu.

Kada će biti održana skupština stranke?

Čim uvjeti vezani za pandemiju koronavirusa budu dopustili, stoji u odluci Vijeća DSHV-a! Izborna skupština DSHV-a trebala je biti održana 29. ožujka, no zbog izvanrednog stanja u državi morala je biti otkazana i do danas mjere koje su na snazi glede javnog okupljanja tako što jednostavno ne dopuštaju. Reći ću još da se na izornoj skupštini očekuje više od 250 izaslanika i gostiju, da procedura njezina sazivanja pretpostavlja i dosta dugu vremensku dinamiku – najmanje 15 dana ranije mora biti sazvana, da pripreme za održavanje također nisu jednostavne..., što sve pridonosi nemogućnosti njezina održavanja.

Mišljenje mnogih je da manjinske stranke moraju biti »uz vlast« (kao na primjer predstavnici Srba u Hrvatskoj ili Mađara u Srbiji) kako bi mogli ostvariti svoje ciljeve i interese nacionalne zajednice čije interese zastupaju. Kako je Vaše mišljenje o tome?

To je najpoželjniji suradnički model! No, kako se gleda na to kada oni koji su na vlasti ne žele s vama kao političkim predstavnicima jedne nacionalne zajednice istu dijeliti!? Ili, uzmete drugu situaciju, je li DSHV trebao biti »uz vlast« **Slobodana Miloševića**? Hoću reći, situacija nije tako jednostavna kako se nekima čini. DSHV je u posljednjih 30 godina iskusio sva tri modela – nije htio biti »uz vlast«, bio je »uz vlast« i oni koji su bili na vlasti nisu htjeli DSHV »uz vlast«. Pametnome je to dosta!

Koji su najvažniji ciljevi i zadaci stranke u narednom razdoblju?

Najvažnije je nastaviti dosljednu borbu za ravnopravnost Hrvata u Srbiji – cilj je to glede kojega ne smije biti kompromisa putem artikulacije političkih interesa! Konkretnije, pak, to znači svojim aktivnostima DSHV mora davati prinose daljnjem institucionalnom razvoju i povećanju opsega korištenja prava pripadnika hrvatske zajednice, raditi na integraciji Hrvata od lokalnih zajednica do cjeline srbijanskoga društva, posvećeno pratiti sve oblike i vrste diskriminacije ovdašnjih Hrvata i iste uzimati u zaštitu, te kao nezaobilazni subjekt pridonositi daljnjem razvoju hrvatsko-srpskih odnosa! Riječju, tu smo i dalje da grijemo nade i svijetlimo perspektive Hrvatima u Srbiji!

Napisali ste na Twitteru: »Konsolidirane demokracije imaju razvijene inkluzivne politike spram nacionalnih manjina!«. No, što je Hrvatima u Srbiji na političkom planu činiti kad tako što ne postoji?

Dvije stvari! Najprije stalno ukazivati spram različitih subjekata – i tuzemnih i inozemnih da tako što za Hrvate u Srbiji ne postoji! Drugo, ne miriti se s tim na način da svojim zalaganjima pokušamo isti prijemor na pozitivni način razriješiti! To nije niti lako niti jednostavno, no drugog nam puta nema...

Jasminka Dulić

75 godina od pokretanja *Hrvatske riječi* (IV. dio)

Pod okovima komunističke cenzure

Kako je pokazano u ranijim brojevima, poslije Drugog svjetskog rata hrvatski tisak u Subotici obnovljen je kao medij komunističkih političkih organizacija. Kao takav utirao je put prodoru Komunističke partije Jugoslavije u sve društvene pore, čak i u Crkvu. Međutim, mora se priznati, ostavio je izvjesni prostor i za izgradnju nove hrvatske književne scene, koja je iznjedrila imena kao što su: **Josip Buljovčić**, **Jakov Kopilović**, **Lazar Merković**, **Matija Poljaković**, **Blaško Vojnić Hajduk**, **Balint Vujkov** i druge.

Pod komunističkim nadzorom

Poslijeratni hrvatski listovi u Subotici (*Slobodna Bačka*, *Radio vijesti*, *Slobodna Vojvodina* i *Hrvatska riječ*) bili su zapravo glasila gradskih vlasti (Narodnooslobodilački odbor za Suboticu) i političkih organizacija (Jedinstvena narodno-oslobodilačka fronta Vojvodine, Narodna fronta Vojvodine i Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije), koje su, istina, bile djelomice sastav-

ljene i od predstavnika prijeratnih političara, javnih i kulturnih liknosti nekomunističke odnosno – izraženo terminologijom komunističke historiografije – građanske (buržoaske) provenijencije, ali, usprkos tome, bespogovorno odane ciljevima Komunističke partije.

Uključivanje nekomunista (**Lajčo Jaramazović**, **Mičo Skenderović**, **Matija Evetović**, **Nikola Babić** i dr.) u proces donošenja odluka u praksi je značilo ne demokratizaciju društva već naprotiv njegovu komunizaciju. Komunističke vlasti su favorizirale one buržoaske političare koji su davali podršku novom poretku. S druge strane, pak, progonile su one koji su dovodili u pitanje zakonitost njihovih društvenih i agrarnih reformi. To najbolje pokazuje slučaj odvjetnika i prijeratnog prvaka HSS-a **Miće Skenderovića**, koji je ne samo pao u nemilost komunista, jer je preokao da će doći vrijeme kada će se morati vratiti zemlja onima od kojih je oduzeta, nego i nestao s javne scene i na koncu izgubio život u komunističkom koncentracijskom logoru u Makedoniji.

Odabiranje sadržaja

Imajući u vidu represivnu politiku ranih komunističkih vlasti, koja je i u bezazlenim neposlušima, kritikama i prkosima vidjela zametak reakcionarizma, potpuno je jasno zašto *Hrvatska riječ* ne izvještava o nekim liknostima i događajima, koji ispunjavaju sve kriterije da budu medijski pokriveni. *Hrvatska riječ* je davala prostor i publicitet u samo onim sadržajima koji su potpuno odgovarali politici komunističkih vlasti.

Tako vjerojatno treba razumjeti zašto je »izostala« reportaža o sprovodu kerskog župnika **Blaška Rajića**, koji je, kako pokazuju slike i svjedodžbe suvremenika i očevidaca (Balint Vujkov, **Joso Šokčić** i drugi), bila toliko posjećena da je Beogradska cesta bila preplavljena ljudima (5. siječnja 1950.). Iako su joj prisustvovali i predstavnici »narodnih vlasti« (tj. komunističkih vlasti) kao predsjednik Glavnog narodnooslobodilačkog odbora **Marko Bačlija**, povjerenik za financije **Josip Kajić** i dr., ona nije dobila publicitet, vjerojatno zbog prisustva buržoazije i klera: predsjednik Rimokatoličke crkvene općine **Đeno Šokčić**, predratni gradonačelnik Subotice **Mirko Ivković Ivandekić**, biskup **Lajčo Budanović** i dr. Čak ni Josi Šokčiću nije uspjelo plasirati Rajićev nekrolog u novosadski *Letopis Matice srpske*. Ovaj slučaj možda najbolje svjedoči koliko se daleko išlo s cenzuriranjem sadržaja: toliko da čak ni Rajić, i pored svoje uloge u narodnooslobodilačkoj borbi, ni poslije smrti nije dobio dužni spomen u tisku.

Nova imena

Poslije Drugog svjetskog rata na hrvatskoj javnoj sceni (kulturnoj i političkoj) u Subotici došlo je do smjene generacija. Političkim prvcima, čija imena su bila često zastupljena u predratnom tisku kao **Joso Đido Vuković, Ivan** i **Mirko Ivković Ivandekić, Marko Jurić** i dr. komunističke su vlasti kroz sustav cenzure namijenile *damnatio memoriae* (zaborav). S druge strane, tisak u prvi plan stavlja dotad slabo poznata ili nepoznata imena, kao: Lajčo Jaramazović, **Geza Tikvicki, Grgo Skenderović, Marko Horvatski, Marko Bačlija, Grgo Lulić, Stipan Marušić, Ivan Milanković** i dr. Među spomenutima ima i predratnih HSS-ovaca, ali i mnogo mladih ljudi, koji se nisu iskazali u politici i javnoj djelatnosti. Zajedničko svima njima je bespogovorna odatnost komunističkim vlastima.

Jednako kao predratni političari su prošli i predstavnici predratne književne scene,

Nova generacija književnika

Hrvatska riječ iznjedrila je nekoliko novih književnih imena, od kojih su većina poznata i uvažavana i danas u hrvatskoj zajednici. To je prije svega Balint Vujkov, koji je svojim pripovijetkama i drugim književnim priložima toliko popunjavao stranice *Hrvat-*

Članovi Narodnooslobodilačkog pokreta III kvarta prilikom prve manifestacije u oslobođenoj Subotici.

koja se razvijala u okrilju Katoličke crkve, kao što su **Aleksa Kokić, Marko Čović, Ante Jakšić, Ante Sekulić** i dr. *Hrvatska riječ* je pružila prostor književnicima koji su do tada bili ili manje poznati ili slabo zastupljeni na književnoj sceni subotičkih Hrvata, kao što su: Matija Poljaković (1909. – 1973.), Blaško Vojnić Hajduk (1911. – 1983.) i Balint Vujkov (1912. – 1987.) i Jakov Kopilović (1918. – 1996.), ali i mladim potencijalima: Lazar Merković (1926. – 2016.), **Josip Klarski** (1927. – 1997.), Josip Buljovčić (1932. – 2001.).

sebi nose zrno povijesne istine, zbog forme i tematike pokazale kratkog vijeka i zbog toga pale u potpuni zaborav.

Od gore spomenutih književnika i kazališnih kritičara »besmrtnost« su doživjeli svi osim Klarskog i Vojnića Hajduka. To je posljedica dijelom i njihove svrstanosti. Naime, Vujkov, Poljaković, Buljovčić, Kopilović i Merković su činili pokret koji je početkom 70-ih osnovao KUD *Bunjevačko kolo*, dok su Vojnić Hajduk i Klarski ostali izvan tog pokreta i, posljedično, izvan interesiranja poklonika prve petorice.

Vladimir Nimčević

Intervju: dr. sc. Darko Gavrilović, povjesničar

Rat i dalje živimo

»Kada političari zapale vatre mržnje, mi obični građani ostajemo izloženi njihovim stihijama, a nevladin sektor postaje ranjiv i slab«, kaže Gavrilović

Direktor Centra za istoriju, demokratiju i pomirenje iz Novog Sada, povjesničar **Darko Gavrilović** izjavio je u danu kada je potpredsjednik Vlade Hrvatske iz redova Samostalne demokratske srpske stranke **Boris Milošević** prisustvovao obilježavanju 25. obljetnice operacije *Oluja* u Kninu da je tom gestom Milošević pokazao širinu svoje čovječnosti i iskrenu želju da se u srpsko-hrvatskim odnosima krene naprijed. »Na našim prostorima mrziti drugog zbog različitosti je usud, ali biti čovjek je izbor. A Milošević je pokazao dolaskom u Knin i širinu svoje čovječnosti, ali i iskrenu želju da se u srpsko-hrvatskim odnosima krene naprijed. On nije od onih koji iz susjednih zemalja, iz udobnih fotelja, govore i dijele savjete što trebaju činiti Srbi u Hrvatskoj već je poduzeo rizičan, ali nadam se, u smislu pomirenja, isplativ korak, koji šalje jasnu poruku nacionalistima i populistima s obje strane, a to je – od vas potaknuta, a od tisuća sljedbenika učinjena zla za vrijeme rata treba pamtiti, ali da bi-

smo mi obični ljudi naučili jedni drugima opraštati i graditi mir. Svako drugačije pamćenje produbljuje postojeće i potiče novo zlo«, kazao je Gavrilović za *Autonomiju*.

Tijekom razgovora za *Hrvatsku riječ* Gavrilovića smo pitali jesu li ga iznenadile kritike i oštre reakcije Beograda na odluku **Milorada Pupovca** i potez Borisa Miloševića, te što treba dalje učiniti da Miloševićev odlazak u Knin ne bude uzaludan.

HR **Zašto je značajan odlazak Borisa Miloševića u Knin i može li to biti neki novi početak, prije svega u odnosima službene hrvatske politike spram srpske manjine u Hrvatskoj, a zatim i u odnosima Zagreba i Beograda?**

Nacionalisti nemaju ni jednu drugu brzinu u automobilima kojima se voze osim rikverc. Zato desetljećima nakon rata mi i dalje živimo rat. Suprotno njihovom glavinjanju u glibu mržnje odlazak Miloševića u Knin je korak naprijed, jer čini proces regionalne stabilnosti mogućim. Ako Beograd i Zagreb obostrano vide to kao korak naprijed, do pozitivnih promjena će doći, međutim, ako se to obostrano ne prepozna, onda je to korak naprijed samo za odnose Hrvata i Srba u Hrvatskoj.

HR **Je li za Vas iznenađenje bila odluka SDSS-a da Boris Milošević bude 5. kolovoza u Kninu?**

Nije iznenađenje. Ta stranka je i za vrijeme rata vodila svoju politiku i nije bila podložna utjecajima iz Srbije. Tako je i sada.

Prof. dr. sc. Darko Gavrilović redoviti je profesor na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Novom Sadu. Gostujuća predavanja drži na Fakultetu za europske pravno-političke studije u Novom Sadu. Gostujuća predavanja držao je na sveučilištima u Krakovu, Pragu, Łódžu i Solunu. Objavio je 16 monografija i više desetaka znanstvenih radova. Direktor je Centra za istoriju, demokratiju i pomirenje. Član je Alijanse za historijski dijalog i odgovornost na Columbia univerzitetu i Europske mreže za sjećanje i solidarnost iz Varšave. Dobitnik je više nagrada za književnost i za znanstvenu djelatnost.

HR Ako Vas to nije iznenadilo, jesu li Vas iznenadile reakcije političara i raznih analitičara iz Beograda koji su ovaj potez Milorada Pupovca okarakterizirali kao izdaju? I uopće treba li se time baviti Beograd ili su u pitanju odnosi hrvatske vlasti i srpske nacionalne zajednice?

Nisu me iznenadile reakcije onih koji su navikli koordinirati politikom Srba u regiji. Njima takav potez Srba ne odgovara, jer u situaciji kada se očekuje od Srbije da prizna Kosovo treba im potencijalni fitilj u regiji koji bi mogao po potrebi skrenuti medijsku pozornost s pitanja kosovske neovisnosti i na taj način olakšati proces priznanja.

HR S obzirom na pomirljiv govor premijera Andreja Plenkovića i predsjednika Zorana Milanovića, je li odluka da Boris Milošević ode u Knin bila ispravna?

Nisu u pitanju pomirljivi govori. To su geste. U pitanju je svjesnost političkih elita da Hrvatska treba krenuti dalje, odmaknuti se od već folklorno dosadnog i često jadnog narativa da su Srbi krivi za sve.

HR Što bi trebao biti sljedeći korak da ovaj potez Miloševića ne bude uzaludan?

Prenijeti politički narativ na druge razine funkcioniranja države. Tri razine su u pitanju: prestanak neprijateljskih nacionalističkih narativa u medijima i početak razvijanja razumijevanja za drugu stranu; razvijanje kurikulumu u školama, poglavito iz povijesti, koji će balansiranim pristupom gasiti preživjele vatre iz '90-ih i na koncu uljudba političkih nastupa gdje će se zabraniti nacionalistički istupi koji potenciraju mržnju. Imajte na umu: demokracija nije pravo da svašta pričamo, a pogotovo ne da širimo mržnju već da pričamo ono što pridonosi boljitku članova zajednice bez obzira na nacionalnost, boju kože ili manjinsku opredijeljenost.

HR Iz Vojvodine, prije svega Srijema pod prisilom je otišlo nekoliko desetaka tisuća Hrvata, u Srbiji su bili logori za Hrvate. To je činjenica koja se u Srbiji još uvijek prešućuje. Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini Tomislav Žigmanov izjavio je da bi u bliskoj budućnosti želio vidjeti da predsjednik Srbije, ma tko bio na toj funkciji, prisustvuje komemoraciji stradanja Hrvata u Srijemu, u Kukujevcima, Hrtkovcima ili Slankamenu. Je li to moguće i je li to ta ruka pomirenja iz Beograda na koju se čeka?

To bi bila gesta s političkog vrha. Međutim, nije dovoljna. Uza sve što sam rekao da važi za Hrvatsku, ako bi se i Srbija priključila tome procesu, potrebno je osim geste predsjednika ojačati i političke veze između Narodne skupštine Srbije i Hrvatskog sabora kroz rad Grupe prijateljstva koja je postojala do prije nekoliko godina i koja je spuštala predsjedničke inicijative na nižu razinu.

HR Srbi u Hrvatskoj imaju potpredsjednika Vlade, 11 dožupana i još 40-ak donaćelnika ili načelnika općina i dogradonačelnika i gradonačelnika. Hrvatska manjinska zajednica inzistira na zagaraniranim mandatima, što u

političkom zakonodavstvu Srbije sada nije moguće. Koliko je za nacionalne manjine važna zastupljenost u tijelima lokalne, pokrajinske i republičke vlasti?

Izuzetno je važna. Položaj Hrvata u Srbiji ne može se mjeriti s kvalitetom političkog položaja Srba u Hrvatskoj. Međutim, budući je rat bio u Hrvatskoj, ni mirniji svakodnevni život Hrvata u Srbiji nije za mjeriti sa životima Srba u Hrvatskoj gdje su ekscesi češći. Bez obzira na nejednak status Srba u Hrvatskoj i Hrvata u Srbiji to nije razlog za dići ruke od političke borbe za unaprjeđivanje statusa Hrvata u Srbiji. Na tome putu treba raditi mnogo i to od veće vidljivosti i zastupljenosti hrvatskih političkih predstavnika na srpskoj političkoj sceni do povećanja kvalitete života svih građana hrvatske nacionalnosti, a to se odnosi na brojnost i kakvoću medija, na otvaranje mogućnosti za gospodarski opstanak i pomoć starijima, jer hrvatska populacija u Srbiji je sve starija zbog masovnog odlaska mladih u inozemstvo. Škole, nastavnici i udžbenici koji će osigurati nastavu na hrvatskom jeziku su također od značaja, ali sve to će imati skromne domete ako se cijelo društvo ne bude vodilo time da se mora osloboditi onih političkih elita koje zloupotrebljavaju stečena poluznanja, degradiraju dignitet čovjeka, uništavaju duh koji je satkan od mogućnosti izbora, vjernicima obesmišljavaju Boga proglašavajući sebe spasiteljima i subjektima divinizacije, a u isto vrijeme pribavljaju si takvu moć manipulacije da mogu na psihičkom i fizičkom planu u potpunosti upravljati društvom.

HR Samostalna demokratska srpska stranka odavno je u koaliciji s HDZ-om. I svakako je u toj odluci prevladala pragmatičnost. Treba li takvu pragmatičnost imati i hrvatska stranka u Srbiji, imajući u vidu 90-te godine i radikalisku prošlost prije svega prvog čovjeka Srbije?

To treba odlučiti vodstvo DSHV-a, a ne ja. Na njima je oduka.

HR Više od deset godina u Golubiću kod Obrovca organiziraju se skupovi koji se kroz različite teme bave hrvatsko-srpskim odnosima. Poslije tih deset godine, i više od toga, može li se reći da su ti razgovori, susreti napravili nekakve pomake ili se sve završi odlaskom sudionika skupa iz Golubića?

Pomaka je bilo dok je bilo podrške političkih elita. Onog trenutka kada političari žele sukobe i kada raste zapaljiva retorika naši skupovi su više vapaj očajnika koji traže mrve normalnosti nego uspjeh znanstvenika koji žele normalan i miran život u regiji. Kada političari zapale vatre mržnje, mi obični građani ostajemo izloženi njihovim stihijama, a nevladin sektor postaje ranjiv i slab.

HR Prije dvije godine kada je tema u Golubiću bila povijest hrvatsko-srpskih odnosa od 1918. do 2018. godine rekli ste da je sto godina srpsko-hrvatskih odnosa isto kao »sto godina samoće u srcu mržnje dva naroda«. Teške riječi ili realnost?

Procijenite sami. Gledajte oko sebe. Suočite se s tim kako živite u moru mržnje, koje napore ulažete da biste što više sačuvali normalnost vlastitog življenja.

HR Po Vašoj ocjeni je li moguće prevladati sve prijevore koji postoje između Srbije i Hrvatske sa sadašnjim političkim akterima ili će za to trebati pričekati neke nove generacije političara?

Političari su pragmatični. Ne zaboravite da ako nađu interes, onaj svoj rikverc iz auta s početka intervjua, zamijenit će barem prvom brzinom i krenuti naprijed ako u tome vide korist ili ako ih na to natjeraju velike sile.

Jezično-stručno usavršavanje – stručni skup na hrvatskom jeziku

U tijeku je akreditacija stručnog skupa s aktualnom temom, namijenjenog jezično-stručnom usavršavanju odgojitelja, učitelja, nastavnika i profesora koji izvode odgojno-obrazovni ili obrazovno-odgojni rad na hrvatskom jeziku. Stručni skup, čije je održavanje planirano u okviru manifestacije *Dani hrvatske knjige i riječi*, prijavljen je Pedagoškom zavodu Vojvodine i čeka se odobrenje za njegovu realizaciju nakon čega bi

se krenulo dalje s organizacijom, najavila je u petak, 7. kolovoza, u Hrvatskom nacionalnom vijeću predsjednica Odbora za obrazovanje **Margareta Uršal**.

»Hrvatsko prosvjetno društvo *Bela Gabrić* je apliciralo na natječaj AP Vojvodine raspisan početkom ove godine i dobilo sredstva za realizaciju jezično-stručnog usavršavanja koje je planirano za 26. rujna u Tavankutu. Fondacija *Cro fond* je za ovu

namjenu dobila sredstva od Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave kroz projekt 'Jačanje jezičnih kompetencija odgojitelja, učitelja, nastavnika i profesora koji odgojno-obrazovni i obrazovno-odgojni rad izvode na hrvatskom jeziku'. Od tih sredstava bit će realiziran seminar za nastavnike pod nazivom 'Organizacija rada tijekom izvanrednog stanja u odgojno-obrazovnim i obrazovno-odgojnim ustanovama'. Imat ćemo nekoliko izlagača i pokrivene sve razine obrazovanja. Pričat ćemo o iskustvima koja su učitelji i nastavnici imali u prethodnom razdoblju i kako započeti novu školsku godinu, kako se organizirati, što su pokazale dobre prakse, koje su manjkavosti i slabosti koje treba prevladati. Stručni skup će biti akreditiran kao savjetovanje, kako bismo mogli razmijeniti iskustva nakon izlaganja predavača«, pojašnjava Uršal.

Planirane teme skupa su »Rad u vrtiću, osnovnoj i srednjoj školi za vrijeme pandemije«, »Važnost formativnog ocjenjivanja« i »Mogućnosti i rad Gradske knjižnice«, kao vida izvanstavnih aktivnosti i kao potpora u izvanrednim okolnostima, tj. kako Gradska knjižnica može pridonijeti svojim sadržajima da se obogati rad s djecom.

Ako se zbog situacije s koronavirusom ovaj skup ne bude mogao održati na uobičajen način, Margareta Uršal kaže da će on biti organiziran online i dodaje kako se za sada planira 30 polaznika, ali kada se završe prijave sredinom rujna znat će se točan broj.

I. P. S.

Temeljm članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 – ispr., 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – dr. zakon i 9/2020) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKIH PROJEKATA

za izgradnju višeporodično stambene zgrade katnosti (Su+Vp+5+PS) na k.p. br.. 11002, 11003, 11007, 11008, 11009 k. o. Donji grad u Subotici, s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije i uređenjem predmetnog prostora (naručitelj projekta *Esapović Gradnja*, d.o.o. Čonoplja)

i

za izgradnju poslovno-proizvodno-skladišnog objekta (P i P+1) na k.p. br. 14777/7 k.o. Novi grad u Subotici s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije i uređenjem predmetnog prostora (naručitelj projekta *Avgerinos*, d.o.o. Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkim projektima od 21. do 27. kolovoza 2020. godine, svakog radnog dana od 8 do 13 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekti se mogu pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici *Građevinarstvo – Javni uvid*.

Stručni obrađivač predmetnih urbanističkih projekata je *JKS projektovanje, građenje i inženjering*, d.o.o. Subotica).

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 21. do 27. kolovoza 2020.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljović.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Turizam na hrvatskom moru u vrijeme korone

Zahvalnost za hrabrost

*Goste koji su se ove godine odlučili za odlazak na more domaćini primaju uz poštovanje i zahvalnost, a kako bi koliko-toliko ublažili gubitke pojedini vlasnici apartmana spustili su cijene i na 20-30 eura za noć! * Dok su polovicom srpnja gotovo prazne plaže popunjavali gosti iz Češke, Poljske i donekle Mađarske, krajem istoga mjeseca na svakom koraku sve su se češće čuli i njemački, engleski, slovenski, nizozemski... * I pored toga, domaćini koji se bave turizmom i ugostiteljstvom tvrde da je to tek 30-40% u odnosu na isto razdoblje lani, a nadu polažu u kolovoz i rujan*

Do prošle godine stvar koja je ovisila uglavnom o visini kućnoga proračuna, odlazak na more od ove je prije svega pitanje avanturizma, a za one malo opreznije i odvažnosti. Avanturizam počinje već na startu, odnosno prilikom prelaska državne granice, a odvažnost je i tako individualna kategorija, pa je izlišno raspravljati o tome gdje je sigurnije: doma ili u stranoj sredini? Kako je, pak, danas svatko u mogućnosti preko medija, interneta i društvenih mreža u prilici iz prve saznati mnoge podatke koji se tiču uvjeta prelaska granice, cijena noćenja, broja gostiju i sličnih informacija od općeg značaja za privatnu uporabu, sljedeće retke garnirat ćemo kombinacijom vlastitog iskustva, dojmova i svjedočenjima domaćina.

BiH potencijalna prepreka i neugodnost

Ako se, recimo, ove godine odlučite ipak na more, i to u Hrvatsku, i to u južnu Dalmaciju, i to preko Bosne i Hercegovine, nije vam zgoreg poslušati sljedeće savjete. Prelazak u Hrvatsku preko bilo kojeg graničnog prijelaza sa Srbijom 11. srpnja nije uopće bio problem ukoliko imate hrvatsku putovnicu ili osobnu iskaznicu, odnosno putnu ispravu bilo koje druge zemlje koja je članica Europske unije. Nije bio problem ni sa srpskim pasošem, ali (bar

smo tako čuli) u tom slučaju trebali ste imati papire kojima ćete dokazati kod koga odlazite, dokle ostajete i slično. Dva dana kasnije situacija se promijenila i na snazi je i dalje: sa srpskim dokumentima može se u Hrvatsku, uz uvjet da imate negativni nalaz na koronatest, odnosno da odmah idete u izolaciju. Veći problem imat ćete prilikom prelaska granice BiH, pod pretpostavkom da nemate hrvatsku putovnicu ili osobnu iskaznicu, a umjesto srpskih dokumenata sa sobom ste, recimo, ponijeli mađarske! U BiH, naime, bez problema mogu ući samo državljani Hrvatske, Srbije i Crne Gore (dovoljna je i osobna iskaznica) dok za sve ostale državljane EU vrijedi odredba da prilikom ulaska u ovu zemlju moraju imati negativni nalaz na test za koronavirus.

Pod pretpostavkom da sve ovo znate, nećete imati nikakvih problema i od Subotice do Orebića, uz nužni odmor, stići ćete za nekih pola dana. Naravno, za to vrijeme lako ćete uočiti da magistralnim cestama (s izuzetkom autoceste Zenica – Sarajevo) u BiH najvećim dijelom voze automobili domaćih registracijskih oznaka, u kombinaciji s hrvatskim i srpskim i tek po kojim iz »pravog« inozemstva. Uostalom, da je BiH prazna zbog mjera koje je sama odredila najbolje svjedoči i prazan stari grad u Mostaru, koji je u ovo vrijeme inače pun stranih turista koji odlaze na more ili se s njega vraćaju.

Kolovoz spašava sezonu

U Orebiću, pak, kao i u svakom drugom mjestu u južnoj Dalmaciji, posve drukčija slika: turista iz dana u dan sve više, plaže sve krcatije, more sve toplije, a apartmani sve popunjeniji. Svjedoči o tome podatak da je sredinom srpnja (kada smo stigli) na prekrasnoj gradskoj plaži Trstenica mjesta bilo koliko hoćeš i na suncu i u hladu, a koncem istoga mjeseca (kada smo odlazili) za bolji položaj na istom mjestu moralo se doći već ujutro. Uz istu tvrdnju ide i činjenica da se sredinom srpnja, ako izuzmemo

mještane i obližnje Hercegovce, na gotovo pustim orebičkim ulicama moglo čuti uglavnom češki i poljski jezik, uz ponešto mađarskoga, dok je koncem mjeseca Orebić podsjećao na onaj stari: sve više njemačkoga, engleskoga, slovenskoga, nizozemskog i ostalih zapadno ili sjevernoeuropskih jezika.

Kada je riječ o cijenama, krizi zbog koronavirusa najviše su se prilagodili vlasnici apartmana koji su ih, da bi privukli turiste u svoje prazne sobe kako bi koliko-toliko umanjili gubitke, u početku spustili i na 20-30 eura za noć, i to za cijelu obitelj! To za *Hrvatsku riječ* potvrđuje i **Nikoleta Bilić**, čiji su roditelji vlasnici istoimenih apartmana, dok ona sama pomaže u kafiću koji se također nalazi u sklopu apartmana *Bilić*. Za 16 godina, koliko izdaju apartmane, kaže da sezona nikada nije bila slabija.

»Za sada imamo 70% manje gostiju u odnosu na prošlu ili ranije godine u istome razdoblju, a razlog tome je svima poznat. Naši gosti su uglavnom domaći, dakle iz Hrvatske, jer se gosti iz inozemstva teško odlučuju doći, a čak i oni koji su rezervirali smještaj često ga otkazuju. Razumijemo to, i upravo zbog toga smo i spuštali cijene, pa tako male apartmane, za dvije osobe, umjesto ranijih 40, sada izdajemo za 30 eura, a velike, za obitelj, smo sa 70 i 60 spustili na 50. Ispod toga ne možemo, jer tada ne bismo imali nikakve koristi«, kaže Nikoleta Bilić, dodajući kako se nada da će kolovoz, pa i rujna, donekle ipak spasiti sezonu.

Što se tiče uvodnih kvalifikacija o avanturizmu i hrabrosti gostiju koji su se ipak odlučili doći na more, ona dijeli stav većine mještana, ali i (bar je takav dojam) svih domaćina na moru:

»Svaka čast ovim ljudima! Rijetko bi se tko pod ovim uvjetima odlučio doći na more, napose ljudi koji imaju djecu, jer mnogi, i pored dostupnosti informacija, ipak ne znaju gdje dolaze, kakva

je tu situacija i slično. Stoga smo neizmjerljivo zahvalni onima koji su ipak došli.«

Slične ocjene čuli smo i od vlasnika konobe **Đardin Sandija Vuletića**, koji je inače po majci podrijetlom Subotičanin i koji i danas nerijetko zimu provodi u ovom vojvođanskom gradu. Za sedam godina, koliko *Đardin* postoji, kaže da nije bila teža situacija:

»Za ovu godinu mogu jedino reći: ako preživimo, moći ćemo pričati. Svi mi ove godine borimo se i zubima i noktima kako bismo glavu održali iznad mora. Trenutno imamo 35, maksimalno 40% prometa u usporedbi s istim razdobljem prošle godine i zbog toga i kažem da se nalazimo na rubu provalije. Cijene nismo podizali, jer to u ovim uvjetima jednostavno nema smisla, iako znam da poneki jesu.«

I Sandi Vuletić, kao i Nikoleta Bilić, kaže kako dolazak na more u ovim uvjetima nije avanturizam nego hrabrost koja zaslužuje zahvalnost domaćina:

»Bar polovina naših gostiju i ove su godine naši stari gosti, uglavnom iz Češke, Poljske, Mađarske, ali i drugih zemalja. Svaka čast tim ljudima, jer nam već samim svojim dolaskom mnogo pomažu. Ali, svi ti ljudi koji dolaze u Orebić znaju što ih ovdje čeka: prekrasno more i ljubazni domaćini.«

Na upit smatra li da će se, i pored toga što je trenutno među najugroženijim gospodarskim granama, turizam prvi oporaviti, prije svega zbog postojeće izgrađene infrastrukture koja se u svakom trenutku može vratiti u pogon, naš sugovornik kaže da to mnogo više ovisi o politici nego li o samim turističkim djelatnicima koji će se, kako veli, u onome što ovisi o njima samima mnogo lakše snaći.

Cijene – od očekivanih do šokantnih

Ostale stvari, kada je riječ o cijenama, za one koji poznaju prilike na hrvatskom moru i nisu neko iznenađenje: kruh u pekarama je 10 kuna (160 dinara), roba u trgovinama je za 10-20% skuplja u odnosu na Srbiju, iako se pozornijim praćenjem može naići i na akcijske cijene koje su iste kao i kod nas, a ponekad čak i jeftinije (!) dok je za ručak ili večeru u restoranu potrebno izdvojiti pozamašnu svotu, jer najobičnija pizza staje od 50 do 70 kuna, a riba ili ostali morski specijaliteti teško se mogu naći ispod 100 kuna. Odete li pak na obližnju Korčulu, računajte na još 10-20% skuplje cijene, a u 112 kilometara udaljenom i polupraznom Dubrovniku i na 100, pa i više posto (pivo na Stradunu je, recimo, 45 kuna, a 0,75 litara mineralne vode 38, što prevedeno u dinare iznosi 730, odnosno 600)!

Što se same atmosfere tiče, ona bi se ponajprije mogla opisati u dvije riječi: čudna i zanimljiva. Čudno je, recimo, vidjeti oskudno odjevene ljude u trgovinama koji se disciplinirano drže propisa o obveznom nošenju maski, a onda, kada se vrate na plažu, sve to nestaje i, kao da za koronu nitko nikada nije čuo, nastaje ona prava, »nekadašnja« (a zapravo još prošlogodišnja) slika bezbrižnih kupaca koji su sve brige ostavili doma i posvetili se samo jednom cilju – užitku.

Zlatko Romić

Kako narodu saopćiti istinu

Dok je bjesnio hladni rat između pobjednika u II. svjetskom ratu neki su tvrdili kako postoji organizacija, u okviru CIA-e, koja u cilju raskrinkavanja suštine režima u Sovjetskom Savezu ima zadatak proizvoditi antisovjetske viceve. Upravo sam se sjetio jednog karakterističnog vica iz tog doba, ali s druge strane »željezne zavjese«. Trkali se predsjednik SAD-a i prvi čovjek SSSR-a u trčanju na 100 metara i pobijedio je predsjednik SAD-a. Zasjeo su glavni za »objektivno informiranje«, kako sovjetskim ljudima saopćiti vijest da je u nečemu protivnik bio bolji od prvog čovjeka SSSR-a, budući da se uvijek govorilo da su Sovjeti, odnosno Rusi, na svakom polju života bolji i uspješniji od ljudi sa Zapada. Vijećali su cijelu noć, a ujutro je u novinama osvanuo naslov: »U velikom sportskom natjecanju naš Prvi čovjek je zauzeo odlično drugo mjesto, dok je američki predsjednik bio pretposljednji«. Gledano formalno-pravno vijest je istinita, s malo nedostajućih detalja, a to je broj sudionika utrke. Zamislite sad na kakvim su mukama naši propagandno-medijski novinari, stručnjaci i analitičari posljednjih desetaka godina, jer su naši predsjednici stalno gubili utrke, a trebalo je to saopćiti »nebeskom narodu«. No, ne gubite nadu, jer pojavio se mladi i snažni trkač, koji je iz dana u dan u svim pogledima sve jači i jači. Eto, sada je uspješno kupio dalekometne rakete u Kini, pitam se gdje i kako će to upotrijebiti da time poveća vlastitu brzinu?!

Kum je vratio šamar!

Evo još jednog primjera »objektivnog« novinskog izvještavanja. Kumovi se potukli u kavani i zbog tuče su dospjeli na sud. Sudac pita jednog od njih kako je počela tuča? Ovaj mu odgovori: »tako što je kum uzvratilo šamar!«. Opet nedostaje »samo« jedan detalj, i u vijesti ne piše kako su svjedoci vidjeli cijeli slučaj. A evo sada priča jednog svjedoka »kako je počelo« kod nas. Davne 1990. godine ljetovali smo u Pirovcu, gradiću blizu Šibenika. Te iste godine održavalo se Svjetsko prvenstvo u nogometu u Italiji od 8. lipnja do 8. srpnja. Na ovom natjecanju sudjelovala je i reprezentacija SFRJ (ispala je u četvrtfinalu). Utakmice sam gledao obično u nekom kafiću, jer su tu gosti bili istinski ljubitelji nogometa i naravno nitko se nije bunio što je na TV-u tekma (to se dešavalo u pansionu gdje smo stanovali). U ovakvim prilikama uvijek dolazi i do kontakata među gostima. Naravno, odmah su primijetili da baš »ne divanim« ijekavskim govorom. Naravno, uslijedilo je uobičajeno pitanje: »odakle si?«. Obično bih odgovorio da sam iz Subotice i da ne govorim dobro njihov jezik, jer sam Mađar. Naravno, i to je »mala laž«, jer odlično govorim slavenski jezik koji se zove srpski. Odmahnuli su samo rukom rekavši: »neka, i oni su naši ljudi«. Nitko nije komentirao što sam iz Srbije i možda Srbijanac. U povratku smo se autobusom vozili kroz Liku i usput smo se zaustavili kod jednog, arhitektonski vrlo interesantnog restorana koji se zvao *Japodska kuća*. Koliko se sjećam, bio je blizu Plitvica ili u ulazu u taj prirodni rezervat. Inače Japodi su bili staro ilirsko pleme, koji su živjeli uglavnom na prostoru današnje Like. Zgrada restorana je bila zapravo

Restoran na Plitvicama

jedna, po dimenzijama znatno uvećana tradicionalna brvnara, s jednim jedinstvenim unutarnjim prostorom. U sredini je bila »kuhinja«, zapravo priprema hrane, a dim je slobodno odlazio kroz krov. Tu smo potrošili sve dinare koji su nam preostali i jeli smo najbolje, na žaru pržene, svježe ulovljene pastrve. Nakon što smo stigli kući, stigla nam je vijest da je na tim prostorima, u Kninu, izbila 17. kolovoza »balvan revolucija«, koja je kasnije prerasla u otvorenu pobunu dijela stanovnika Hrvatske. Vjerujte mi na riječ, nigdje gdje smo tada bili, nismo osjetili da će do toga doći. Slobodno smo kupovali i hrvatske tjednike, koji su redovito izvještavali s tadašnjih događanja.

Igra s granicama

Te sudbonosne 1990. godine na svjetskoj političkoj sceni desio se jedan krupan događaj. Naime, 3. listopada ujedinile su se do tada dvije njemačke države u jednu, nazvanu Savezna Republika Njemačka. To ujedinjenje priznale su i nekadašnje države koje su bile okupirale teritorij predratne Njemačke: SAD, SSSR, Francuska i Engleska. U tada još jedinstvenoj SFRJ također su se dešavali sudbonosni događaji. Početkom godine predsjednik Saveznog izvršnog vijeća je objavio plan opće reforme društva, prije svega ekonomske, koji je, blago rečeno, bojkotiran. Početkom godine u siječnju se raspao SKJ, kada su delegacije Hrvatske i Slovenije napustile kongres. Rezultat je bio da su republike za republikom uvodile višestranački sustav, pa su potom održavani višestranački izbori u travnju, u Sloveniji i Hrvatskoj. Donošenjem novog Ustava 28. rujna 1990. godine (izglasali su ga komunistički zastupnici) Srbija je postala parlamentarna demokracija s višestranačkim izbornim sustavom. SFRJ se počeo polako ali sigurno raspadati po administrativnim granicama. Dio stanovnika Hrvatske tu činjenicu nije priznavao i tako je počela igra s granicama, koja s prekidima, traje do današnjih dana. Za sada za Europu važi Helsinški dogovor o nemijenjanju granica kojeg su potpisali i SAD i Kanada (Kina nije pristupila). Čini mi se da je dio srpske elite (političke i znanstvene) krivo protumačio ujedinjenje Njemačke, pa i danas nastavlja igru s granicama. Možda se nadaju da će im to jednog dana i uspjeti.

Kontemplacija situacije

Drugo lice **SUBOTICE**

Prilagođavanje, kao najkonkretnija obrambena reakcija na gona za preživljavanjem, u prirodi je svakog živog bića. Od te sposobnosti ovisio je i ovisi opstanak mnogih vrsta, pri čemu je čovjek već odavno taj koji nameće i diktira uvjete svim ostalim dvo-, četvero- ili stonožnim, letećim ili plivajućim stvorovima. Čovjek je taj koji je posredno utjecao ili umjetno stvorio i posljednji virus zbog kog ljudi na svim meridijanima podjednako strahuju i zbog kog se na razinama država provode različite mjere s istim ciljem – preživljavanja.

Prvi val krize, onaj od ožujka do svibnja, kod nas je prošao na svim preživjelima poznati način, a drugi, iako neočekivani (»dolaskom toplijih dana virus će nestati«, tako se u većini pričalo proljetos), dočekan je koliko-toliko spremnije s iskustvom po-

znate reakcije na uzrok ponovljene greške (puštanje 20.000 ljudi na utakmicu, pune džamije za Ramazan, održavanje izbora bez ozbiljnijih mjera zaštite...). Znala za to ili isto tajila, tek vlast je, nekako odmah poslije izbora, građanima obnarodovala informaciju da opasnost od korone nije prošla, nerijetko optužujući upravo njih kao glavne krivce za ono što nas je opet snašlo. U javnosti, bar u onom njenom dijelu koja je sklonija kritičko-analitičkom razmišljanju, sve više su počele priče o nespremnosti države da se na odgovarajući način suprotstavi globalnoj opasnosti s lokalnim posljedicama, od onih o nedostatku testova na koronu, preko skrivanja podataka o nabavi medicinske opreme, do neopremljenosti bolnica i skrivanja stvarnog stanja, napose kada je riječ o broju umrlih od koronavirusa. Naravno, sve to garnirano svakodnevnim kafanskim mudrolijama o uzrocima i pravoj naravi ove bolesti, o krivcima za njen nastanak i širenje... konačno i o njenom krajnjem cilju: cjepivu kao spasonosnom lijeku, odnosno sredstvu da se – baš kako to sve veći broj pristaša teorija zavjere voli biti uvjeren i ustrašen zbog čipovanja osobnih dokumenata, lociranja preko mobitela, 5 G mreže... – preko njega obavi dodatna kontrola nad svakim živim bićem.

Sve ovo, u manjoj ili većoj mjeri, poznato je svakom (su)građaninu i svaki od njih o istome ima različito ili slično mišljenje,

a jedino što nam je zajedničko je činjenica da vlastita znanja ili uvjerenja u ogromnoj većini slučajeva nemaju ama baš nikakvog utjecaja na mjere koje se donose ili su u planu. Ako se u sebi pomirimo s ovom činjenicom, i ono što nam je činiti lakše će nam pasti. A izbor je, budimo iskreni, veoma sužen i prilično jednostavan: pridržavanje propisanih mjera, dopadale nam se one ili ne, bile one ispravne ili ne.

Tako, eto, od globalne, preko regionalne i državne, stižemo i do lokalne slike u našem malom mistu. Ona se, u usporedbi s nedavnim iskustvom iz jedne druge sredine i jedne druge države u kojoj se jezici trenutačno prepliću kao u Babilonskoj kuli, u biti ni u čemu suštinski ne razlikuje: na prvoj crti bojišnice protiv koronavirusa osnovno oružje i dalje su maske u zatvorenom prostoru, držanje odstojanja i dezinfekcija ruku, dok se dolaskom u malo privatnije okruženje u pozadini s manjom ili većom pažnjom slušaju najnovije informacije vezane za opće stanje. U našoj sredini, dakle, stvar je i poznata i očekivana. Primjerice, u potpuni zaborav otišla je činjenica da je *Takmičenja risara* otkazano, baš kao što će to biti slučaj i s otkazivanjem uobičajene središnje proslave *Dužijance*, a isto tako i s predstojećim Szent Istvánom u Subotici i na Paliću, *Interetnom*, Danom grada, moguće i s Filmskim festivalom i Festivalom dječjih kazališta.

I kako god da se pogleda na ovu stvarnost, ovim se odlukama Gradskog stožera za izvanredne situacije nema što zamjeriti: em nisu »autonomne« nego slijede one »odozgo«, em su iznuđene, jer bi u protivnom došlo u sukob s odredbama zakonske snage (a nezamislivo je, je li, bar kod nas, da vlast krši zakon), a i nije daleko od zdravog razuma zaključiti da bi njihovo održavanje vrlo brzo generiralo naglo povećanje broja zaraženih, mapirajući tako Suboticu kao najnovije krizno žarište sve omraženijeg virusa. Poznat je, i u tom smislu nije iznenađujuć ni izostanak kritika javnosti na račun lokalne samouprave koja je i donijela odluke o otkazivanju navedenih manifestacija, jer se i ista ta javnost za ovih pola godine navikla na koronavirus kao na neželjenog gosta kog ne možeš izbaciti niti iz svoje kuće, a kamoli iz života. Poznato je, i ne iznenađuje, uostalom, ni činjenica da je nova fontana na Trgu slobode otvorena bez pompe i samohvalisanja, jer toga – s izuzetkom možda čelnih ljudi lokalne samouprave, na čelu s gradonačelnikom – ne nedostaje niti je ikada nedostajalo nikome normalnom u ovom gradu.

Konačno, otkazivanje navedenih manifestacija, uz preporučljivo pridržavanje ovih mjera, možda je prava prilika da se – nakon vlastitih briga oko predstojeće školske godine, nabave ogrjeva ili lijekova, ili pak svih ostalih problema koji opstanak znače – u miru i tišini posvetimo postavljanju pitanja, promišljanju i donošenju zaključaka o tome zašto je Gradski stožer za izvanredne situacije zabarikadirana kula za sva konkretna pitanja koja se tiču (pravog) stanja u svezi koronavirusa, koji uglavnom služi kao neka vrsta kombinacije lokalnog statističkog zavoda za iznošenje brojki i slova i skretničara u provedbi odluka s više instance? Ili pak: je li milijun eura za novu fontanu u središtu grada prava cijena za njezinu upotrebnu vrijednost?

Z. R.

Dužijanica 2020.

Neprekinuta nit zahvale

Sve su pripravili da ponosno pronesu slavu Dužijance ulicama bile Subotice. Toliko ljubavi i žara, a sada nema ni karuca, nema ni mnoštva mladih u nošnji, neće biti ni povorke. U tišinu i mir katedrale stala je Dužijanica

»Blagoslovljena ova zemlja naša, iz koje sam došao na sunce među ljude.
Blagoslovljene ove njive naše, koje nam rode i darivaju zlatne klasove.
Blagoslovljene tvrde ruke seljaka, koje nas hrane kruhom svagdanjim.
Blagoslovljeni ovi zlatni klasovi, koje mi nosimo na oltar vječne ljubavi.
Blagoslovi, čuvaj Gospodine ove ljude na ravnim našim poljima.
Ove njive mirisne, ove njive ponosne, ove zlatne klasove.«

Stihovi **Milana Asića** i ove godine odzvanjali su subotičkom katedralom u nedjelju, 9. kolovoza, kada je svečanim euharistijskim slavljem proslavljena 110. *Dužijanica*. Mnogi bi rekli drugačija i posebna. Istina, bila je takva. Bez manifestacija, bez

blagoslova u sv. Roku, bez karuca, konja, povorke, tamburaša... ali i dalje sa zahvalom u srcu. Najvažniji čin i smisao *Dužijance* jeste zahvala, a zahvala je bila u srcima mnogih, prvenstveno ovogodišnjeg bandaša **Josipa Šarčevića** i bandašice **Marijane Matković**, kao i malog bandaša **Roka Vojnića** i male bandašice **Marte Vukmanov Šimokov**.

Dužijanica se priprema srcem

Svi oni uz prisustvo vjernika i mladih u nošnji zahvalili su Bogu za ovogodišnju *Dužijancu*, za kruh svagdanji, za rod pšenice i zemlje uopće. Kako je već ustaljeno godinama u nazad, odmah na početku misnoga slavlja blagoslovljeno je žito, koje se kasnije dijelilo nazočnim vjernicima. Misno slavlje uz nazočnost nekoliko svećenika predvodio je katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić**, koji je u homiliji napravio poveznicu s evanđeljem i današ-

Sv. Roko, varoš našu brani

Ovogodišnja kruna *Dužijance* je vrlo aktualna i simbolična, a kao i svih prijašnjih godina izradila ju je poznata i priznata slamarka Jozefina Skenderović.

»S obzirom na to da je pandemija po cijelome svijetu, odlučili smo se za sv. Roku koji nam je sada više nego potreban«, kaže autorica krune i pojašnjava kako se svake godine tema krune bira po liturgijskoj godini ili po nekome jubileju, a ovoga puta se baš kao i u svemu napravio iskorak.

Na kruni, koju je naša sugovornica radila punih deset dana, nalazi se sv. Roko i njegov pas, te nekoliko klasova žita koji su postavljeni na postolje, također od slame, na kom je natpis »Sv. Roko, varoš našu brani«.

njicom rekavši: »Mi vjerujemo da je dragi Bog svugdje prisutan, ali, čuli smo, da ga nije bilo ni u olujnom vihoru, ni u potresu, ni u ognju. Pojavio se u šapatu laganog i blagog lahora. Možda se i mi pitamo je li Bog s nama? Pa ne možemo... Ne smijemo... Kad sam pozivao bandašice i bandaše, gledao sam njihove obitelji. Kod njih sam vidio radost veliku. Tako se raduje samo Božiću. A kad sam vidio mlade i odrasle s kolikom ljubavlju pripremaju žito za vijence, za ovu svetkovinu, shvatio sam, to se ne može bez oduševljenja i bez ljubavi. Dali su svoje vrijeme, dali su srce za *Dužijancu*. Ti su ljudi prava kruna bandašu Josipu i bandašici Marijani. Sve su pripremili da ponosno pronesu slavu *Dužijance* ulicama *bile* Subotice. Toliko ljubavi i žara, a sada nema ni karuca, nema ni mnoštva mladih u nošnji, neće biti ni povorke. Eto, u tišinu i mir katedrale stala je *Dužijanica*. Bog i nama dolazi u blagom vihoru. Dolazi u veselo srce, srce puno zahvalnosti i radosti«, kazao je među ostalim mons. Beretić te je na kraju homilije poručio: »Pogledajte slike s *Dužijance malenih*. Ni maske

ne mogu sakriti ljubav, ponos, vjeru i radost te djece. U njima je radost koja buja i raste. Još nas ima, još smo tu! Sačuvala nas Gospa naša, Gospa crna iz stare crkve i Gospa bunarička. Gospe naša, hvala Ti za radost i ponos naše mladosti. Vidiš, kako ponosno nose ubavu nošnju bunjevačku, kako vole *najlipču varoš svita* - Suboticu! A Subotici priznajemo: *Kraljica si rodnihi njiva! Ravnice nam draž, lipota! U tvome se krilu skriva radost srca i života!*«.

Mladi u nošnji prinijeli su darove kruha i vina, te plodnih njiva na oltar, a seoski bandaši i bandašice koji su već proslavili svoju *dužijancu*, skupa s predvoditeljima žetvenih svečanosti prinijeli su *krune* ovogodišnje *Dužijance*. Zaorila se u katedrali i himna *Tebe Boga hvalimo*, a pjevanje pod misnim slavlje je predvodio Katedralni zbor *Albe Vidaković* pod vodstvom mo. **Miroslava Stantića**.

Ponos i radost u srcu

»Emocije su pomiješane. S jedne strane je tuga i težina u srcu, a s druge ponos i radost što smo i ovu *Dužijancu* u vrijeme pandemije mogli obaviti. *Dužijanica* je, kao što ističemo, zahvala Bogu i pohvala čovjeku i nema je bez bandaša i bandašice. Sve to smo imali, dakle možemo reći da je održana 110. *Dužijanica*, bez manifestacijskog dijela. Zanimljivo je da smo ovih dana pronašli zapisnik *Katoličkog divojačkog društva* iz 1942. godine gdje piše kako je tada *Dužijanica* proslavljena bez veselih i bučnih zabava, u strogo crkvenim okvirima. Sada smo i mi bili prinuđeni na ovakav način slavlja koji nije bio još od ratnih, 1940-tih godina«, kaže predsjednik UBH *Dužijanica* mons. dr. **Andrija Anišić** i dodaje kako žar nije nestala, te da je ove godine vladala posebna atmosfera među ljudima u organizaciji.

Predvoditelji žetvenih svečanosti, bandaš i bandašica, do kraja su se nadali kako će sve biti kao i prijašnjih godina, te da će s ponosom i zahvalom u srcu proći i ulicama Subotice.

»Iskreno, očekivala sam i nadala se da ćemo imati karuce i konje, blagoslov u župi sv. Roka i barem povorku do katedrale. Proslavili smo *Dužijancu* onako kako smo mogli. Bez obzira na sve planove i nadanja, meni je sve bilo lijepo i svečano«, kaže bandašica Marijana Matković i dodaje kako je poseban osjećaj bio na čišćenju žita kada su im se priključili i drugi mladi:

»Do sada sam prije ovoga bila samo jednom na čišćenju žita, ali ove godine je to bilo posebno. Oduševila sam se brojem mladih koji su dolazili pomoći i bez obzira na pridržavanje svih mjera napravili smo da nam bude dobro i zabavno. Osobito mi je drago što sam od bač **Grge Piukovića** naučila plesti vijence od žita.«

Ona navodi da joj je bilo tužno gledati ljude s maskama na licu, mlade u nošnji, ali zahvalnost u srcu joj ni jednog trenutka nije nestala.

»S jedne strane mi je žao da je sve moralo biti ovako, ali ako pogledamo drugu stranu onda ima i prednosti. Svi smo se mogli skoncentrirati na suštinu, a to je sveta misa, koja je vrhunac *Dužijance*. Ako bismo to zaboravili, onda *Dužijanica* gubi svoj smisao i zapravo nam ne znači ništa. Danas su s nama bili seoski bandaši i bandašice, a proteklih tjedana smo mi slavili s njima i to je jedan lijep vid zajedništva i novoga poznanstva«, kaže bandaš Josip Šarčević, koji će također pamtit čišćenje žita, gdje je, kako je rekao, bio poseban žar.

»Neki će reći da smo uzalud radili, ali mislim da to nije bilo uzalud. Veliki smo posao uradili, a ujedno smo se družili i svima

nama je *Dužijanica* još više prirasla srcu. Tada nam nije bilo ništa teško. I da su nam rekli da neće biti *Dužijance* i onda bismo sav posao uradili. Mi se zapravo i jesmo pripremali kao da će sve biti po uobičajenom programu. Činjenica je da nam neke stvari fale i da nismo ovako planirali, ali bitna je suština», kaže Šarčević.

Drugačija, ali naša

»Prvi puta sam na ovakvoj *Dužijanci*, ne samo od kada sam starješina nego od kada pamtim. Fali nam povorka, svečani blagoslov, doček bandaša i bandašice, ali meni osobno je u crkvi bilo izuzetno lijepo i svečeno. Najbitnija je upravo ova zahvala

daću, s tolikom smo strepnjom mi u organizaciji iščekivali kako će proći i što će biti dozvoljeno, a što ne. Svima nam je žao što manifestacije koje su ranijih godina organizirane nisu mogle biti u potpunosti održane. No, mogu reći da sve što je održano je organizirano punim srcem. Puna su nam srca, jer smo ipak imali *Dužijancu*, što smo neki od nas prvi puta sudjelovali na Svečanoj večernji, te bili na cijeloj misi. Zvuči čudno, ali je istinito,« kaže dopredsjednica UBH *Dužijanica* **Ljiljana Dulić** i pojašnjava kako se godinama unazad u subotu navečer, pa i nedjelju prije i tijekom mise radi protokol gostiju, priprema povorka i sve na Trgu.

Za te je ljude ovo bila posebna *Dužijanica*. To je ona druga strana medalje, koja se najčešće ne vidi. Veliki broj ljudi koji radi oko

Bogu. Činjenica da nije moglo biti puno ljudi, kako smo navikli, a dat će Bog pa će sljedećih godina biti ono što je ove izostalo», kaže jedan od starješina *Dužijance* **Gabrijel Kujundžić**.

»I za mene, kao i za sve, ovogodišnja *Dužijanica* je drukčija i čudna. Prva godina da nisam obučena u nošnju me čini tužnom i žao mi je da zbog virusa nismo mogli doživjeti *Dužijancu* kao inače. Bogu hvala da smo najbitniji čin mogli proslaviti, zahvaliti Bogu za žetvu i kruh svagdašnji koji nam daje. Ipak mi je pored svega srce ispunjeno i zahvalna sam da sam mogla sudjelovati i zahvaliti dragom Bogu na svim darovima», kaže **Katarina Skenderović**.

»Svi smo bili uzbuđeni zbog elana koji su bandaš i bandašica pokazali odmah nakon saznanja da su izabrani za tu časnu ulogu. S kojim su onim elanom i oduševljenjem prihvatili tu za-

organizacije *Dužijance* sada je imao priliku zahvaljivati u zajedništvu s drugima, bez brige oko brojnih detalja koji *Dužijancu* čine prepoznatljivom.

Nedjelji i euharistijskoj zahvali prethodila je svečana pjevana Večernja, koja je održana večer prije, 8. kolovoza, u subotičkoj katedrali, a predvodio ju je također mons. Beretić uz nazočnost braće svećenika. Tijekom *Večernje* bandaš i bandašica su na oltar prinijeli ovogodišnju krunu *Dužijance*, koju je i ove godine izradila **Jozefina Skenderović**.

Predstavnici UBH *Dužijanica* su odnijeli i ispletene krune-vijenice na spomen bistu **Blašku Rajiću** i spomenik *Risaru* u središtu Subotice i tako simbolično obznaneli da je *ris* gotov.

Ž.V.

Oko Brega kroz prirodu i povijest (II.)

Bereška šuma i križ na njezinom kraju

U Bereškoj šumi, podijeljenoj putom na sjeverni i južni dio, uvijek se ima što vidjeti. Šumsko područje istočno od Brega postoji najmanje 255 godina – prije toga nema traga o njemu na mapama. Bez sumnje, ono je kultivirano sađenjima i sjećom. U XVII. stoljeću se veliko šumsko područje pružalo s istočne strane Santova, Brega i Koluta i Bezdana. Danas ovdje dominira šuma hrasta cera (vrsta hrasta koja raste na suhom tlu), uz mnogo manje lužnjaka, te nešto graba. Bagrem je ovdje nova pojava. Sadašnji najstariji dijelovi šume stari su oko 100 godina, iako na njezinim rubovima postoje stabla lužnjaka starosti više od 150 godina. Objašnjenje ove pojave je jednostavno. Šumarska praksa je bila da se prigodom sječa na rubovima sječina uvijek ostavljaju stara i markantna stabla radi označavanja graničnog područja šume. Ta praksa i dalje postoji.

Bereška šuma je površine 316 ha i dokazano je osiguravala lokalnome stanovništvu ogrjevno drvo. Žirenje svinja u njoj bila je također dobro poznata praksa, kao i lov. Čini se da je u posljednjih 25 godina bereška šuma postala poligon šumarskih istraživanja (njome upravljaju *Vojvodinašume*). Od tada su izvršene opsežne oplodne sječe i ostavljen u pojedinim odjelima mali broj velikih stabala za koje se smatra da će baciti dovoljno sjemena i obnoviti šumu. Osim toga, sađeni su i deseci hektara lužnjaka, no, iako je to ohrabrujuća nova praksa diljem Vojvodine, njihovu sjenku trenutačne generacije Berežaca neće dočekati.

Šum(ar)ske legende

Iako ima sasvim malo »svoje« šume, Bereg ima šumarsku tradiciju koju čine šumarski inženjeri koji su u selu rođeni. Neki od njih još uvijek rade u struci. Dio je te tradicije i kuća šumara, koji je bio zadužen za poslove čuvanja i nadzora u bereškoj šumi i nalazi se na samom kraju Gakovačke ulice, baš na rubu šume. **Stipan Jozić**, posljednji šumar koji je u njoj živio, bio je slika i prilika brižljivog, gotovo bajkovitog staratelja šume i poznavatelja njezinih tajni, koji je bio dovoljno strog da ne dopusti sebi da ne zna tko i zašto boravi u šumi, a i dovoljno blag da ne dozvoli da netko nema drva za ogrjev. Drvo je, izgleda, bilo i ostalo (i u Bregu) socijalna kategorija, no drvokrađe (i toleriranje iste) je od prije tridesetak godina toliko puno da je mnogima pogled na šumare i ljude bliske njima postao zamućen. Tik do Jožićeve kuće nalazi se restoran *Košuta*. Nekadašnje vlasništvo bereškoga naturaliziranoga Čeha **Bele Očenaša** i njegove supruge (i dalje poznato kao *Kod Bele*), danas je to jedini restoran u selu. Identitet lovačke kuće uspješno se čuva od vremena kada je seoskih bircuza bilo čak pet. Naravno, to je i »strateški važno« mjesto za navratiti po povratku iz atara, budući da se najveći dio bereškoga atara nalazi istočno od šume.

Povijest bereških šumara živi u **Marinu Kovačevu**, rođenom 1934., koji je danas živuća enciklopedija šumarstva u bačkom

Podunavlju. Tu su i **Martin Lerić** i **Josip Ilić**, te još nekoliko šumara i lovočuvara koji rado govore o vremenima kada se šuma poštivala kako vjerojatno nikada više neće. Potpisnik ovih redova se upravo u njihovim kućama prvi puta susreo s mnoštvom lovačkih trofeja i prepariranih životinja, od kojih je, malo neobično, započeo njegov interes za živi svijet okolice Berega.

Bereška šuma je odigrala i veliku društvenu ulogu. Negdašnje prvosvibanjske zabave u njoj bile su vrlo prestižne. Na lokalitetu *Prvi maj*, unutar južnog dijela šume, postojala je velika čistina, posjećivana od gotovo svih odraslih i ogromnog broja mladih Berežaca i Bereškinja svakoga prvog svibnja. **Anica Tucakov**, tada djevojčica, kasnije mlada supruga, sjeća se onovremene šumske proslave sedamdesetih godina prošlog stoljeća.

»U kotliću je **Martin Dekić** kuvo gra i ko je tio, mogo je kupit na porcije i jist. Birtaš je točio, uglavnom pivo. Ljudi su sidili dole, na čebadi, jel je trava bila pokosita. Stolove je donosilo Dobrovoljno vatrogasno društvo, za njima su sidile glavešine iz sela i Sombora. Moj čovik i ja smo dolazili sa našim konjima i kolima. Bilo nas je puno. Samo je u našem društvu bilo sedam mladi parova. Naravno, uvijek je došlo tu i fotograf i bilo je slikanja...«, sjeća se ona i pokazuje fotografiju s jednog od prvosvibanjskih »izlaza« u šumu u najsvećanijoj odjeći, kada je bila još djevojčica (sredina 1960-ih godina).

 Orao štekavac

FOTO: Saša Preradović

Križ i bunar

Prvi maj još postoji, ali je prvoga svibnja pust. Poznati šumski toponimi Bereške šume su i Radovinski put (tik uz granični pojas s Mađarskom), Rasadnik, Zašumom, Cirovina... Na tipično bereški način, kraj je šume obilježen križem (donedavno drvenim, od prije tri godine betonskim kojeg je izlio i postavio **Marko Ilić**) i

 Prvosvibanjska proslava - Anica Tucakov

bunarom. I križ i bunar su vrlo stari i prvi se puta pojavljuju na mapama Drugog vojnog premjera Ugarske izvršenog od 1819. do 1869. Praktički i duhovni značaj ovoga mjesta još se uvijek prepliću: na bunaru su se pojili konji na povratku iz atara dok se prigodom prolaska kraj križa i dalje svako čeljade zaustavi i izmoli ili barem skine *šepu* i prekriži. Današnja je socijalna uloga bereške šume sasvim drugačija. Ona je značajno pribježište migranata. Ipak, zahvaljujući putu kroz nju, koji je asfaltiran 2007. godine, nisu rijedak prizor ni ljubitelji rolanja, vožnje bicikla i džoginga. Nekada su djeca bila značajni posjetitelji šume, tako divlje, a tako blizu kuće. U njoj se uvijek imalo što raditi: brati ljubičice, jesti *zerdelije*, skupljati šipak, gljive (posebno puhare) i šiške... Privilegij je to koji je teško steći.

Bereška šuma kao magnet privlači živi svijet. Od nje prema istoku šuma praktično nema sve do Čikerije, udaljene četrdesetak kilometara, a zatim subotičkih i potiskih! U njoj je do sada zabilježeno 111 vrsta ptica, od kojih se većina ovdje gnijezdi, a neke je koriste samo da bi predahnule na selidbi. Na ovom su popisu i vrlo rijetke, kao orao štekavac (njegovo se jedino gnijezdo posebno čuva i prilaz do njega u krugu od 200 metara je zabranjen da se ne bi uznemiravao), srednji djetlić, crna žuna, crna roda, škanjac osaš, a donedavno i iznimno rijedak orao klik-tavac. Ako se sječe nastave i intenziviraju, postoji opasnost da će neke od njih napustiti berešku šumu.

Nada da bereška šuma neće imati sudbinu »somborske« šume kod Bukovca, koja je hirovito posjećena, i dalje je vrlo jaka. Najviše se tome nadaju lovci, koji i dalje ovdje love trofejne divlje svinje, istovremeno se žaleći što je danonoćna buka s razglasa nedaleke granične ograde, te gužva oko nje (na zemlji i u zraku) unijela nemir u životne ritmove divljači. Novi put na relaciji Bereg – Vrbas – Kikinda, koji se uveliko planira, presjeći će berešku šumu na još dva dijela. Hoće li to za nju biti posljednji udarac?

Marko Tucakov

Opstanak obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava

NADA još uvijek POSTOJI

Na temelju ankete Republičkog zavoda za statistiku o strukturi poljoprivrednih gospodarstava koja je provedena koncem 2018. godine, u Srbiji su registrirana 564.541 gospodarstva, od kojih su 562.896 obiteljska. Najviše gospodarstava ima u Šumadiji i zapadnoj Srbiji 242.636, zatim u južnoj i istočnoj Srbiji 164.802. U Vojvodini ih je 127.070, a najmanje u beogradskoj regiji 30.033. Najviše korištenog zemljišta je u Vojvodini 1.574.366 ha, što prosječno po gospodarstvu iznosi 12,71 ha. Podaci govore da je iz godine u godinu sve manji broj registriranih gospodarstava, ali da je i starosna struktura nositelja obiteljskih gospodarstava vrlo nepovoljna. Starijih od 65 godina je 42,5% poljoprivrednika, dok je mlađih od 35 godina samo 3,1% od njihovog ukupnog broja. Što je razlog tome, koji su problemi s kojima se suočavaju i koji su eventualni načini rješavanja njihovih problema, pokušali smo saznati od dva nositelja poljoprivrednog gospodarstva iz Srijema.

Više iz ljubavi nego iz koristi

Ivan Naglić iz Surčina bavi se poljoprivredom 50 godina. Poljoprivredna djelatnost mu je obiteljska tradicija koju je rano nastavio nakon prerane smrti svoga oca. Na površini od 40 hektara sije ječam, soju i kukuruz.

»Nekada sam obrađivao i više od 70 hektara, što svoje zemlje što zemlje u zakupu. Smanjio sam površinu jer sve financiram

»Kada poljoprivredniku ostane 100 eura po hektaru, tko živi samo od poljoprivrede, od tog novca ne može živjeti cijele godine. Rashodi su veliki. Treba sipati gorivo, platiti porez, nabaviti sjeme, agrotehniku i to je presipanje iz šupljeg u prazno. Ali mnogi poljoprivrednici iz Srijema se bave tim poslom, jer su tako naučili u svojoj obitelji i taj posao zavaljeli«, kaže Ivan Naglić iz Surčina.

sam, a i zakup zemljišta je prilično skup. Problem je što mi nema tko pomoći osim sina kada ima slobodnog vremena. Više budem u minusu nego što imam dobiti. Ali se ne predajem. Idem dalje i uvjeravam sebe da će iduće godine biti bolje«, kaže Naglić, dodajući:

»Od poljoprivrede se danas ne može živjeti. Ako je godina sušna, na 40 hektara zemljišta izgubim puno. Kada poljoprivredniku ostane 100 eura po hektaru, tko živi samo od poljoprivrede, od tog novca ne može živjeti cijele godine. Rashodi su veliki. Treba sipati gorivo, platiti porez, nabaviti sjeme, agrotehniku i to je presipanje iz šupljeg u prazno. Ali mnogi poljoprivrednici iz Srijema se bave tim poslom, jer su tako naučili u svojoj obitelji i taj posao zavaljeli«, kaže Naglić.

Također navodi da je najveći problem u poljoprivredi neorganiziranost.

»U Surčinu ima nekoliko ljudi koji se bave poljoprivredom, a ja sam jedan od manjih. Nitko se ni s kim ne ortači i svi se nečega boje. Nema ljudi, nema tko pomoći, jer mlade ne interesira poljoprivreda. Nisam ništa dobio od države, a nisu ni drugi Surčinci. Uglavnom i oni kao i ja: plaćaju proizvodnju iz svog džepa. Dok su postojale zadruge, bilo je puno lakše raditi. Danas su zakupci uglavnom ljudi koji vode poljoprivredna dobra i silose, koji uglavnom nemaju veze s poljoprivredom. Njima je jedino važna dobit poslije svake sezone, a nama kako bude. Nitko nama ne pomaže ništa, a to što se priča na televiziji i čita u novinama, nema na terenu«, ističe Naglič.

Kaže da ne vjeruje u mogućnost organiziranja poljoprivrednika i dobijanja eventualne pomoći niti od države niti od bilo koje druge institucije.

»Usprkos poteškoćama u radu, ostat ću u poljoprivredi. Planiram kupiti veći traktor, jer imam puno zemlje i on bi mi trebao olakšati rad. Obrađivat ću zemlju dok me zdravlje bude služilo, a kad ne budem mogao, neka sin vidi što će dalje raditi«, zaključuje naš sugovornik.

Samo dodatna zarada

Željko Paulić iz Nikinaca obrađuje nešto više od tri hektara zemljišta. Ove godine je posijao kukuruz, pšenicu i suncokret. Ocjenjuje ju kao jednu od boljih godina u poljoprivredi, budući da su povoljne vremenske prilike išle na ruku poljoprivrednim proizvođačima.

»Očekujem dobre prinose ove godine. Prinos pšenice mi je bio oko 5,5 tona po hektaru, što je vrlo dobro. Nisam imao većih poteškoća u radu, a zemljište obrađujem s još jednim čovjekom koji ima veće površine, pa je bilo lakše obaviti sve na vrijeme«, ističe Paulić, dodajući da je ove godine jedino koristio državne subvencije za kupovinu goriva i gnojiva.

»Veći poljoprivrednici su uglavnom upućeniji od nas manjih, pa od njih saznajem sve o aktualnim subvencijama države. Također, od poslovnih banaka mi redovito stižu informacije telefonom tako da sam informiran, ali ih nisam koristio. Meni je rad na poljoprivrednom dobru dodatna zarada, koja dobro dođe uz redovne prihode moje obitelji, ali svakako da bi dodatna pomoć države ili bilo koje druge institucije, uvijek dobro došla«, ističe on.

Desna ruka poljoprivrednicima

Agencija za ruralni razvoj iz Srijemske Mitrovice prikuplja podatke o proizvodnji, prodaji, investicijama, problemima i mogućnostima u području poljoprivrede i ruralnog razvoja i priprema mjesečne izvještaje o novinama u poljoprivredi na teritoriju Grada Srijemska Mitrovica, kao i godišnji izvještaj o stanju poljoprivrede koji usvaja osnivač. Također, izrađuje i provodi godišnji program podrške ruralnom razvoju, sudjeluje u predstavljanju poljoprivrede Grada Srijemska Mitrovica pred donatorima i ovlaštenim tijelima i organizacijama na nivou Republike, daje podršku gradskoj administraciji u domeni nadležnosti Grada vezanih za poljoprivredu, priprema projekte iz domene poljoprivrede i ruralnog razvoja za potrebe Grada, kojima Grad kon-

kurira kod domaćih i stranih donatora za dobijanje potrebnih sredstava. Također promovira i poljoprivredu, ruralnu turističku ponudu i ruralna područja, te obavlja i druge poslove iz područja poljoprivrede i ruralnog razvoja u skladu s potrebama Grada. Kako ističe za naš tjednik direktor Agencije **Petar Samardžić**, trude se da budu na usluzi poljoprivrednicima i na vrijeme ih informiraju o aktualnim natječajima.

»Osim informiranja naših korisnika, organiziramo i razne akcije tijekom godine namijenjene njima: predavanja, edukacije, tribine, radionice, studijska predavanja. Ono čemu težimo jest da im maksimalno izađemo u susret da dođu do sredstava koja su im na raspolaganju. Naši korisnici nam se obraćaju svakodnevno budući da trenutno ima veliki broj natječaja i nenamjenskih kredita za likvidnost, napose sada za vrijeme aktualne situacije zbog pandemije koronavirusa. Na osnovu tih kredita mogu da ostvare keš sredstva sa samo 1% kamate. Obavještavamo ih svakodnevno o svim aktualnostima, pripremamo im dokumentaciju za natječaje, a u cilju njihove bolje informiranosti formirali smo sms bazu preko koje ih svakodnevno informiramo«, ističe Samardžić.

Lokalni natječaj za ruralni razvoj

Pored toga što prate natječaje na državnoj i pokrajinskoj razini i informiraju svoje korisnike o njima, u ovoj godini aktualna su i tri lokalna natječaja za dodjelu bespovratnih sredstava poljoprivrednicima, subjektima seoskog turizma i civilnom sektoru.

»Za poljoprivrednike su predviđeni poticaji za upravljanje rizicima premije osiguranja ratarskih, povrtlarskih, voćarskih kultura i vinove loze, te umatičenih životinja. Poticaji se utvrđuju u procentualnom iznosu od vrijednosti plaćene premije, umanjene za iznos sredstava na ime poreza na premiju neživotnog osiguranja, i to od 20 posto za osiguranje ratarskih kultura i umatičenih grla stoke, odnosno 10% za osiguranje povrtlarskih, voćarskih kultura i vinove loze. Za ovu namjenu ukupno je predviđeno pet milijuna dinara, a ono što je značajno za ovu mjeru jest da se može kumulativno koristiti s mjerom koju u ovom području realizira Ministarstvo poljoprivrede«, kaže Samardžić.

Do kraja godine u planu je natječaj za dodjelu sredstava u području marketinga, za osobe koje se bave seoskim turizmom, budući da sličan natječaj ne postoji ni na republičkom ni na pokrajinskom nivou. Za ovaj natječaj opredijeljeno je milijun dinara. Prema Samardžićevim riječima, trenutno je na području Srijemske Mitrovice registrirano oko 15 osoba koje ispunjavaju uvjete. Seoska i turistička domaćinstva po ovom natječaju moći će ostvariti pravo na sredstva za financiranje reklamnog i promotivnog materijala i video spotova, za izradu internet stranica, nabavu turističke signalizacije, a sve u cilju povećanja vidljivosti proizvoda i usluga koje ovi subjekti nude u svojim turističkim domaćinstvima.

Trenutno je aktualan natječaj za sufinanciranje projekata i programskih aktivnosti lokalnih udruženja građana čija je djelatnost u funkciji unaprjeđenja poljoprivrede i ruralnog razvoja uopće. Ovaj natječaj je bio veoma popularan prethodnih godina, a za ovu namjenu je predviđeno milijun dinara.

S. D.

Obiteljska farma Benčik

»Proizvođači i poljoprivrednici su postali samo jedan neznatan dio u ovom procesu i na njihovom radu se profitira znatno više nego što je to bilo ranije«, kaže Benčik.

Na samom obodu Tavankuta, točnije u Vuković kraju, generacijama je pravljeno gospodarstvo obitelji **Benčik**, koje je danas jedna od reprezentativnih farmi za proizvodnju mlijeka. Svaka generacija je imala susret s izazovima vremena, koji su ih često primoravali baviti se vrlo različitim djelatnostima u poljoprivredi. Njihovu opstojnost nesumnjivo definira vještina da se tim promjenama brzo prilagode i postupno razvijaju, što podrazumijeva biti dobro informiran i predvidjeti trendove u poljoprivredi koji su se ponekad vrlo radikalno mijenjali. Ono što karakterizira svaku generaciju obitelji Benčik jest njihova upornost i nesvakidašnja posvećenost radu i taj obrazac je prenošen svakoj narednoj generaciji, bez obzira na to čime su se odlučili baviti.

Djed Petar utemeljio gospodarstvo

Pere Benčik, vlasnik obiteljske farme, govori o teškim počecima koji su njegovu obitelj doveli u Vuković kraj, nekoć bogat i gusto naseljen dio sela.

»Djed **Petar** je kao ratno siroče Prvog svjetskog rata pripao stricu koji ga je odgojio. Već u dvadesetoj godini je imao drugačije ideje kako bi se gospodarstvo trebalo razvijati i ubrzo se osamostaljuje. Radio je kao pudar u vinogradima kojih je u tom periodu bilo mnogo u pjeskovitim područjima Tavankuta. Počeo je od nule i postupnim kupovanjem, održavajući tuđe vinograde, uspio je podići dva lanca vlastitog vinograda. Iako je proizvodnja vina u to doba bio posao sa značajnom dobiti, postupno se kupovala i zemlja. Tada je bilo uobičajeno da se pored ratarstva na salašima drži i stoka, u ovom slučaju krave, i upravo je ova raznolikost poslova omogućila novim generacijama širi odabir zanimanja.«

Danas je farma Benčik moderna s potpuno novim objektima, vlastitim bazenom za mlijeko, posebnim prostorijama koje zahtijevaju svakodnevnu higijensku provjeru. Ukupan broj grla varira, ali ih uvijek u prosjeku ima 270, od čega je najmanje 80 krava u stanju muže, a ostatak su telad i zasušene krave. »Trenutačno imam pet stalno zaposlenih radnika, ali jutarnja muža je posao koji u potpunosti moram uraditi samostalno, jer na taj način procijenim je li neka od krava bolesna i ima li temperaturu. Nije mi potreban toplomjer kako bih primijetio da nešto nije u redu. Liječenje obavlja veterinar, ali često sâm dajem terapiju. Kada se krava teli, također sami obavljam sve pomoćne radnje i brigu o teletu i posteljici, što je praksa koja traje već generaci-

jama. Djed me je tome naučio kada sam imao deset godina i što se toga tiče, nije se ništa promijenilo«, ističe Pere.

Obiteljska farma Benčik kao i većina proizvođača mlijeka proizvodi i svoju stočnu hranu što za potrebe farme podrazumijeva obrađivanje 450 jutara zemlje. Supruga **Vesna** je preuzela dio posla koji se odnosi na praćenje natječaja i pripremu dokumentacije potrebne za natječaje i njena uloga je postala neizostavna, jer je suvremeni proizvođač mlijeka u svakodnevnoj potrebi za komunikacijom s raznim obrtnicima čiji je rad ili usluga nužni dio proizvodnje. Potrebe jedne obiteljske farme ne može ispratiti angažirana radna snaga, pa je nužno da se u taj proces proizvodnje uključe svi članovi obitelji. Sinovi **Ivan** i **Hrvoje**, iako se profesionalno nisu opredijelili za dalji život na farmi, dobro poznaju proces proizvodnje i redovito sudjeluju u sezonskim poslovima.

Cijenu diktira netko drugi, a ne proizvođači

Posao na farmi počinje još u zoru. Muze se po 10 grla istovremeno, što je i razlog zbog čega jutarnju mužu treba započeti

rano, najkasnije u pola pet ujutro. Dnevno se izmuze oko 1.500 litara mlijeka, a od te količine se približno 200 litara ostavlja za telad. Nakon toga se krave tijekom toplijih mjeseci u godini vode na ispašu, što traje do ranih poslijepodnevni sati. Trenutno su na farmi uglavnom krave rase *simmental fleckvieh* i nekoliko meleža. Razlog su poticaji koje osigurava država upravo za ovu rasu s 25.000 dinara po grlu, što nije zanemarljivo za jednu farmu na godišnjem nivou. Pere ima završen tečaj za osjemenjavanje, ali mu nedostatak vremena ne dozvoljava bavljenjem i ovim poslom pa ga prepušta veterinaru. Kada je riječ o progresu u proizvodnji mlijeka, naizgled veliki poticaji ne mogu nadomjestiti činjenicu da se u posljednjih osam godina cijena mlijeka nije mijenjala, a troškovi proizvodnje su se umnogome povećavali. Ovakva situacija ne ulijeva naročiti optimizam u mogućnosti razvoja proizvodnje mlijeka u Srbiji i Pere, koji pomno prati aktualnosti u ovom poslu, smatra kako će ovakva politika prema proizvođačima dovesti do gašenja mnogih farmi.

»Cijena mlijeka ne prati troškove ulaganja. Zarada je znatno manja ako je uopće i ima. Ovakvi nepovoljni uvjeti ovaj posao čine dodatno nepopularnim i plašim se kako će sljedeća generacija nastaviti ovu proizvodnju. Proizvođači i poljoprivrednici su postali samo jedan neznatan dio u ovom procesu i na njihovom radu se profitira znatno više nego što je to bilo ranije. Nas još

uvijek nazivaju gazdama, ali ja ne vidim što je to čime mi, gazdujemo, jer ovim procesom rukovode donosioci odluka koji nemaju nikakve veze s direktnom proizvodnjom mlijeka. Cijenu proizvodnje, kao i cijenu mlijeka, određuje netko drugi, a zna se koliko jedna krava može dati mlijeka na godišnjem nivou i to se ne može promijeniti. Jedini način da se izbjegnju gubici je da se smanje troškovi proizvodnje, do određene mjere, kako bismo mogli vraćati kredite koje uzimamo za neometano funkcioniranje proizvodnje«, kaže Pere Benčik.

Ovakva kalkulacija sa smanjivanjem troškova proizvodnje je jedini manevarski prostor koji je mnogim proizvođačima mlijeka preostao kako bi ostali donekle konkurentni i održivi. Ipak, takav pristup nije održiv jer se povećava rizik od gubitaka u samoj proizvodnji stočne hrane kao i u količini i kvaliteti mlijeka.

Problemi koji se odnose na radnu snagu su postali konstantni. Tome doprinosi i sama priroda posla zbog radnog okruženja,

Ispaša

Od travnja, pa sve do studenog, ovisno o vremenskim prilikama, svakodnevno se izvodi oko 70 krava na ispašu. Taj zadatak obavlja Petrov otac **Ivan** s dva ili tri psa pomoćnika rase *pulin*. Štoviše, taj posao bi bio apsolutno nemoguć bez njihovog prisustva.

»Obično se izlazi s dva do tri psa i pazimo da među njima ima jedan koji već zna svoj posao. Iako oni uče jedni od drugih, svaki od njih ima neki svoj stil u satjeravanju krava. To su sitnice, ali ih ipak po tome možemo razlikovati. Za njihov rad nije potreban nikakav trening, samo praksa i njihova volja. Kada je *pulin* iz dobrog legla, dovoljno mu je da nakon par mjeseci života samo jednom izađe na ispašu sa starijim psima i njemu će biti jasno što treba činiti«, kaže Benčik.

Koliko su psi važni u ovom poslu, govori i činjenica da uzgajivači stoke i proizvođači mlijeka međusobno razmjenjuju štence i brižljivo paze na one koji su iz provjerenog legla.

ali i činjenica da se često može desiti rad nedjeljom i praznicima. Okolnosti su se pogoršale otvaranjem industrijske zone u Subotici koja je privukla mnoge radnike iz ruralnih područja. Veliki broj radnika na farmi se zadržavao tek nekoliko godina što usložnjava proces rada, jer sa svakim novim radnikom treba proći proces učenja i uhođavanja imajući u vidu da je proizvodnja mlijeka danas vrlo složen proces koji ne trpi nemar i olako shvaćanje zaduženja. Upravo zbog te striktnosti u poslu Pere je nužan nadgledati svaki aspekt proizvodnje hrane za krave, jer od toga zavisi zdravlje samih krava i ispravnost mlijeka. Ukoliko imaju određene bolesti i pri tome primaju terapiju, njihovo mlijeko se izdvaja kako ne bi otišlo u dalju proizvodnju.

Da bi se nadomjestio problem radne snage, potrebno je uložiti velika sredstva za kupovinu robota koji je u stanju prepoznati svaku kravu i na osnovu informacija koje prikuplja bez prisustva čovjeka obaviti mužu. Vijest da je ovakva mogućnost dostupna i farmama u Srbiji je dočekana s divljenjem i entuzijazmom, ali ovaj tehnološki novitet, pored očiglednih benefita koje donosi, odgađa suočavanje s problemima odnosa u zamršenom procesu proizvodnje mlijeka.

Dubravko Bilinović

Tradicijska baština srijemskih Hrvata

Nova monografija *Identitet srijemskih Hrvata kroz prizmu tradicijske baštine* ušla je u tisak krajem srpnja, a treća je u nizu i ujedno plod terenskog etnološkog istraživanja među Hrvatima u Vojvodini. Monografija izlazi u sunakladi Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, FF-pressa i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Ova vrlo značajna etnološka istraživanja, nakon što su provedena među bačkim Hrvatima – Bunjevcima i Šokcima, i među srijemskim Hrvatima provele su dvije generacije studenata etnologije i kulturne antropologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u okviru kolegija *Prakse terenskih istraživanja* čija je nositeljica prof. dr. sc. **Milana Černelić**.

Prva generacija studenata započela je istraživanja 2017. godine u Petrovaradinu, Srijemskoj Mitrovici, Slankamenu, Golubincima i Sotu. Sljedeće godine nastavljena su istraživanja novih tema u Srijemskoj Mitrovici i Golubincima, a započela su u Hrtkovcima, Nikincima, Rumi i Zemunu. Dopunskih istraživanja bilo je i u prva tri mjeseca 2019. godine, a sve do završne pripreme radova za objavu provjeravali su se i dopunjavali pojedini podaci i dr.

Urednica i ove monografije je prof. dr. sc. Černelić, a u uvodnoj riječi napominje kako »sve srijemske lokalitete u kojima žive Hrvati nije bilo moguće obuhvatiti, no zahvaljujući ustupljenim podacima **Katice Naglič** o božićnim običajima u Surčinu i Novim Banovcima, obuhvaćena su i ova naselja, a Novi Banovci i za druge teme, jer je jedan kazivač koji živi u Zemunu, a rodnom je iz Novih Banovaca, iznosio poneke podatke i za svoje rodno mjesto«. Monografija obuhvaća tekstove različite po svojoj tematici, opsegu istraživanih lokaliteta, trajanja terenskih istraživanja, metodologiji te sprezi etnografskog i analitičko-interpretativnog pristupa. Iako urednica ukazuje na određene manjkavosti i na potrebu temeljitijih istraživanja pojedinih pojava, koje se unutar tog poglavlja razmatraju, ne treba smetnuti s uma kako su ovo studentski radovi, nekima od njih i prvi objavljeni i da su istraživanja provedena kroz terensku nastavu u okviru koje se studenti tek podučavaju metodologiji terenskih istraživanja i njihovoj primjeni u praksi.

Ova monografija na 450 stranica objavljuje trinaest radova četrnaestero autora, a tematski pokriva različita područja života srijemskih Hrvata. Smješteni su u kontekst godišnjeg običajnog kalendara, krećući od jeseni, kada su se prema tradiciji najviše

održavale svadbe; kada započinju i glazbene manifestacije, koje traju tijekom čitave godine. Potom se prikazuje tradicijska prehrana i svinjokolja, kojom se zakoračuje u početke zimskog razdoblja kada se istovremeno održavaju i predbožićni i božićni običaji; nastavlja se prikazom ostalih običaja kroz godinu (sv. Vinko, poklade i uskršni običaji), a sve se to zaokružuje prikazom hodočašća na Tekije, gdje se susreću Hrvati iz mnogih srijemskih mjesta. Na završetku su posmrtni običaji, koji simbolično zaokružuju i ciklus života. Slijedi osvrt na srijemske Hrvate izvan zavičaja. Rad je to **Jasne Čapo**, ranije već objavljen u *Godišnjaku za znanstvena istraživanja ZKVH-a* čime se dotiče i skupina prognanih i iseljenih Srijemaca i njihova sudbina u novoj sredini, kao i njihov doprinos

čuvanju tradicije i izvan svojega zavičaja. Posljednji rad je bibliografski prinos, kao svojevrсни putokaz za nastavak istraživanja koja su ovom knjigom započela.

Svaka od obrađenih tema u ovoj monografiji može biti polazište i poticaj za još temeljitija istraživanja i produbljivanja njihovih pojedinih aspekata koji ovim istraživanjima nisu bili, dijelom ili posve, obuhvaćeni. Istovremeno, deset je studenata već objavilo rezultate svojih istraživanja u časopisu *Godišnjak za znanstvena istraživanja* Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, a dvoje studenata je temu svojih istraživanja odabralo i za izradu diplomskih radova. Troje studenata dobilo je za taj svoj angažman nagradu *Franjo Marković* Filozofskog fakulteta za studentski rad za 2017. godinu, a osam studenata nagradu *Milovan Gavazzi* Hrvatskog etnološkog društva za studentski rad za 2018. godinu.

U uvodnoj riječi urednica prof. dr. sc. **Milana Černelić** ističe kako »objavljivanjem ove monografije nastojimo pridonijeti poznavanju i razumijevanju tradicijske baštine i identiteta srijemskih Hrvata u Vojvodini.

To je osobito važno ako se ima na umu da je riječ o dosad etnološki premalo istraženoj dijasporској zajednici izloženoj brojnim poteškoćama tijekom povijesti i u suvremeno doba«.

Monografija donosi popis kazivača, čija su svjedočanstva dragocjena te čine temelj ove knjige, podatke o autorima, a prožeta je brojnim ilustracijama koje su gotovo jednako važne zbog svoje raritetnosti.

Uz urednicu knjige, ovu knjigu preporučuju i recenzenti izv. prof. dr. sc. **Marijeta Rajković-Iveta** i doc. dr. sc. **Mario Bara**. Urednica je u ime nakladnika uputila zahvalnost brojnim suradnicima na terenu bez kojih iznimno važno istraživanje ne bi bilo moguće provesti i rezultate tiskati u ovoj monografiji.

(ZKVH)

Nova knjiga vlč. Marka Kljajića *Antimemoari i kako je umirao moj narod*

Dokumentirana stradanja srijemskih Hrvata

Nedavno je iz tiska izašla nova knjiga vlč. **Marka Kljajića** *Antimemoari i kako je umirao moj narod*. Knjiga predstavlja dopunjeno izdanje prve knjige Kljajića *Kako je umirao moj narod*, tiskane 1996. godine, koja pored obilja podataka o spomenicima duhovne, vjerske i materijalne kulture Hrvata u Srijemu, svjedoči o njihovom stradanju na područja Srijema. Upravo zbog velikog odjeka prve knjige želja autora je bila da ju proširi. Prvi dio popraćenog i proširenog izdanja sadrži 700 stranica s dokumentiranim podacima iz ratnih devedesetih godina iz Srijemskomitrovačkog dekanata, Hrtkovaca, Nikinaca, Platičeva, Rume, Iriga, Srijemske Mitrovice, Petrovaradinskog dekanata, Srijemske Kamenice, Srijemskih Karlovaca, Zemunskog dekanata, Slankamena, Novih Banovaca, Beške, Maradika, Indije, Golubinaca, Kukujevac, Šida, Sota, Morovića, Bačke, Banata, te svjedočanstvima iz Vukovara, Iloka, Baranje kao i Hrvatima izvan granica Hrvatske. Također sadrži i ispovijesti ljudi iz žiže ratnih stradanja. Fotografijama, dokumentima i pisanom riječju opisana su stanja i nemili događaji koji su se dešavali u ratnom razdoblju. Kako je u predgovoru istaknuo recenzent profesor književnosti **Tomislav Bašić Palković** »kronika koja slijedi, kronika je o narodu, koji je imao minimalne, gotovo nikakve pretpostavke da opstane, i koji je u povijesnim olujama lako mogao nestati (kao što su, uostalom, mnogi narodi i nestali). Da se povijest ponavlja, svjedoče nam godine ovog posljednjeg rata«.

Autor knjige navodi da je nova knjiga slika, koja riječju, fotografijom i dokumentom satkanog dramatičnog mozaika govori o stradanju hrvatskog naroda i Katoličke crkve u koju je utkana i njegova ljudska i svećenička sudbina.

»Ova knjiga je važna zbog izuzetne dokumentirane vrijednosti. Nigdje na drugom mjestu nisu evidentirane prognane, iseljene i ubijene obitelji iz pojedinih mjesta Srijemske biskupije za vrijeme režima **Slobodana Miloševića**. Želja mi je da otmem od zaborava crkvenu i državnu dokumentaciju, koja je od izuzetne važnosti. Smatram da će ova knjiga imati veći odjek u javnosti od prethodne knjige, upravo zbog vrijednog etnografskog materijala koji sadrži«, ističe vlč. Marko Kljajić.

Zbog aktualne situacije zbog pandemije koronavirusa, točan datum i mjesto promocije knjige još uvijek nije poznat. Autor se zahvaljuje svim svećenicima u Srijemu, jer je knjiga, kako kaže, njihova i njegova koju su zajedno pisali. Također se zahvaljuje

Ordinarijatu biskupije Đakovačke i Srijemske u Petrovaradinu, prijateljima **Jovi Paripoviću** iz Novog Sada, **Stipi Horvatu** iz Duboševice, **Đuri Novoseliću**, **Ratomiru Gligorijeviću**, Zajednici iseljenih i protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, Hrvatskoj matici iseljenika, biskupu Đakovačko-srijemske biskupije mons. **Ćirilu Kosu**, mons. **Marinu Srakiću**, mons. **Stjepanu Mileru**, te ostalim donatorima kako prvog tako i proširenog izdanja knjige.

S. D.

Stanka Čoban, predsjednica UG *Tragovi Šokaca* iz Bača

Istrajni čuvari tradicijske baštine

Udruga *Tragovi Šokaca* iz Bača ove godine obilježava deset godina rada. Što je u tih deset godina urađeno, koliko je udruga prihvaćena u lokalnoj zajednici, koje su poteškoće u radu, pitali smo predsjednicu udruge **Stanku Čoban**.

Sumirano gledano, što biste istaknuli kao najveća postignuća udruge? Što su se pokazale kao vaše najprepoznatljivije manifestacije/programi?

Udruga građana *Tragovi Šokaca* osnovana je prije deset godina s ciljem očuvanja i njegovanja kulturnih dobara, tradicije i običaja Hrvata Šokaca ovog podneblja, istraživanja kulturnih i povijesnih znamenitosti Bača, riječju: čuvanja i njegovanja kako materijalne tako i nematerijalne baštine Hrvata Šokaca u Baču i okolici. U ovih deset godina ostvarili smo dosta projekata i programa i svi su nam podjednako dragi i značajni, svim projektima smo prilazili s puno ozbiljnosti i odgovornosti, mada smo ih ostvarivali i ostvarujemo uz dosta poteškoća i slabe potpore naših hrvatskih institucija. No, izdvojila bih rad i uspjehe pjevačke skupine koja radi u izuzetno teškim uvjetima, zatim suradnju s našom starom postojbinom Tuzlom, odnosno Gradovrhom, s kojima organiziramo hodočašće u Tuzlu i Bač. Tu su još i radionice starih zanata – stara kovačnica i radionice zlatoveza, seminar tradicijskih instrumenata i tradicijskog pjevanja. Bilo je tu i tribina, književnih večeri, obilježavanja obljetnica znamenitih Hrvata u Vojvodini. Ali, naša stalna i glavna manifestacija *Žensko tradicijsko češljanje i izrada oglavlja Hrvatica u regiji*, koja ove godine treba biti održana osmi put, je manifestacija po kojoj smo prepoznati u cijeloj regiji i koja je upisana i u turističku mapu Turističke organizacije Vojvodine.

Koliko ste zadovoljni realizacijom vaše misije – očuvanjem baštine šokačkih Hrvata u Baču?

U svakom poslu postoje usponi i padovi, kada smo zadovoljni učinjenim i manje zadovoljni. *Tragovi Šokaca* je jedina hrvatska udruga u Baču i samim tim na nama je velika odgovornost i obveza u očuvanju baštine Hrvata Šokaca u ovoj sredini. Na kraju krajeva, to smo prilikom osnutka i zacrtali kao našu zadaću i u ovih deset godina koliko djelujemo, trudili smo se da tu zadaću i ispunimo. Već sam napomenula da nam je jedan od važnih programa u udruzi organiziranje hodočašća u Tuzlu i Bač. Tu imamo punu podršku našeg župnika i dekana bačkog dekanata vlč. **Josipa Štefkovića** i fra **Josipa**, predstojnika Franjevačkog samostana u Baču. Štovanje naše Radosne Gospe gradovrško-bačke i obilježavanje ovog blagdana, kako u Tuzli na Gradovrhu, tako i u Baču u Franjevačkom samostanu je za nas Šokce u ovoj sredini dokaz naše pripadnosti katoličkoj vjeri i hrvatskom narodu. Gospina slika koju su franjevci i narod s Gradovrha donijeli sa sobom stoji u Franjevačkom samostanu u Baču i više od tri stoljeća svjedoči našu vjeru, naše porijeklo, naš hrvatski identitet. To ne smijemo nikad zaboraviti i ne smijemo dozvoliti da nam drugi tumači i

mijenja naše porijeklo i nacionalnu pripadnost. Baš zbog takvih pojava pokušaja mijenjanja i drugačijeg tumačenja naše povijesti, u suradnji s fra Josipom organizirali smo nekoliko tribina s temom »Šokci – tko smo, što smo i odakle smo«, te »Povijest Franjevačkog samostana«. Mislim da je jako važno njegovati vjeru i pripadnost kroz ovakve događaje, kroz tribine, predavanja i obilježavanja važnih obljetnica i da je to u stvari čuvanje baštine jednog naroda. Nije dovoljno samo obučiti kako-tako šokačko ruvo, staviti cvijet u kosu, izaći na binu ili reviju i prikazati se, otpjevati bilo što, odigrati makar što, tek samo da smo prisutni. Svi imamo stare fotografije, dobro ih promotrimo, upamtimo sve detalje i nastojmo tako i na takav način, koliko je to moguće, a jeste moguće, prvo dobro pripremiti, a onda i obučiti to naše šokačko blago. Na onome tko prezentira svoj narod i svoju kulturu je velika odgovornost i obveza da svoje prikaže u najboljem svjetlu. Često imam dojam da se jako malo vodi računa o tome i da je vrlo malo onih kojima je stalo da se na pravi način, način dostojan naše lijepe nošnje i lijepih običaja, šokačka baština čuva i njeguje. Moramo reagirati i kada se van naših šokačkih udruga pojave KUD-ovi na televiziji ili na društvenim mrežama i neprikladno predstave naše igre i nošnju. Ne smijemo biti ravnodušni na takve pojave i ne smije nam biti svejedno. Baš zbog toga što nam ne smije biti svejedno, kroz seminare i radionice nastojimo naučiti mlade i ostaviti vidljive tragove naše tradicije i kulture. Budući da nam je glavna manifestacija *Seminar tradicijskog češljanja i izrada oglavlja*, u proteklih sedam godina, koliko traje ova manifestacija, naučeno je puno i o oblačenju šokačkog ruha, a pogotovo o češljanju frizura i oglavlja u raznim prigodama. Napravljeno je i nekoliko frizura – djevojačka pletenica, mladenačka pletenica i vijenac i *brundžuk*, karakteristično oglavlje ovih prostora. Ovi predmeti su u trajnom vlasništvu naše udruge i prikazani su i bit će prikazivani na raznim revijama, kako kod nas, tako i u inozemstvu. Kroz pjevačku skupinu čuvamo i prenosimo naše tradicijske pjesme i napjeve koji su zapisani u Baču tridesetih godina prošloga stoljeća. Gdje god nastupamo, a nastupa je bilo jako puno i u

inozemstvu i tuzemstvu, interpretiramo samo i isključivo pjesme i napjeve zapisane ovdje. U pregovorima smo sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata da se ove pjesme i napjevi trajno zapišu na kompakt disk. Dokumentarno-obrazovni program Televizije Vojvodine snimio je dvije polusatne emisije o radu naše udruge koje su bile emitirane u udarnom programskom terminu. To je za nas vrlo važno, jer smo prepoznatljivi i izvan emisija na hrvatskom jeziku, a imamo i trajni, dokumentirani zapis našeg rada. E sad, jesmo li uradili i radimo li dovoljno da baština šokačkih Hrvata u Baču bude očuvana, pokazat će vrijeme.

Koliko ste postali vidljivi u lokalnoj zajednici, u Baču, u kojem djelujete? Kakvu suradnju imate s lokalnom samoupravom?

Trudili smo se i nastojimo biti prisutni na svim kulturnim događanjima u Baču, da kroz nastupe prikazemo naše šokačko ruho, šokačke pjesme i šokački govor. Redoviti smo gosti na *Danima europske baštine*, a s KUD-om *Mladost* iz Bača imamo odličnu suradnju. Oni su nam velika podrška i priteknu nam u pomoć kada god nam je potrebna. Isto tako, vrlo dobru suradnju imamo i s Turističkom organizacijom općine Bač, UŽ *Kolevka Bačke* i udrugom *Bač u srcu Bačke*, te na njihovim događanjima sudjelujemo kako s pjevačkom skupinom tako i s našom šokačkom kuhinjom gdje prezentiramo naša šokačka jela i slastice. Vrlo dobru suradnju imamo i s Vojvođanskim narodnim orkestrom *Gajde* i redoviti smo gosti na njihovim koncertima. Moram istaći da nam općina svake godine odobri sredstva na natječajima na koje redovito apliciramo s našim projektima, ako se na tu suradnju mislilo.

S kojim problemima u radu ste se najviše suočavali i kakva je situacija u tom smislu danas?

Iako su nas mnogi smatrali »obiteljskom udrugom« i, iako smo relativno mala udruga u odnosu na KUD-ove, evo, uspješno radimo već jedno desetljeće. Da je uvijek bilo lako, nije! Kada se sve ovo gore rečeno lijepo stavi na papir, izgleda da je uvijek sve lije-

po, dobro i uspješno, no bilo je i ima puno problema i teškoća, kada sam ja kao predsjednica htjela i odustati ili smanjiti rad, kada smo mislili da ne možemo dalje, kada smo se razočarali za neodobrene projekte. No, onda se pojave dobri ljudi iz našeg okruženja koji nam daju vjetar u leđa, pa se nastavi dalje. Moram istaći i problem s kojim se suočavaju gotovo sve seoske udruge, a to je osipanje članstva. Ma koliko se trudili i slikovito da se izrazim »čupali« iz ovakve situacije, mislim da uskoro nećemo imati kome prenositi tu našu lijepu baštinu. Ovo malo djece što imamo brzo će otići u srednju školu i više se neće vratiti, mladi su već otišli, dođu samo na ferije, a to je vrlo kratko vrijeme da bi se nešto ozbiljno uradilo, stari su poumireli, ovi što su ostali su se umorili. Opstat ćemo samo zahvaljujući ljubavi i želji pojedinaca i »vjetru u leđa dobrih ljudi« da se tradicija i običaji ne zaborave, jer tradicija, običaji, jezik su korijen svakog naroda. Ako se to zaboravi i ne prenosi na mlađe, nema nam budućnosti.

U radu vaše udruge neizostavan dio predstavlja i etno kuća Didina kuća, s kojom radite iskorak u tzv. etno turizam. Ona je postala svojevrsni brend. Koliko vam to pomaže u radu?

Etno kuća *Didina kuća* je prije jedanaest godina bila među prvim tog tipa u okruženju. Iako su nam mnogi iz hrvatske zajednice spočitavali da je to naša privatna kuća i da hrvatska zajednica nema obvezu poduprijeti ju ni financijski ni logistički, ona je u stvari bila i sada je šokačka kuća koja na dostojan način prezentira našu hrvatsku, šokačku kulturu i tradiciju. U ovih jedanaest godina, u suradnji s Turističkom organizacijom općine Bač, imali smo puno školskih ekskurzija, pojedinačne i organizirane posjete, višednevne međunarodne radionice, prekogranične projekte i svi su oni bili upoznati sa šokačkom kulturom, tradicijom, šokačkim porijeklom i nacionalnom pripadnošću Šokaca. Ona je sastavni dio udruge *Tragovi Šokaca* i sva događanja i projekti koje udruga organizira odvijaju se u etno kući. Budući da udruga *Tragovi Šokaca* nema prostorije u kojima bi radila, etno kuća joj stoji na raspolaganju i za probe pjevačke skupine, sastanke i sve ostale potrebe. Ona je idealan prostor za udrugu, jer se svi programi odvijaju u autentičnom šokačkom ambijentu i bez tog privilegija teško da bi mogla ostvarivati dobre i kvalitetne projekte. No, i pored toga *Didinu kuću* nismo vezali za hrvatsku zajednicu i nismo dobijali nikakva sredstva, osim za adaptaciju stare kovačnice, a to je u stvari projekt *Tragova Šokaca*, koji je podržan i od Pokrajinskog tajništva za privredu, trgovinu i turizam i Općine Bač.

Planovi za ovu godinu?

Ova godina je vrlo značajna za nas i planirali smo puno lijepih programa i događanja. Uz već postojeće projekte, obilježavanje desetogodišnjeg djelovanja nam je bio prioritet, no sadašnja situacija s pandemijom je sve poremetila. Nismo odustali ni od jednog projekta, no ostvarit ćemo ih u dužem periodu tako da ispunimo sve kriterije zabrane okupljanja i distanciranja. Bit će tu izložbe fotografija dosadašnjeg rada, izložbe kalendara koje smo imali u proteklih sedam godina *Ženskog tradicijskog češljanja i izrade oglavljia Hrvatica u regiji*, revija dosadašnjih frizura i oglavljia iz Bača, radionice tradicijskih instrumenata i tradicijskog pjevanja, no kao što sam napomenula, sve u skladu sa zabranama i kriterijima pandemije. Imamo u planu predstavljanje dvije knjige i reviju bačkog šokačkog ruha iz fundusa Franjevačkog samostana i *Didine kuće*, no sve ovisi od situacije. Osmislili smo lijep i raznovrstan program, no ništa ne možemo sa sigurnošću reći. Krana svega bi trebao biti snimljen CD s tradicijskim pjesmama iz Bača i nadam se da ćemo to ostvariti.

H. R.

8. – 14. kolovoza

8. kolovoza 1929. – *Neven* izvještava da Seljačka sloga u Tavankutu u subotu prije podne priređuje u tamošnjoj crkvi Presvetog Srca Isusova rekvijem za **Stjepana Radića**.

8. kolovoza 1939. – *Hrvatski dnevnik* javlja da je 6. kolovoza navečer u Somboru završen euharistijski kongres za biskupiju Bačku, koji je okupio preko 40.000 vjernika. Kongres je počeo u subotu, 5. kolovoza, svečanim sazivom Svetog Duha, kojom prilikom je propovijed na hrvatskom održao kerski župnik **Blaško Rajić**. Nakon toga, uslijedio je svečani doček biskupa **Ljudevita Budanovića**, koji je održao propovijedi na hrvatskom, mađarskom i njemačkom. Vjerska skupština je održana na igralištu somborskog sportskog kluba.

9. kolovoza 1939. – *Hrvatski dnevnik* javlja da su 8. kolovoza ujutro u župnoj crkvi u Zemunu održane svečane zadušnice za **Stjepana Radića**, kojima je prisustvovao veliki broj Hrvata, a u

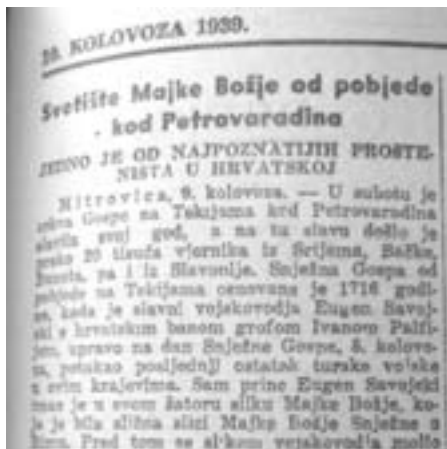
Beogradski Hrvati u spomen Stjepana Radića

Beograd, 8. kolovoza. — Danas u 7 sati u jutro skupio se lijev broj beogradskih Hrvata u rimokatoličkoj crkvi Krista Kralja da prisustvuje zadušnicama za Vođu i Učitelja hrvatskog naroda Stjepana Radića. Zadušnicama su prisustvovali i članovi beogradskog pododbora organizacije HSS u Zemunu na čelu s dr. Markom Žužićem, te članovi Hrvatskog kluba pod vodstvom Pere Blaškovića.

ime Srba predstavnici Samostalne demokratske stranke. Na koru je pjevalo HPD *Tomislav* iz Zemuna. Također javlja da su istoga dana u katoličkoj crkvi Krista Kralja u Beogradu (Krunska ulica 23) održane zadušnice, kojima su prisustvovali i članovi beogradskog pododbora organizacije Hrvatske seljačke stranke u Zemunu na čelu s **Markom Žužićem** i članovi Hrvatskog kluba u Beogradu na čelu s **Perom Blaškovićem**.

9. kolovoza 1997. – *Žig* javlja da su radovi na rekonstrukciji Velike dvorane HKC-a *Bunjevačko kolo* u završnoj fazi, te da će objekt biti stavljen u funkciju u nedjelju, 10. kolovoza, u povodu proslave *Dužijance*.

10. kolovoza 1939. – *Hrvatski dnevnik* prenosi da je u subotu, 5. kolovoza, crkva Gospe Snježne na Tekijama kod Petrovaradina proslavila svoj god (dan sv. Gospe Snježne), i to uz prisustvo preko 20 tisuća vjernika iz Srijema, Bačke, Banata i Slavonije.

11. kolovoza 1936. – *Hrvatska straža* javlja da je 9. kolovoza uz skromnu svečanost tijelo **Paje Kujundžića** preneseno u novu

prinašati, i tako promak božjka sadralbine, obdine, ili pokrajine, u jednoj ili drugoj stani nametne nadležanja n. p. rikah uredjivanje, ov... rval kamenovanje, želoznice, prokopo (kanale) iskati.

Priređuje: Vladimir Nimčević

Te zakonodavno tilo vida omiva i zakone za domo... vica... i to u dvie kuće u prvoj su ovih gradja... ku odabrani u drugu... pani, — Nad i Biskop

grobnicu, koja je podignuta ovom zaslužnom borcu subotičkih Hrvata. Blagoslov je obavio vlč. **Marin Šemudvarac**, kapelan katedralne crkve sv. Terezije. Prisustvovao je predsjednik HPD-a **Neven Ivan Malagurski**.

12. kolovoza 1927. – *Subotičke novine* javljaju da je Narodna radikalna stranka održala u nedjelju nekoliko uspješnih zborova i sastanaka na Bikovu i Tavankutu. Od Hrvata na Bikovu su govorili **Marko Jurić** i **Matija Evetović**, a u Tavankutu **Dragutin Stipić**, **Ivo Milić**, **Pere Crnković** i **Đuko Marković**.

12. kolovoza 1936. – *Hrvatska straža* javlja da su u prošlu nedjelju, 9. kolovoza, u Baču svečano proslavljene prva sveta misa **Blaženka (Beata) Bukinca**, studenta franjevačkog sveučilišta *Antoniana* u Rimu, 700-godišnjica dolaska franjevaca u hrvatske zemlje i 600-godišnjica Franjevačkog samostana u Baču.

12. kolovoza 1994. – *Subotičke novine* javljaju da je KUD *Bunjevačko kolo* izdalo svoj godišnjak pod nazivom *Dužijanca 93*, u kojem je detaljno prikazan program i realizacija *Dužijance* iz 1993.

13. kolovoza 1911. – *Naše novine* javljaju da je u nedjelju prije podne održana *Dužijanca* – »svečana zahvalnost, za darove, koje smo od Boga dobili, osobito u plodu zemlje«.

13. kolovoza 1999. – *Subotičke novine* izvještavaju o centralnoj svečanosti *Dužijance* u Subotici. Bandaš i bandašica **Josip Frančišković** i **Željka Zelić** predali su kruh od novog brašna gradonačelniku **Józsefu Kaszi**.

14. kolovoza 1936. – *Hrvatska straža* javlja da je 12. kolovoza u Subotici svečano dočekan mostarski biskup **Alojzije Mišić**, koji je došao ondje prisustvovati proslavi 250. godišnjice dolaska bunjevačkih Hrvata u Bačku.

Zabrana prometovanja u Harambašićevoj ulici

Tajništvo za komunalne poslove, energetiku i promet Gradske uprave Grada Subotice izdalo je rješenje o privremenoj zabrani prometovanja u Harambašićevoj ulici u Subotici, i to u dijelu od Ulice Maksima Gorkog do Somborske ceste, za razdoblje od 14. kolovoza ove do 14. veljače 2021. godine.

Promet u gore navedenoj prometnici privremeno se zatvara zbog izgradnje kanalizacijske mreže u Harambašićevoj ulici.

Izvođač radova biti će u obvezi omogućiti nesmetani prolaz pješacima i stanovnicima ove ulice za sve vrijeme trajanja radova.

Izmjene prometnog režima

Služba za energetiku i promet Gradske uprave Grada Subotice izvještava javnost da je od 7. kolovoza izmijenjen prometni režim u ulicama na raskrižju ulica Bačke i Filipa Kljajića u Subotici, i to na način da prednost imaju vozila koja se kreću Ulicom Filipa Kljajića u odnosu na vozila koja se kreću Bačkom ulicom.

Također, promijenjen je i prometni režim na raskrižjima ulica Marka Oreškovića i Ivana Antunovića u Subotici, na način da

prednost imaju vozila koja se kreću Ulicom Marka Oreškovića u odnosu na vozila koja se kreću Ulicom Ivana Antunovića.

Do ove promjene u režimu prometovanja došlo je nakon inicijative Mjesne zajednice Gat. Kako uvjeti prometa na predmetnoj lokaciji dozvoljavaju takvu vrstu izmjene, Vijeće za sigurnost prometa Grada Subotice dalo je pozitivno mišljenje, kao i projektant na sam Projekt izmjene tehničke regulacije prometa na raskrižju predmetnih ulica i njegovu mogućnost uklapanja u Glavni projekt tehničkog reguliranja prometa na lokalnim cestama (uličnoj mreži) Grada Subotice, priopćeno je iz spomenute Službe.

Privremena zabrana prometovanja u Pančevačkoj ulici

Tajništvo za komunalne poslove, energetiku i promet Gradske uprave Grada Subotice izdalo je rješenje o privremenoj zabrani prometovanja u Pančevačkoj ulici u Subotici, u razdoblju od 5. do 31. kolovoza. Promet na navedenoj prometnici privremeno se zatvara zbog postavljanja kрана tijekom izvođenja radova na investicijskom održavanju krova objekta HPC Galleria u Subotici.

Izvođač radova bit će u obvezi omogućiti nesmetani prolaz stanovnicima ove ulice za svo vrijeme trajanja radova, obavještavaju iz spomenutog Tajništva.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 – ispr., 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – dr. zakon i 9/2020) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za izgradnju objekta za izvođenje praktične nastave Tehničke škole *Ivan Sarić* u Subotici k.p. 6644/7 k. o. Donji grad

(naručilac projekta Tehnička škola *Ivan Sarić*, Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 21. do 27. kolovoza 2020. godine, svakog radnog dana od 8 do 13 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici *Građevinarstvo – Javni uvid*.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je *Prostor za urbanizam, projektovanje i inženjering*, d.o.o. Ada.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 21. do 27. kolovoza 2020. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljović.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 14. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODREĐIVANJE OPSEGA I SADRŽAJA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta »RAVNICA« D.O.O., Bajmak, Zubačište br. 72 a, podnio je zahtjev za određivanje opsega i sadržaja studije o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Objekti u okviru postojeće farme svinja, kapaciteta 900 krmača, 4.500 prasadi i 5.000 tovljenika«, zaveden pod brojem IV-08/I-501-175/2020, a koji se planira na katastarskim parcelama 7442 i 7443/1 K. O. Bajmak, Grada Subotica (45.966815°, 19.390173°).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od petnaest dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o podnijetom zahtjevu, osobno ili poštom na gore navedenu adresu ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Inicijativa za obnovu crkve u Kolutu

Ostalo urušeno krovšte i zidovi

Katolički crkva u Kolutu, selu u kome je katoličkih vjernika sve manje, propada desetljećima. Posljednjih godina urušilo se krovšte, te je unutarnji dio crkve, u kome su ostali samo zidovi, izložen dodatnom propadanju. Razlog je to što je **Nikola Čutura**, mladi orguljaš iz Bezdana, počeo tragati za načinima da se nešto poduzme kako bi se zaustavilo urušavanje ove crkve i krenulo u njezinu obnovu. Pota-

knula ga je na akciju obnova crkve u Bačkom Novom Selu, koja je, kako kaže, bila u još gorem stanju. »Pisao sam svim njemačkim udrugama, a oni koji su poslali odgovore jednostavno su rekli da oni ne mogu pomoći. Shvatio sam tada da se moram obratiti izravno u Njemačku. Nakon tih dopisa kontaktirao me je svećenik **Joachim Felders**. Otac mu je rođen u Kolutu i razlog je to za njegovu spremnost da pomogne u obnovi crkve. Prvo što bi trebalo uraditi je obnoviti krovšte. Da bismo imali predstavu koliko bi to koštalo, zatražili smo predračun i tvrtka koja

se time bavi dostavila je predračun na 78.900 eura. Velik je to novac i možemo ga osigurati samo donacijama. Nakon krovšta ostali radovi bili bi jeftiniji, jer su unutarnji zidovi crkve očuvani, dođue bez klupa, oltara«, kaže Čutura.

Od njega doznajemo i da je Crkva svetog Ivana Krstitelja u Kolutu izgrađena 1754. godine, a razdoblje je to kada je Kolut bio čisto hrvatsko mje-

sto. Najstariji dio crkve podignut je na ostacima turske džamije iz prve polovice XVI. stoljeća. Crkva je proširena 1825. godine kada su dozidane dvije sakristije i novi toranj. Nijemci su u Kolut kolonizirani 1756. godine, vrlo brzo su postali većinsko stanovništvo, a dio Šokaca se iselio što u Monoštor ili Breg, a dio asimilirao.

Katolička crkva u Kolutu od 1972. godine nije u funkciji vjerskih čina.

Z. V.

Proslavljen blagdan Gospe Snježne na Tekijama

I danas nam treba vjera

Ovogodišnja proslava Velikih Tekija, uočnice i samoga dana, za sve vjernike bila je pomalo neuobičajena. Po već ustaljenoj tradiciji vjernici su kroz ove dane slavlja rado odlazili u svetište Gospe Tekijske na hodočašće. Zbog situacije s pandemijom koronavirusa odlazak na svetište je izostao, a vjernici su se odazvali euharistijskom slavlju uz poštivanje propisanih mjera. Tako je 4. kolovoza slavljena uočnica, a 5. kolovoza je u župnoj crkvi sv. Dimitrija, đakona i mučenika proslavljen blagdan Gospe Snježne.

Večernje euharistijsko slavlje predslavio je srijemskomitrovački župnik mons. **Eduard Španović**, koji je nakon pozdrava okupljenima istaknuo veliku vrijednost trajnog okupljanja oko drage nebeske Majke, koja nas svojim zagovorom trajno upućuje prema Gospodinu.

Mons. Španović je u prigodnoj homiliji progovorio o daru vjere, te oslanjajući se na riječi evanđelja uputio na primjer žene Kana-

anke. »Vjera je veliki dar koji nam daje sam Gospodin i za taj dar mi trebamo moliti. O veličini toga i takvoga dara možemo govoriti i iz naše slavne povijesti, koju vežemo upravo uz blagdan Gospe Tekijske. Naši preci, iako malobrojni protiv turske vojske, imali su veliku prednost koja nije bila vidljiva u brojkama, naoružanju ili tome slično. Njihova velika prednost očitovala se upravo u daru vjere. Oni su imali uz sebe najjače i najbolje oružje, a to je vjera. Uz sebe su imali Boga i Blaženu Djevicu Mariju i upravo zato su uspjeli svladati brojčano nadmoćnijeg protivnika. Danas, kao spomen na sve te događaje, imamo naše svetište Gospe Tekijske. U njega smo uvijek rado odlazili, a uz Božju pomoć i blagoslov tako ćemo činiti i u budućnosti«, poručio je mons. Španović.

Na koncu euharistijskoga slavlja, kao zahvalu Gospi Tekijskoj, okupljena zajednica je izmolila litanije na čast Blaženoj Djevici Mariji.

Ivica Zrno

Pobožnost u čast sv. Roku

Pobožnost u čast sv. Roku započinje sutra, 15. kolovoza, a zbog pandemije koronavirusa misno slavlje, kao i pobožnost, svakog će dana umjesto u kapelici sv. Roka biti služena u katedrali sv. Terezije Avilske s početkom u 18 sati. Kapelica sv. Roka, koja se nalazi u središtu Subotice, je po riječima katedralnog župnika mons. **Stjepana Beretića** obnovljena i bit će u ovome periodu stalno otvorena, te se vjernici grada mogu pomoliti ovome zaštitniku u borbi protiv i ove pandemije. Budući da blagdan sv. Roka pada u nedjelju, 16. kolovoza, tradicionalni post se može prebaciti na petak ili ponedjeljak.

U susret blagdanima

- 15. kolovoza – Uznesenje BDM – Velika Gospa
- 18. kolovoza – Jelena Križarica
- 20. kolovoza – Stjepan kralj
- 22. kolovoza – BDM Kraljica
- 23. kolovoza – Ruža Limska
- 24. kolovoza – Bartol

Slavlja na Bunariću

Marijansko svetište Bunarić svakodnevno je otvoreno, a lik Majke Božje je trajno u svetištu. Svatko tko želi doći pomoliti se, biti u tišini i miru, ima mogućnost boravka u ovome svetištu. Svaki organizirani grupni posjet pojedinih župa treba prethodno dogovoriti s rektorom svetišta.

- 15. kolovoza – Velika Gospa – sveta misa je u 18 sati
- 22. kolovoza – Blažena Djevica Marija Kraljica – sveta misa je u 18 sati *Trodnevnica*
- 27. kolovoza – klanjanje – u 19 sati
- 28. kolovoza – pobožnost Križnoga puta – u 19 sati
- 29. kolovoza – bdijenje sa svijećama – u 19 sati
- 30. kolovoza – 6.30 sati – dvojezična sveta misa
- 8 sati – biskupska misa na mađarskom jeziku
- 10 sati – biskupska misa na hrvatskom jeziku
- 16 sati – sveta misa za bolesnike i djetlatnike Caritasa

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Kanaanka kao vjerski uzor

Već treću nedjelju liturgija pred nas stavlja dijelove Matejevog evanđelja koji govore o Isusovim čudima. Iako su sva tri čuda o kojima smo čitali potpuno različita, ipak najvažnije im je zajedničko: u njima se Isus očituje kao Mesija, ali da bi čudo bilo učinjeno potrebna je vjera. Tako je, dakle, i kad Kanaanki ozdravlja kći (usp. Mt 15,21-28).

U vrijeme kada je Matej pisao svoje evanđelje trajalo je kršćansko misionarenje među poganima. Međutim, kako su Židovi oduvijek za sebe mislili da su bolji i vrijedniji, da su iznad poganskih naroda, tako su u samim počecima i prvi kršćani, koji su dolazili iz židovstva, mislili da je Radosna vijest samo za njih i da ju ne treba širiti među poganima, sve dok im Duh Božji na različite načine nije pokazao da su u krivu. Zbog svega toga Matej u svom evanđelju naglašava veličinu vjere jedne žene iz poganstva. Želi istaknuti da dobar i iskren vjernik, pravi kršćanin, može biti pripadnik bilo kojega naroda, jer nije bitno odakle netko potječe već koliko vjeruje. Vjera ne poznaje granice među narodima, što često i danas ljudi zaboravljaju.

Vjera na kušnji

Gotovo cijeli ulomak koji govori o susretu Isusa i Kanaanke uvod je za ono što će se desiti na samome kraju. Matej najprije ističe da se Isus nalazi u poganskim krajevima (usp. Mt 15,21). Još nam znakovitija postaje činjenica o mjestu na kojem se Isus nalazio, kada znamo da je netom prije toga završio raspravu s farizejima o praznim ljudskim predajama, kojima oni slijepo robuju, misleći da će se tako svidjeti Bogu. Isus ih opominje riječima proroka Izaije: »Narod me ovaj usnama časti, a srce mu je daleko od mene« (Mt 15,8). Nakon ove rasprave s farizejima i razotkrivanja njihovog krivog stava prema Bogu, Isusovo povlačenje u poganske krajeve i susret sa ženom pogankom još snažnije naglašava veličinu njezine vjere, te ostavlja snažnu poruku za sve generacije kršćana.

Tko je točno bila ta žena, gdje je čula za Isusa i što je o njemu znala, ne znamo. No, upornost u traženju pomoći izražava njezino povjerenje u Isusa i vjeru u njegovu moć. Ona vapi: »Gospodine, pomози mi!« (Mt 15,25). Na taj način ostavlja Isus slobodu djelovanja, ne

tražeći konkretno rješenje. Ima potpuno povjerenje u njega. No, Isus iskušava njezinu vjeru već od prvoga trenutka, školjući na taj način vjeru svih nas. On je najprije ignorira, ali ona ipak ostaje uporna, čak dosadna, pa ga učenici mole da joj pomogne kako im više ne bi dosađivala. Svojim odgovorom: »Poslan sam samo k izgubljenim ovčama doma Izraelova« (Mt 15,24) Isus ženi daje priliku da još snažnije očituje veličinu svoje vjere. Međutim, on se ne zaustavlja u iskušavanju nego na njeno neodustajanje odgovara izrekom kojom su Židovi izražavali svoje mišljenje o poganima: »Ne priliči uzeti kruh djeci i baciti ga psićima« (Mt 15,26). No, žena se ni nakon ovoga nije uvrijedila već ustrajno očekuje pomoć od Isusa. Njena ustrajnost i vapaj ne samo da su rezultirali plodom nego Isus pohvaljuje njenu vjeru. Tako nam ova Kanaanka ostaje kao trajni uzor pravoga vjernika.

Kakav sam vjernik?

Ovaj kratki ulomak iz Matejevog evanđelja uči nas mnogo čemu. Mnogi od nas, poput onih koji redovno odlaze u crkvu, na one koji to ne čine često gledaju kao na pogane. Odnos jednih prema drugima gotovo je isti kao između Izraelaca i ostalih naroda u Isusovo vrijeme. Smatramo se ispravnijima i poštenijima pred Bogom, na ostale gledamo kao na manje vrijedne. Sjetimo se samo što pomislimo kada se na misi pojavi netko tko nije bio nikad ili tek koji put. Međutim, naša revnost u ispunjavanju vjerskih obveza često je samo formalna i nismo ništa bolji od farizeja, srce nam je daleko od Boga. Ako Bog našu vjeru stavi na kušnju, kao vjeru Kanaanke, ona često postaje preslaba da bi tu kušnju izdržala. S druge strane, mnogi »pogani«, pred kojima se mi osjećamo važni, imaju snažniju i ustrajniju vjeru kada dođu vremena kušnje.

Kao što već znamo, vjera znači čvrsto povjerenje u Boga, strpljenje u iščekivanju trenutka njegova djelovanja. Nikakvo uvjetovanje niti nametanje Bogu svojih rješenja nije odlika prave vjere. Potpuno predanje s ustrajnim vapajem, to je ono što zaslužuje pohvalu od Isusa. Bog nas čuje, koliko god da nas ostavi da čekamo, samo čeka pravi trenutak za svoje djelovanje ili iskušava našu vjernost, ali nika- da nije gluh na vapaje svoga naroda.

Program profesionalne orijentacije

Gdje poći sutra?

Program profesionalne orijentacije – *Gdje poći sutra?* kao i većina planiranih aktivnosti ove godine nisu mogli biti organizirani kako su planirani. Prijašnjih godina učenici sedmih razreda osnovne i trećih razreda srednje škole odlazili su u Brušku – Benkovac gdje bi desetak dana proveli u radu i odmoru. Putovanje je izostalo, ali ne i profesionalna testiranja, koja će mladima pomoći u njihovom daljem izboru škola, zvanja.

Otkrivanje vlastitih sposobnosti

Profesionalno testiranje je održano u prostorijama HKC-a *Bu-njevačko kolo* 11. kolovoza, a nakon analize i obrade rezultata pedagoga i psihologa bit će obavljeno profesionalno savjeto-

vanje, odnosno razgovor s učenicom uz prisustvo roditelja u zakazanim terminima.

»Zadovoljni smo da smo i u ovim izvanrednim okolnostima, nakon što smo bili primorani otkazati put u Brušku, a zatim i u Horgoš, program profesionalne orijentacije ipak održali u njegovim najvažnijim segmentima«, kaže asistentica u obrazovanju HNV-a **Nataša Stipančević**.

Cilj ovoga programa je pomoći učenicima da započnu razmišljati o svom profesionalnom putu, te da otkriju vlastite sposobnosti i interese, kao i da promišljaju na temu osobnog doprinosa zajednici nakon završenih studija.

Po riječima Nataše Stipančević, učenici koji su završili sedmi razred vrlo posvećeno i u ugodnoj atmosferi pristupili su cjelodnevnom testiranju. Profesionalni testovi sposobnosti obuhvatili

su verbalno, numeričko, apstraktno i mehaničko rasuđivanje, test perceptivne brzine, prostornih odnosa, gramatike i pravopisa. Nakon pauze za ručak učenici su nastavili s testovima profesionalnih interesa.

Zanimljivo iskustvo

Učenicima sedmih razred bilo je ovo novo iskustvo, a evo kako oni komentiraju:

»Bilo je slično onome kako sam očekivao. Prvo su bila logička testiranja, pa onda dalje ono što nas zanima. Iako znam koju ću srednju školu upisati, želio sam uraditi ovo testiranje da vidim što je najbolje za mene, ako ne za srednju školu, možda za nešto u kom pravcu bih trebao kasnije ići. Bilo nas je malo, ali nam je bilo jako dobro. Nikada nisam prisustvovao ovakvom testiranju, pa mi je i to sve izgledalo zabavno. Žao mi je što nismo mogli ići u Benkovac. Moja starija sestra je išla i od nje sam čuo pozitivna iskustva. Poslije dugog vremena smo se vidjeli s vršnjacima i zaista nam je bilo odlično«, kaže **Andrija Mandić**.

Slično mišljenje i pozitivne dojmove ima i **Ana Rukavina**:

»Moram priznati da sam se malo plašila kako će sve biti i izgledati i da sam sve to zamišljala puno drugačije. Prvi testovi su mi se činili teži, a kasnije mi je bilo lakše shvatiti što se od mene traži. Vjerujem da će mi ovo testiranje pomoći u mom izboru srednje škole. Žao mi je što nismo mogli i mi kao prijašnje generacije ići u Benkovac, jer je tamo i druženje i rad i kupanje, ali sam zadovoljna da smo bar ovo mogli uraditi.«

Na ovome testiranju je sudjelovalo 11 budućih osmaša, a među njima je bio i **David Šarčević** koji je rekao:

»Bilo je zabavno. Malo sam se bojao da će sve biti monotono, ali je na kraju bilo odlično. Bilo je dobro društvo, a s nama je bila Nataša Stipančević i, kao i uvijek, njeno prisustvo je sigurno pridonijelo da nam bude tako dobro. Znam već koju ću srednju školu upisati, ali možda me ovi testovi usmjere za dalje. Zanimaju me konačna rješenja testova, iako sam svjestan da nisam sve stigao do kraja uraditi. Otprilike pretpostavljam što će biti, ali to ćemo vidjeti kad budemo išli na razgovor i kada budu gotovi rezultati. Bilo je ovo zanimljivo iskustvo.«

Program profesionalne orijentacije organiziraju Hrvatsko nacionalno vijeće i Udruga *Naša djeca* uz potporu HPD *Bela Gabrić*, a testiranje za srednjoškolce bit će održano u utorak, 18. kolovoza.

Ž. V.

Dodatni trošak u »prokislom« proračunu

Plava (jaka, nagla) kiša i jak vjetar koji su 4. kolovoza pogodili cijelu Vojvodinu, pa samim time i Suboticu, napravili su novu štetu i na krovu HKC-a *Bunjevačko kolo*. O problemima koje ovaj Centar ima kad su u pitanju prostorije se već više puta govorilo i pisalo, a oni »novi« nastaju čim se javi malo veća kiša ili jači vjetar.

Dotrajali objekti

»Nažalost, mi imamo problema s dotrajalim objektima, ali i s vrlo rigidnim ugovorom koji je sklopljen s gradskom samoupravom Subotica, a koji smo bili prinuđeni potpisati, jer je bio u formi »uzmi ili ostavi«. Vrlo je kruto reguliran dio održavanja, gdje je naznačeno da sve ono što se dogodi na objektu do kada je u našem zakupu, mi odgovaramo

za to i dužni smo to sanirati«, kaže predsjednik HKC-a *Bunjevačko kolo* **Lazar Cvijin** i podsjeća kako je u proteklom periodu bilo puno ulaganja.

»Krov na maloj dvorani, koji je također prokišnjavao je saniran. Odmah nakon toga imali smo problem u istoj dvorani gdje su se kartonske gips ploče počele odvajati sa stropa. Sada su ti radovi u tijeku. Bili smo prinuđeni sve staro skinuti i izmijeniti, te staviti nove ploče tako da nam dodatni trošak i nezgoda uopće nisu falili«.

Ovoga puta tijekom jake kiše i vjetra, sa susjedne zgrade, koja je također stara i oronula, na krov je pao dio bočnoga zida. Po riječima Cvijina, *ploče – pale*, koje se nalaze na krovu umjesto crijepa su se izlomile, a takva vrsta ploča se više ne proizvodi, te je zahvaljujući ljudima dobre volje ova šteta na krovu već sanirana. No, to nije sve.

Sva ta kiša, odnosno voda, ulila se unutar svečane dvorane i napravila dodatnu štetu. Oštećene su gips ploče, zidovi i boja, te parket, koji će se, kako najavljuju iz Centra, najvjerojatnije morati podići.

»Brzim rješenjem na krovu nismo sanirali svu štetu, te je to tek pred nama. Pokušat ćemo sve sanirati u što skorijem roku i učiniti da uvjeti za rad budu dobri i prije svega sigurni za svu našu djecu i da sačuvamo prostor koji koristimo.«

Pomoći od Grada nema

Po riječima Cvijina, za većinu ovih radova i neplaniranih troškova su pisane zamolbe Gradu Subotica, no oni se uvijek pozivaju na odredbe ugovora, te da je njihova stručna služba za imovinsko-pravne odnose ocijenila da to sve spada u redovito održavanje, te je bilo kakva financijska pomoć izostala.

»Kompletna obnova krova po predračunu bi iznosila oko pet milijuna dinara. Mi smo sada tu, i tu i kanimo ostati, ali taj novac nemamo. Primorani smo raditi onako kako se možemo financijski pokriti. Troškovi su izuzetno veliki. Budući da se financiramo preko projekata, dobiveni novac moramo na to i utrošiti, a kad god imamo mogućnosti apliciramo i na natječaje investicijskih ulaganja. Vodimo računa i o samoodrživom dijelu, te se pokrivamo i iz članarina, ulaznica... Zapravo, pokrivamo se onako kako uspijevamo«, kaže Cvijin.

Ž. V.

RECEPT NA TACNI

Punjeni patlidžan

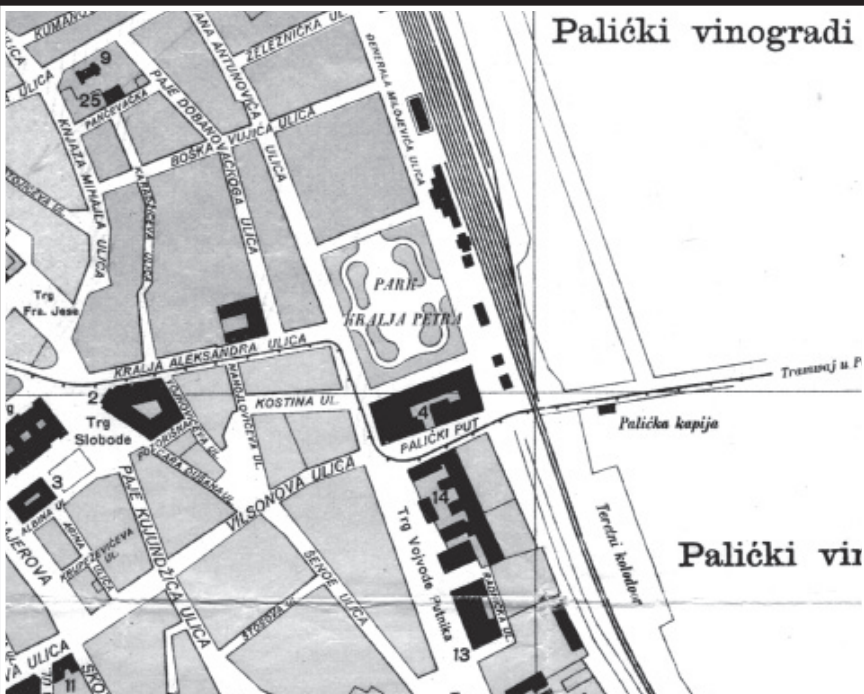
Susreti s namirnicama koje nisam nikad koristila u kuhanju ili rijetko, u meni bude želju za izazovom u smislu da ih uključim u ishranu. Toga sam postala svjesna kad mi je prijatelj rekao da nitko na toliko načina ne upotrebljava avokado kao ja: od namaza, do salata, kolača, priloga... Na trenutak sam pomislila kako donedavno nisam ni znala što je avokado, a sada ne znam kako bez njega. Nakon avokada, mislim da je na red došao slanetak, pa onda šparoge i sada je na red došao patlidžan. Istina je da sam ga koristila, ali ne nešto previše. Malo kao povrće s roštilja, jednom sam zamalo napravila neki namaz i onda je otišao u zaborav. Sada ga vraćam na mala vrata, jer mi zvuči primamljivo i ljetno.

Potrebno: 2 patlidžana / 2 glavice crnog luka / 2 čena češnjaka / 4 zelene paprike / 4 rajčice / 1 ljuta paprika / 200 g riže / 200 g sira / papar / sol / 1 veza peršina

Postupak: Patlidžane prerezati na pola, žlicom malo izdubiti sredinu. Meso patlidžana nasjeckati i ostaviti za daljnju upotrebu. Luk i češnjak sitno nasjeckati. Papriku nasjeckati na kockice. Rajčicu oguliti tako što je prvo treba potopiti u kipuću vodu nekoliko sekundi, a zatim prebaciti u ledenu vodu, skinuti kožicu i nakon toga nasjeckati na kockice. Ljutu papričicu nasjeckati na sitno. Skuhati rižu i dobro ocijediti da ne bi previše omekšala kad upije vodu. Na zagrijanoj tavi pržiti luk, dodati češnjak, papriku, ljutu papriku, meso od patlidžana i rajčicu. Kada povrće skoro bude gotovo, skinuti s ploče za pečenje i smjesu pomiješati s rižom. Posoliti, dodati peršin, malo papra i dobro izmiješati. Patlidžane staviti na pleh za pečenje, napuniti nadjevom, posuti naribanim sirom i peći na 200 Celzija, oko 20 minuta.

Dodatak: Poslužiti uz sezonsku salatu. Mojim gostima je najviše godila salata od rajčice, a meni najdraža je bila salata od krastavca i češnjaka. Dobar tek!

Gorana Koporan

Vrtovi za ljepši pogled

U najstarijim gradskim ulicama pred očima prolaznika u prvom planu su fasade palača, podignute na uličnoj građevinskoj trasi, dok su dvorišta potpuno skrivena od pogleda visokim kapijama, omogućujući time privatnost stanara. Izuzetak su posljednjih godina novootvoreni pasaži (na prste jedne ruke se broje) ili su, pak, dvorišne kapije širom otvorene još ranijih godina kada su skromni sporedni objekti u tim dvorištima pretvarani u stambene.

Četiri lijepe palače u neposrednoj blizini Korzoa izdvajaju se od ostalih po položaju objekata u dvorišnom prostoru time što imaju – predbašte. To su palače izgrađene kod željezničke stanice na nekadašnjoj Roginoj bari čiji je proces isušivanja trajao desetljećima. Na Roginoj bari napravljen je park (danas je to Park Ferenc Raichla) i placevi za gradnju, te su spomenute palače izgrađene između 1891. i 1898. godine. Sve četiri palače u nizu projektirane su uvučene u odnosu na regulacijsku liniju ulice, s predbaštama i dekorativnim ogradama s elementima od kovanog željeza. Budući da se nisu nalazile u trgovačkoj ulici, prizemlje nije bilo rezervirano za lokale već za stanovanje. Ovdje su iznajmljivani atraktivni stanovi, na atraktivnoj lokaciji na samom obodu parka. Osim kod ovih građevina, predbašte iza kovanih ograda moguće je vidjeti i na drugim gradskim lokacijama, ali su vrlo rijetke (u ulicama Đure Đakovića, Maksima Gorkog...).

Predbašte su svoje, planovima regulirano šire mjesto, dobile projektiranjem ulica (i placova) IX., X. i XI. kvarta oko 1925.-1927. godine, na prostoru koji su tad zvali jednim imenom: Palički vinogradi. To su danas Željezničko naselje, Kertvaroš i Novi grad. Propisom o uvlačenju kuća nekoliko metara od regulacijske linije ulice nastale su predbašte i obiteljski domovi okruženi cvijećem i zelenilom, što se nastavilo slijediti i u naseljima izgrađenim kasnije.

GUSKE, prepoznatljivo obilježje sela

Svako selo ima neko svoje obilježje, bilo da je to neka građevina, crkva ili nešto drugo. U današnjoj priči o staroj fotografiji predstavljamo vam fotografiju pokojnog **Đorđa Karanfilovića**, nastavnika matematike iz Šida i cijenjenog fotografa koji je okom svoje kamere ovjekovječio veliki broj svatova, krštenja, prve pričesti, krizme i sprovoda, pogotovo u Gibarcu. Fotografija je nastala koncem 60-ih godina prošloga stoljeća, a sačuvao ju je naš kolega **Slavko Žebić**, umirovljeni novinar koji živi u Osijeku i koji vrlo rado piše o svom rodnom Gibarcu.

Raj za perad

A na fotografiji su guske u velikom gibaračkom šoru. Naime, Gibarac je nekada bio poznat po uzgoju gusaka. Prema sjećanjima našeg kolege Žebića, u Gibarcu se nekada nalazio veliki pašnjak s više od 500 jutara na kojima su pasli konji. Imali su Gibarčani i više od 300 muznih krava, a čopori svinja bilježeni su čak do 1.200.

»No, guske su bile izvor jeftinog i izdašnog mesa, mada su naši susjedi Slovaci govorili: 'guska je nedobra ptica, za jedno-ga puno, za dvojicu malo'. U Gibarcu je svako kućanstvo držalo guske, a svakoga su ih proljeća bake i unuke tjerale na Vrbak. To je dio sela odmah uz željezničku prugu, gdje su Gibarčani pravili cerpić, nepečenu ciglu, za gradnju pomoćnih prostorija u kućanstvu. Tako je Vrbak bio pun rupa od cerpića, što je bio pravi

raj za guske i patke, a bogami i za nas djecu, jer tu smo se zimi klizali«, prisjeća se Žebić.

Omiljena slastica

No, kako kaže, meso mladih gusaka bilo je vrlo kvalitetno, a gušćiji paprikaš je bio »nacionalno jelo« u Gibarcu.

»Sjećam se, otac je radio na vršalici kao *špajzer*, a i sâm sam jedne godine, u završnom dijelu vršidbe bio *kaparaš*, a na jelovniku duž čitavoga šora bio je gušćiji paprikaš. Radovali smo se kao djeca kada bi neka reduša kod novog domaćina, u novom guvnu, rekla: 'oprostite, kod nas je danas grah sa slaninom«, kaže naš sugovornik.

I, kako navodi, Gibarčani su držali guske iz nekoliko razloga. Prvo, to je bio izvor jeftinog ali kvalitetnog i izdašnog mesa. Drugo, gušćija jaja su krupnija i kvalitetnija od kokošijih. I treće, žene su čupale perje i spremale djevojke za udaju.

»Zimi se čiljalo perje, pucale kokice i kuhao kukuruz, a na posilu se bogme dobro jelo, pilo, pjevalo i veselilo, pa nije čudo da su se poneki mladi upoznali na posilu i onda već te, ili sljedeće jeseni, i uzeli«, ističe Žebić.

O broju gusaka ne govori, ali kaže da ih je bilo toliko da je **Aleksandar Petrović** baš u Gibarcu mogao snimiti svoj film *Skupljači perja*. Danas u ovom selu nema više gusaka, a ostao je tek mali broj Gibarčana starosjedilaca kojima su ostale samo lijepe uspomene na neka davna, ljepša i sretnija vremena.

S. D.

**Najbolji učenici cjelovite nastave na hrvatskom jeziku
školske 2019./20. godine – niži razredi osnovne škole**

NA PONOS hrvatskoj zajednici

Ove godine zbog svima nam dobro poznate situacije izostalo je proglašenje i dodjela nagrada najboljim učenicima cjelovite nastave na hrvatskom jeziku, koje svake godine dodjeljuje Hrvatsko nacionalno vijeće. Nagrade neće izostati, te iz Hrvatskog nacionalnog vijeća poručuju kako će dodjela istih biti početkom rujna. Do tada valja i pohvaliti sve one koji su tijekom protekle školske godine marljivo radili, a to su:

Drugi razred

Barbara Dulić – OŠ Vladimir Nazor, Đurđin – uspjeh 5,00; Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku – nagrađena

Jakov Vukov – OŠ Matko Vuković, Subotica – uspjeh 5,00; II. mjesto na školskom natjecanju recitatora

Ana Perčić – OŠ Matko Vuković, Subotica – uspjeh 5,00; XVII. Festival vojvođanske tambure – I. mjesto

Matea Bako – OŠ Vladimir Nazor, Đurđin – uspjeh 5,00

Martin Dulić – OŠ Vladimir Nazor, Đurđin – uspjeh 5,00

Nikolina Kolar – OŠ Matko Vuković, Subotica – uspjeh 5,00

Lazar Matković – OŠ Matko Vuković, Subotica – uspjeh 5,00

Filip Šarčević – OŠ Matko Vuković, Subotica – uspjeh 5,00

Relja Pirša – OŠ Matko Vuković, Subotica – uspjeh 5,00

Mila Kovačec – OŠ Matko Vuković, Subotica – uspjeh 5,00

Marija Kujundžić – OŠ Ivan Milutinović, Subotica – uspjeh 5,00

Josipa Ivanković Radak – OŠ Ivan Milutinović, Subotica – uspjeh 5,00

Treći razred

Martina Tikvicki – OŠ Matko Vuković, Subotica – uspjeh 5,00; općinsko natjecanje iz matematike; Međunarodni turnir u hokeju (ekipno)

Filip Ivković Ivandekić – OŠ Matko Vuković, Subotica – uspjeh 5,00

Ivona Pejak – OŠ 22. oktobar, Monoštor – uspjeh 5,00

Marijana Skenderović – OŠ Matija Gubec, Tavankut – uspjeh 5,00

Nikolina Jurić – OŠ Matija Gubec, Tavankut – uspjeh 5,00

Petra Pirša – OŠ Matko Vuković, Subotica – uspjeh 5,00

Martin Petrekanić – OŠ Matko Vuković, Subotica – uspjeh 5,00

David Cvijanov – OŠ Matko Vuković, Subotica – uspjeh 5,00

Emanuela Kiš – OŠ Matko Vuković, Subotica – uspjeh 5,00

Šimun Kujundžić – OŠ Matko Vuković, Subotica – uspjeh 5,00

Timotej Vukmanov Šimokov – OŠ Matko Vuković, Subotica – uspjeh 5,00

Roko Vojnić – OŠ Matko Vuković, Subotica – uspjeh 5,00

Nikša Marinović – OŠ Ivan Milutinović, Subotica – uspjeh 5,00

Josip Svirčev – OŠ Ivan Milutinović, Subotica – uspjeh 5,00

Pavao Huska – OŠ Ivan Milutinović, Subotica – uspjeh 5,00

Dražen Dulić – OŠ Ivan Milutinović, Subotica – uspjeh 5,00

Luka Ivković – OŠ Ivan Milutinović, Mala Bosna – uspjeh 5,00

Nikola Tumbas – OŠ Ivan Milutinović, Mala Bosna – uspjeh 5,00

Ivona Poljaković – OŠ Ivan Milutinović, Mala Bosna – uspjeh 5,00

Mihaela Elek – OŠ Ivan Milutinović, Mala Bosna – uspjeh 5,00

Četvrti razred

Lucija Vuković – OŠ Ivan Milutinović, Subotica – uspjeh 5,00; Plesni studio AT – balet I. mjesto (ekipno)

Borna Dulić – OŠ Ivan Milutinović, Subotica – uspjeh 5,00; školsko natjecanje iz matematike

Magdalena Suknović – OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – uspjeh 5,00

Luka Kujundžić – OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – uspjeh 5,00; školsko natjecanje iz matematike

Jakov Vuković – OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – uspjeh 5,00; općinsko natjecanje iz matematike –I. mjesto; okružno natjecanje iz matematike – pohvala.

Ines Vojnić – OŠ *Matko Vuković*, Subotica – uspjeh 5,00; Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku – nagrađena

Antonija Kujundžić – OŠ *Matko Vuković*, Subotica – uspjeh 5,00

Petra Ivković Ivandekić – OŠ *Matko Vuković*, Subotica – uspjeh 5,00

Olja Mataija – OŠ *Matko Vuković*, Subotica – uspjeh 5,00

Hana Sič – OŠ *Matko Vuković*, Subotica – uspjeh 5,00

Sara Dulić – OŠ *Vladimir Nazor*, Đurđin – uspjeh 5,00

Podaci najboljih učenika dobiveni su od Odbora za obrazovanje Hrvatskog nacionalnog vijeća na temelju predanih lista koje su dostavile škole i odjeljenjski starješine.

Ž. V.

Hrckov spomenar

- ZOVEM SE: **Roko Piuković**
- IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – 1. razred
- IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: hokej, crtanje i Muzička škola
- VOLIM: gledati crtani
- NE VOLIM: jesti
- U SLOBODNO VRIJEME: se igram
- NAJ PREDMET: likovno
- KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: pustolov

Too Tóth optika

DR. TÓTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaonice, tri štale, svinjci, dvije garaže. Tel: 064 247-09-49.

Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel.: 00385-95-366-17-67.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viran- goši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pre- gače i sl. Tel.: 024/532-570.

Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, pa- puče, marama i slično, starinska kolijevka. Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjeseč- nog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigu- rani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kon- takt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Tel.: 064 18-39-591.

Hitno i povoljno prodajem zemlju u Subotici, 1 h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Miču- rinovoj 22, Subotica. Informacije na mobitel: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekoristene perne pu- njene novim sitnim guščijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaju se starinske zavjese, ponjavice, pregače, sefiri, sukna, papuče, marama (razne) i svečane duge i kratke haljine (600 – 1200 din), bebi kapice i haljinice starinske i slično. Tel.: 024 528682.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvo-
dina
Grad Subotica
GRADSKA UPRAVA
Broj: IV-13-111-1-27/2020
Dana: 10.08.2020.
24000 Subotica
Trg slobode 1
Tel. 024-636-101
MUD/SU

Na temelju članka 102. stavak 2. i 3. Zakona o zaposlenima u autonomnim pokrajinama i jedini- cama lokalne samouprave (*Službeni glasnik RS* br. 21/2016, 113/2017 i 95/2018) i na temelju članka 35. Odluke o Gradskoj upravi Grada Subotice (proči- šćeni tekst) (*Službeni list Grada Subotice*, broj 18/17, 30/17 i 5/20) načelnik Gradske uprave objavljuje

OBAVIJEST O JAVNOM NATJEČAJU

Obavještavaju se svi zainteresirani kandidati da je Gradska uprava grada Subotice dana 14. 8.2020. raspisala javni natječaj za popunu slobodnih izvrši- teljskih radnih mjesta.

Natječaj je objavljen na internet stranici Grada Subotice http://www.subotica.rs/index/pagelist/lg/cp/id_page_node/63

NAČELNICA GRADSKJE UPRAVE
Marija Ušumović-Davčik, master pravnik

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 18. 8. 2020.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.
Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET + TELEVIZIJA + TELEFON

Astra
Telekom

STANDARD
MIX PAKETI

024 555 765

Karađorđev put 2, Subotica
www.astratelekom.com

AUTOR: KRISTIJAN SEKULIĆ 18	TERITORIJAL. POLITIČKI OKRUG U HRVATSKOJ	CINLOHENSAN	MIKROREGIJA U HRVATSKOJ	AMERIČKI TORBAR	STARI FRANSKO GLAZBALO	JAMA U RUDNIKU, PROZORSKO RIBLO	PORTUGAL	STANOVNICI BOSKE	GRAD NA SUIVERO- ZAPADU ALBANIJE
CURRICULUM VITAE, BIOGRAFIJA									
BEOGRADSKA TVRTKA ZA PRODAJU MATERIJALA ZA PAKIRANJE							RUKOMETNI KLUB POLARNE ŽIVOTINJE		
RUCKA KOJA U DUGLU TOKA NESTAJE U PONORU									
JEDNA PRERODNA BARKERJA					SELO U ŠIBENI KOD ŠAPČA JAPANSKO PIĆE OD RIŽE				
FOKUS, GNJEZDO INFERIJE OZNAKA ZA PARKING						VATERANI ULOG U IGRI POKERA		PRVO SLOVO 18. SLOVO 7 DANA	
SELO U HRVATSKOJ JUŽ. AFRIČKI SLANG ZA "PARTY"				JEDAN OD ALATA SLIKARA BUMFOR					ZAKLET OREČANJE (TURCIZ)
AMERIČKI GLUMAC ITALIJANSKOG PODRUČJA, ... PRINO			TAMNOSMEĐA BOJA TENDENCIJA, OPĆA SLOŽNOST						
	MEDIA PLURALISM MONITOR	TONA LIST PAPIRA		MAKEDONJUA	ČEŠKI HOREJAŠ MARTIN	IZMIŠLJENA JURAKINJA VIDEO IGARA ... CROFT	EDO MURIC AZIJSKA BARALJICA U SEĆU		
FINA NAMAZNA SLASTICA									
DRVAN KRASAN, LUEP, PRELUEP									
TROPSKO VOĆE (MIN.)									
	KILO- DALTON			TYROL AIR AMBULANCE				20. SLOVO	

REŠENJE: VODORAVNO: ŽIVOTOPIS, UNIPAK, RK, PONORNICA, AZOS, ORID, NIDUS, V, A, PITOMAČA, R, JOL, KIST, AL, SEPIJA, T, EM, MARMELADA, PREKRA-
 SAN, MANDARINE, KD, TAA, T
 OKOMITO: P, ŽUPANIJA, MPM, INOZITOL, ARAK, VINODOL, TREND, OPOSUM, S, MKD, TAR, SAKA, ERAT, OKNO, ČIP, LARA, P, IRVASI, ASIA, IRCI, TJE-
 DAN, SKADAR, AMANET

TK *Spartak* obranio naslov momčadskog prvaka Srbije u muškoj konkurenciji

Novi – stari šampioni

Na terenima u Dudovoj šumi odigrano je do sada najjače državno prvenstvo

Zbog opće poznatih okolnosti u svezi koronavirusa i stopiranja velikog broja profesionalnih teniskih turnira, veliki broj kvalitetnih tenisača iz Srbije ostao je bez mogućnosti natjecanja na ATP i ITF touru. Zbog toga je ovogodišnje državno momčadsko prvenstvo bila izvanredna prilika za mnoge igrače željne službenih nastupa da oprobaju svoju formu i pokažu svoje igračko umijeće, što se u normalnim okolnostima nikako ne bi moglo dogoditi zbog njihove rasutosti po cijelom svijetu. Tako se tijekom prošloga tjedna na terenima TK *Spartak* iz Subotice okupio veliki broj svjetski rangiranih tenisača i ovogodišnje državno prvenstvo učinio najjačim u povijesti Srbije. Primjerice, za polufinalista *Crvenu zvezdu* iz Beograda su nastupali **Viktor Troicki** (nekada br. 12 na svijetu), **Danilo Petrović** (Davis Cup reprezentativac), **Miljan Zekić** i **Ivan Bjelica** (tenisači s bodovima na ATP listi), koje finalista TK TAŽ iz Niša branili su: **Nikola Milojević**, **Peđa Krstin** (igrači s iskustvom nastupa na najvećim svjetskim turnirima), dok je domaćin *Spartak* momčad pojačao s **Markom Miladinovićem** i braćom **Ivanom** i **Matejom Sabanovim** (koji su rođeni Subotičani). Papirnati favoriti ostali su to u mislima i željama vođa svojih momčadi, ali pobjednički pokal

ostaje i sljedećih godinu dana u vitrinama TK *Spartak*. Prema svemu viđenom i proživljenom, potpuno zaslužno.

Ivan Sabanov

Jedan od junaka veličanstvenog trijumfa TK *Spartak* nad mnogo jačim protivnicima (na papiru), jamačno je bio Ivan Sabanov, kojeg smo zamolili da u nekoliko crtica elaborira svoj i bratovljev nastup u plavoj majici novog-starog šampiona Srbije.

»Do našeg angažmana za TK *Spartak* je došlo, jer smo brat i ja zbog situacije s virusom bili slobodni i nismo putovali na turnire i u posljednjih nekoliko mjeseci smo dosta trenirali s mlađim momcima iz *Spartaka*. Što se tiče forme pred momčadsko prvenstvo, mislim da je cijela ekipa *Spartaka* dobro trenirala i svi smo željno iščekivali turnirske susrete, a posebno nas je motiviralo to što smo igrali doma, u svom rodnom gradu. Iz susreta u susret smo igrali sve bolje i bolje i samim time je i atmosfera u momčadi bila sve vatrenija tako da smo u finalu bili spremni i motivirani za pobjedu. U finalu je TK TAŽ bio apsolutni favorit, ali samo na papiru. Mislim da je za konačnu pobjedu presudio timski duh koji je vladao u našem timu i definitivno publika koja nas je neprestano dizala u svim teškim susretima. Nakon odigranih singlova i našeg vodstva od 3:2, bio nam je potreban još jedan dobijeni susret u dublu. Matej i ja smo bili svjesni da je odgovor-

Ivan Sabanov

nost na nama i imali smo potpunu podršku cijele ekipe. Susret je bio veoma tvrd i prvi set je odlučilo samo par poena, a nakon dobivenog prvog seta su atmosfera i energija bili posve na našoj strani. S obzirom na to da je ovogodišnje momčadsko prvenstvo bilo sigurno najjače natjecanje u posljednjih deset godina, mislim da je ovaj naslov time još značajniji i da je Subotica pokazala da je definitivno jedan od najjačih teniskih centara u državi. Atmosfera u ekipi je od početka do kraja bila maksimalno pozitivna i na tome bih se želio zahvaliti vođi ekipe **Ladislavu Demeteru** i trenerima **Veselinu Rakočeviću** i **Iliji Bozoljcu** koji su velikim dijelom zaslužni za ovaj veliki uspjeh.»

Veselin Rakočević, trener:

»Prošlogodišnji naslov ima veći značaj, jer je to bio prvi osvojeni naslov nakon 35 godina i još s cjelokupnom momčadi sastavljenom od juniora TK *Spartak*. Opet, ovogodišnji naslov ima na težini jer je osvojen u najjačoj konkurenciji u povijesti Srbije. Na momčadskom prvenstvu je nastupilo 11 tenisača koji su bili ili su među 250 igrača na ATP touru. *Spartakova* pojačanja braća Ivan i Matej Sabanov su rođeni Subotičani i često treniraju s našim igračima kada su u svom rodnom gradu, a jedino je Marko Miladinović skupa s trenerom Bozoljcem, igrač angažiran sa strane.«

Milan Vučković, predsjednik TK *Spartak*:

»TK *Spartak* je ponovno dokazao kvalitetu rada koja se godinama njeguje na terenima u Dudovoj šumi, a obrana naslova prvaka je lijepa potvrda načina na koji se bori za svoj klub. Čestitam svim našim tenisačima na prikazanoj borbenosti i velikoj pobjedi u finalnom susretu protiv favoriziranog protivnika. Šampionski pokal zaslužen ostaje u našim vitrinama.«

REZULTATI

Polufinale

TK *Spartak* – TK *Đukić* 4:1

Miladinović – Čačić 3:6, 6:3, 3:6, M. Sabanov – Pjevčević 6:3, 7:5

Juhas – Topo 6:2, 6:0, Milićević – Tadić 6:2, 3:6, 6:0

I. Sabanov – Janković 7:5, 6:4

Finale

TK *Spartak* – TK *TAŽ* 4:3

Miladinović – Milojević 0:6, 4:6, M. Sabanov – Krstin 6:7, 6:0, 6:3

Stipić – Kuzmanov 1:6, 2:6, Juhas – Tepavac 6:1, 4:6, 6:2, I. Sabanov – Vukotić 7:6, 6:4, Juhas, Kovač – Milojević, Tepavac 3:6, 6:7, Sabanov, Sabanov – Krstin, Kuzmanov 7:6, 6:4

D. P.

Kristijan Juhas

POGLED S TRIBINA (Cro) Liga prvaka

Zaostalim susretima osmine finala aktualne sezone Lige prvaka, koja je prekinuta uslijed pandemije koronavirusa, nastavljeno je natjecanje u najjačem svjetskom nogometnom klupskom natjecanju. Prema očekivanju, izuzev branitelja naslova *Liverpoola*, *Real Madrida* i *Juventus*, među osam najboljih našla se četvorka velikana: *Barcelona*, *Bayern*, *Manchester City* i *PSG*, dok su se za iznenađenja pobrinuli: *Leipzig*, *Atalanta*, *Lyon* i *Atletico Madrid*. Ipak, naš pogled se fokusira na hrvatske nogometaše koji će nastupima za svoje momčadi braniti čast druge države svjetskog nogometa. Nažalost, ždrijež je već u četvrtfinalu spojio *Barcelonu* i *Bayern*, pa će se u polufinalu naći samo jedan Hrvat iz ove dvije momčadi, **Rakitić** ili **Perišić**. Šansu za

proboj među četiri najbolje momčadi imaju i **Šime Vrsaljko** (*Atletico Madrid*), te **Mario Pašalić** (*Atalanta*), čiji se klubovi sastaju s *Leipzigom*, odnosno *Paris Saint Germainom*. U svakom slučaju, niti nastavak Lige prvaka neće proći bez hrvatskih igrača koji u svojim momčadima igraju zapažene uloge.

Što se tiče nove sezone Lige prvaka, čije kvalifikacije također startaju ovoga kolovoza po novom planu igre (igra se jedan susret), hrvatski predstavnici *Dinamo* (put prvaka) i *Lokomotiva* (ligaški put), ovog tjedna će saznati svoje potencijalne protivnike. Kako stvari stoje, *Dinamo* bi se na putu do trećeg pretkola mogli najvjerojatnije naći *Ferencváros*, *Cluj* i *Slovan*. Od prije je poznato kako će *Lokomotiva* svoj prolaz tražiti između *Beşiktaşa*, *Viktorije* iz Plzeňa ili *bečkog Rapida*.

Bilo kako bilo, očekuje nas zanimljivi nogometni kolovoz, kako na velikoj sceni tako i na maloj, kvalifikacijskoj pozornici. Hrvatskih nogometaša bit će na obje strane, pa poželimo im mnogo uspjeha!

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Izlozi u duhu *Dužijance*

Iz Ivković šora

Kišetine

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi. Šta nas ovo zatrevilo, potop? Jevo, ja lipo ništa ne možem ni počēt radīt po polju, jedva sam se rastrčo po avliji i ponamirivo, sav sam prokiso ko poljski miš. Ušo unutra i prisivuko se u suvo, pa potpačio nos mastiljavom olovkom, pa gustiram di sve ovo vodi? Vako lito još kanda nismo imali, ja barem ne pamtim. Ulazi mi Joso pod kišobranom, uzvrtio se ko da ga buve grizu, okreće se po ambetušu, polak cviča pokečo ovoj mojoj. Ta, rođo, ajde već sklopi taj ešernje, ako izađe ova moja bićeš gadno izružen. No, konačno se kojikako oslobodio kišobrana i kabanice, podizo cripove s cvičom, di koje se i izvadilo iz cripića zajedno sa zemljom, on to zatrpō malkoc natrag i sio. Pita me šta radim. Ta šta mož u avliji radīt, kugod da ne vidi da je postala jezero. Živo se pitam šta ovi iz Voda što nam šalju nake lipe račune sad na ovo vele? Ode kod nas sa somborskog drumā dolazi voda u sokak još od crkve. Niko nije očistio obale drumā još od Titine vladavine. Joso oma privatio divan i okrenio ga na politiku. Kud sam očin i spominjo! Ja baš ni ne volim politizirat. Zato sam valjda i siroma kugod crkven miš. »Ta, Braniša moj, jeto imamo i novu vlast, opravili naši u glavnoj varoši skupštinu, sve rodbina sinovi, uje, strike, kumovi, mame, baće, jedino još nisam čuo da ima didova i unučadi, to će valjdar na sledećoj doć na red.« »Mani se, Joso, politike. Ne daj Bože da se još razboliš, vele da od sekiracije mož dobit kap jal gutu. Šta š onda, bože iz čovikom«, tišim ga ja. »Ta, čujem da divane da ni u bolnicu ne primaju, samo ako imaš tu koronu. Kanda se čovik mora prvo so tim zarazit, pa onda tek dospit do doktora.« Al ne da se Joso smest s divanom, nije on zabadavad omatorio, a Bog mu dođuše i podario fajnsku jezičinu pa će dalje: »Ta, kako ne bi divanio. Jeto, ko juče mi moja gospoja dobila arendu na ona dva jutra što je nasledila od baće, znaš da je izdala za devet meteri žita, a taman toliko dobila da plati reštanciju i odvodnjavanje, ko ga iz odvodnjavanjom. A pedig na salašu čitava jezera, volarica mi se skroz nalila pa ne pitaj kaki mi izmeljan josag«. Jeto vidite, čeljadi, svi mi imamo svoju nevolju, a niko da se već jedared siti i nas mali. I onaj odozgor nam kandar polagano okreće leđa i samo po nama plete. Kako ne bi bili bisni, ne možmo svi bit gazde. Čitam niki dan u jednoj novini da su jednom didi od osamdeset i kusur lita ti nesrični izvršitelji oduzeli stan a njega iskečili na sokak zato što nije jedno vrime plaćo račune. A nisu se zapitali jal on to mož, jal ima taj dinar kad poplaća likove i doktore. Niko se više ne sekira kako je starom svitu. Pa moždar je čovik i imo te novce, a jednostavno zaboravio, ima tušta starog svita samog. Mladi se razišli po svitu, najčešće se iđu starat o starima al napolju za veće novce. Ne znam, čeljadi, dokle će vako, al velim vam da dobro bit neće. Sve se priokrenilo, osti se borme i kod nas u Ivković šoru a kamoli po svitu. Neg, jevo malo je utišalo pa iđem navuč slame i ditelne, a moždar ću i nakrupit ako me ne mrzilo. Ajd, zbogom.

Bać Ivin štodir

Ni kako sporazumito neg kako sudito

piše: Ivan Andrašić

Bać Iva malo prilego potli ručka. Vručine udarile, ne mož dijat. Ko da mu najlipše u pridnje sobe, tamo di on i njegova, otkako cure ošle o nji, a mater došla ko nji, spavu. I dan danas žali što više nemu vojatac. Ni mu bilo priko lita ništa slađe, neg se tamo potli ručka izvalit na krevetac i odrimat u ladovine, vada najlipše u kuće. Bijo spuščan za tri skaline, a dok ni povadijo vinograd, tamo bila i burad. Katarka iz nji bila najlipša za razgaljit se. Pri nekoliko godina vojatac nasuli i priopravili u sobicu i kupatilo. Mater mu stale vatat koikake bole, pa ka je se pokvarile i oči, više ni ni bila za živit sama u kuće. A kuća na drugi kraj sela o bać Ivine. Vodali je po doktora, al nigdi pomoći. Svi je samo propišu nikaki skupi masti i kapi za metat oči i još koikaki medecina. Svaki put još napomenu u koje pake sve triba uzet. Vada i š njima bili u kakomu sporazumu, jal kake dilidbe. Masti tribalo metat na svaka dvatri sata, a obadvoj radili, pa jim bilo puno za it na drugi kraj sela. Nikako o Svete Kate priselili je ko nji, velu tako lakše i njima i njoje. Matere baš i ni bilo pravo, bila sva utučena. I sama veli, ni je ništa falilo, al je srce venilo za njeznom kućom. Vada se do kraj nadala da će je kćer, ščim se dovati penzije, dojt natrag iz Švapcke, pa se starat o njoje, ko što i rekla još dok dada bijo živ. Mater jedva dočekala da grane proliće. Ni se pravoga ni razagrijalo, ošla natrag u njeznu kuću, oma i živnila. Al ne zadugo. Godine pritisle, dosta se patila, bać Iva i njegova baš i nisu mogli ostavit sve svoje i otit ko njoje, kako ona tila. Veli jim, mogli bi doselit ko njoje, a njevu kuću prodat, pa nek bać Ivine sestre isplatu koliko bi vridilo polak njezne kuće. Tamo nek napravu jednu staju i kupatilo, da imadu ka dojdju natrag iz Švapcke. U takomu divanu prošlo par godina, a mater sve više venila i bole je sve više vatale. I bać Iva i sestra vidli šta je š njom. Kolikogod jim bilo žo matere, nisu znali šta radit, a ne uvridit je. Sestra veli, ko njoje nema mista, ni u svoje kuće, u kirije je. Bać Iva i njegova nisu imali srca odvratit da tisno i ko nji. Jednu staju moru ostavit za ka cure i njevi dojdju u goste. Na kraj, ka već izgledalo da će mater morat u dom, sporazumili se da je priselu ko njega. Bać Iva i njegova se po matoru glavu latili gradnje. Napravili je sobicu i kupatilce, misec dana pri Svete Kate je i priselili. Mater i sestra prodale kuću, polak dali bać Ive i njegove, polak ostalo sestre. Vada svi sotim bili zadovoljni, ščim se i dalje pazu i obilazu. Jedino mater, ko da ko bać Ive i njegove došla u goste. Nikako već tu sobicu i kupatilce ne može zvati svojom kućom. I dandanas zonu što prodali veli moja kuća. A bać Ive, što stariji, vojatac sve više fali. Najviše ka udaru vručine. Ne falu mu više ni burad ni katarka, vinograd povadijo još pri neg što mater doselijo. Otkako ga spopale njegove bole, ritko popije bukaricu vina, ima dosta i medecina. Dok ji sve izguta, ni mu dosta ni dvi čaše vode. Otkako nema vojaca, ritko kad pije štogoda iz bukarice. Jedino čaj o titrice.

NARODNE POSLOVICE

- Ne puštaj strijelu ako znaš da neće pogoditi cilj.
- Ljudska zloba uvijek dolazi iz nemoći.
- Prazne bačve najviše se čuju.

VICEVI, ŠALE...

- Dobar dan! Imate li tablete protiv inata?
- Imamo.
- E baš ih neću kupiti!

Došla baba na kiosk:

- Jednu dopunu za moju unuku.
- Od?
- Od baba Stane za unuku Anu.

Zašto je kalkulator najbolji čovjekov prijatelj?

- Zato što na njega uvijek možeš računati.

MUDROLIJE

- Kad iskrene riječi uputiš neiskrenim ljudima, dobiješ najiskreniju školu života.
- Istinu je možda teško vidjeti, ali uvijek je tu. Pluta preko laži poput ulja na vodi.

Vremeplov – iz naše arhive

Dužijanca, mališani, 2003.

**PETAK
14.8.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Gradionica vrtova: Dražen, dokumentarna serija
12:00 Dnevnik 1
12:29 Diva, telenovela
13:21 Dr. Oz
14:09 Heartland
14:52 Bajkovita Hrvatska
15:05 Umrorstva u Midsomeru
17:00 Vijesti u 17
17:20 Upoznajmo Hrvatsku - zaronite s nama
17:33 turizam.hrt
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Jesen u New Yorku, američki film
21:50 Dnevnik 3
22:24 Slom, američko-njemački film
00:18 Milijarde
01:13 Dr. Oz
01:53 Dnevnik 3
02:19 Gradionica vrtova: Dražen, dokumentarna serija
02:49 Betty i njezine dijagnoze
03:32 Heartland
04:14 Skica za portret
04:17 turizam.hrt
04:47 Dnevnik 2
05:29 Diva, telenovela

05:20 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja
10:02 Mali princ
10:24 H2O: Uz malo vode!
10:55 Tajni život zoološkoga vrta
11:52 Ona je tako zabavna, američko-njemački film
13:30 Madre Teresa 1, španjolsko-britansko-talijanski film
15:07 Renovacija na prepad
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Bitange i princeze

17:20 Nogomet, Liga prvaka - četvrtfinale: Leipzig - Atletico M., snimka
19:05 Inspektor Gadget
20:05 Srednjom Amerikom pješice, dokumentarna serija
21:00 5.com s Danielom: Indira Levak i Igor Vori
22:00 Neustrašiva, serija
22:50 Dobra borba
23:45 Obiteljski zločini
00:35 Graham Norton i gosti
01:20 Madre Teresa 1, španjolsko-britansko-talijanski film
02:50 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
15.8.2020.**

06:30 Klasika mundi: Orkestar Nacionalne Akademije Santa Cecilia iz Rima pod ravnanjem Sir Antonija Pappana izvodi Mahlerovu 9. simfoniju
08:00 Put do Santa Fea, film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Madre Teresa 2, španjolsko-britansko-talijanski film
13:57 Istrage prometnih nesreća
14:27 Prizma
15:14 Zapisano u kostima
15:46 Gospa od Vrpolja - Ona koja okove skida
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik
17:40 Lijepom našom: Vinkovci
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Vincent, američki film
21:45 Loto 7 - izvještaj
21:50 Dnevnik 3
22:25 Na kraju dana, britansko-američki film
00:41 Put do Santa Fea, film
02:06 Dnevnik 3
02:32 Madre Teresa 2, španjolsko-britansko-talijanski film
04:02 Skica za portret
04:08 Manjinski mozaik
04:23 Gospa od Vrpolja - Ona koja okove skida
05:16 Dnevnik 2
05:58 Lijepom našom: Vinkovci

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja, crtana serija
09:35 Alvin i vjeeverice, crtana serija
09:55 Vrijeme je za priču
10:21 EBU drama: Najkraći put do Brazila, Japan
10:58 Marija Bistrica: Velika Gospa - misa, prijenos
13:06 Vrtlarica
13:41 Lidijina kuhinja
14:11 Inspektor Montalbano
16:01 Regionalni dnevnik
16:31 Stani u Lici: Udbina, dokumentarna serija
17:01 Sportski trenuci za pamćenje: Rukomet SP - 2003.: Hrvatska - Španjolska: polufinale 122:00
19:06 Inspektor Gadget, crtana serija
19:16 Glazbeni Top20
20:06 Nogomet: Liga prvaka, emisija
20:51 Nogomet, Liga prvaka: Man. City/Real M. - Juventus/Lyon, prijenos
22:56 Nogomet: Liga prvaka, emisija
23:21 Varalice
00:16 Obiteljski zločini
01:06 Graham Norton i gosti
01:51 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
16.8.2020.**

07:33 Tunika, američki film
09:48 Biblija
09:58 Orosavlje: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Apsurdistan: Most u grlu, dokumentarna serija
14:51 I to je Hrvatska
15:08 Priča o nama s Morganom Freemanom
16:00 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:20 I to je Hrvatska
17:40 Lijepom našom: Vinkovci
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6
20:05 Destinacija: Hrvatska, emisija o turizmu
20:30 Loto 6 - izvještaj
20:35 Djeca Mediterana
21:30 Mijenjamo svijet: Sjeme pobune,

dokumentarni film
22:25 Dnevnik 3
23:00 Tunika, američki film
01:10 Apsurdistan: Most u grlu, dokumentarna serija
02:05 Dnevnik 3
02:31 Fotografija u Hrvatskoj
02:48 Destinacija: Hrvatska, emisija o turizmu
03:13 Dnevnik Woodstocka, glazbeno-dokumentarna serija
04:13 Lijepom našom: Vinkovci
05:28 Dnevnik 2
06:10 Split: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja, crtana serija
08:25 Animirana serija
08:38 Igrani program za djecu - strani
09:04 Luka i prijatelji: Autohtone domaće životinje
09:36 Grantchester
10:29 Tko ubija u Brokenwoodu
12:06 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:13 Salamon i kraljica od Sabe, američki film
15:36 Poldark
16:43 Naučite to i mog ljubimca
17:15 Sportski trenuci za pamćenje: Rukomet SP - 2003., finale: Hrvatska - Njemačka
18:59 Tomislav Bralić i klapa Intrade, 2.dio
20:05 Bezdane, američki film
22:25 Katarina Velika - Uzlet
23:20 Varalice
00:15 Dnevnik Woodstocka, glazbeno-dokumentarna serija
01:20 Graham Norton i gosti
02:05 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
17.8.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska

10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Croatia's Finest - Dhruv Baker: Iz Hrvatske s ljubavlju - Biograd/Trogir/Rogoznica
12:00 Dnevnik 1
12:29 Diva, telenovela
13:21 Dr. Oz
14:09 Heartland
14:52 Bajkovita Hrvatska
15:05 Umrorstva u Midsomeru
17:00 Vijesti u 17
17:20 Žrtve ljubavi, serija
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Divlja priroda
21:00 Lice stranca - u sjećanje na Arsena Dedića
22:35 Dnevnik 3
23:10 Milijarde
00:10 Žrtve ljubavi, serija
00:55 Dr. Oz
01:35 Dnevnik 3
02:01 Na vodenome putu
02:51 Betty i njezine dijagnoze
03:36 Heartland
04:21 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:26 Reprizni program
05:05 Dnevnik 2
05:47 Diva, telenovela

04:55 Peti dan
05:55 Riječ i život
06:29 Juhuhu
06:30 Tri prijatelja
09:56 Mali princ
10:25 Djeca Mediterana
11:15 Bezdane, američki film
13:36 Deset dana bez mame, talijanski film
15:13 Renovacija na prepad
16:00 Regionalni dnevnik
16:47 Na vodenome putu
17:39 Bitange i princeze
18:20 TV Bingo
19:05 Inspektor Gadget, crtana serija
19:18 Inspektor Gadget, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Mjesto koje zovem dom
21:00 Istina, američko-australski film
23:05 8 milimetara, američko-njemački film
01:10 Graham Norton i gosti
01:55 Deset dana bez mame, talijanski film
03:25 Noćni glazbeni program

UTORAK 18.8.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
12:00 Dnevnik 1
12:29 Diva, telenovela
13:21 Dr. Oz
14:09 Heartland
14:52 Bajkovita Hrvatska
15:05 Umorstva u Midsomeru
17:00 Vijesti u 17
17:20 Anne od Zelenih zabata, serija
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Divlja priroda
Baltičkog mora: Između Estonije i Finske, dokumentarna serija
21:00 Predsjednik, dokumentarna serija
22:00 Novine
22:55 Dnevnik 3
23:30 Milijarde
00:30 Anne od Zelenih zabata, serija
01:15 Dr. Oz
01:55 Dnevnik 3
02:21 Na vodenome putu
03:06 Betty i njezine dijagnoze
03:51 Heartland
04:36 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:41 Reprizni program
05:00 Dnevnik 2
05:42 Diva, telenovela

05:00 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja
10:06 Mali princ
10:36 Divlja priroda
Baltičkog mora, dokumentarna serija
11:32 Istina, američko-australski film
13:38 Savršena veza, film
15:14 Renovacija na prepad
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Na vodenome putu
17:40 Bitange i princeze
18:20 Kuhan i pečen
19:05 Inspektor Gadget
19:30 POPROCK.HR
20:05 Mjesto koje zovem dom
21:00 Ponovno ljubav, američko-kanadski film
22:45 Albert Nobbs, britansko-irsko-francusko-američki film
00:45 Graham Norton i gosti
01:30 Savršena veza, film
03:00 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 19.8.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Globalna Hrvatska HTV
12:00 Dnevnik 1
12:29 Diva, telenovela
13:21 Dr. Oz
14:09 Heartland
14:52 Bajkovita Hrvatska
15:05 Umorstva u Midsomeru
17:00 Vijesti u 17

17:20 Anne od Zelenih zabata, serija
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Divlja priroda
Baltičkog mora: Između Finske i Švedske, dokumentarna serija
20:58 Loto 7 - izvještaj
21:00 Predsjednik, dokumentarna serija
22:00 Novine
22:55 Dnevnik 3
23:30 Milijarde
00:30 Anne od Zelenih zabata, serija
01:15 Dr. Oz
01:55 Dnevnik 3
02:21 Dva-tri dana u gradu: Bruxelles
03:11 Betty i njezine dijagnoze
03:56 Heartland
04:41 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:46 Reprizni program
05:05 Dnevnik 2
05:47 Diva, telenovela

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja
10:09 Mali princ
10:59 Divlja priroda
Baltičkog mora
11:54 Ponovno ljubav, američko-kanadski film
13:39 Muse des Mörders, austrijsko-njemački film
15:09 Renovacija na prepad
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Dva-tri dana u gradu: Bruxelles
17:40 Bitange i princeze
18:20 Nogomet, Liga prvaka:

polufinale, snimka utakmice od utorka
20:05 Nogomet, Liga prvaka
20:50 Nogomet, Liga prvaka: polufinale, prijenos
22:55 Nogomet, Liga prvaka
23:20 Deset godina, film
01:00 POPROCK.HR
01:35 Graham Norton i gosti
02:20 Muse des Mörders, austrijsko-njemački film
03:45 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 20.8.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Samson, kišobran, suncobran
12:00 Dnevnik 1
12:29 Diva, telenovela
13:21 Dr. Oz
14:09 Heartland
14:52 Bajkovita Hrvatska
15:05 Umorstva u Midsomeru
17:00 Vijesti u 17
17:20 Anne od Zelenih zabata, serija
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6
20:05 Tko želi biti milijunaš?
20:55 Loto 6 - izvještaj
21:00 Predsjednik, dokumentarna serija
22:00 Novine
22:55 Dnevnik 3
23:30 Milijarde
00:30 Anne od Zelenih zabata, serija
01:15 Dr. Oz
01:55 Dnevnik 3

02:21 Dva-tri dana u gradu: Barcelona, dokumentarna serija
03:11 Betty i njezine dijagnoze
03:56 Heartland
04:41 Samson, kišobran, suncobran
05:06 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:11 Dnevnik 2
05:53 Diva, telenovela

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja
10:10 Mali princ
10:34 H2O: uz malo vode
11:02 Divlja priroda
Baltičkog mora, dokumentarna serija
11:55 Deset godina, američki film
13:40 Ponos i predrasude, snima se, američki film
15:10 Renovacija na prepad
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Dva-tri dana u gradu: Barcelona, dokumentarna serija
17:40 Bitange i princeze
18:20 Kuhan i pečen
19:05 Inspektor Gadget, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Mjesto koje zovem dom
21:00 Prijateljice pune love, američki film
22:30 Duel
00:25 Obiteljski zločini
01:10 Graham Norton i gosti
01:55 Ponos i predrasude, snima se, američki film
03:20 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nator iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Zapis s terena

U kući mrkog medvjeda

»Zaovine nikada nisu vidjele ovoliko ljudi u jednom trenutku«, prva je rečenica koju nam je čovjek rekao kada smo ga pitale je li ikad sreo medvjeda i kakve su nam šanse da ga sretnemo.

Nisam sigurna jesu li oni koji me dovoljno dobro poznaju vjerovali da zaista želim upoznati medvjeda. Bilo kako bilo, svjesna sam opasnosti koje ovaj susret donosi, ali želim ga upoznati. Usput, ne kao u zoološkom vrtu. Naravno, voljela bih da to bude onako kako sam ja zamislila: hodamo stazom kroz šumu, a na udaljenosti od 50 metara naš put presječe medvjed, koji nas ne primjećuje, nastavlja svojim putom, koji se, naravno, udaljava od nas. Sljedeći prihvatljiv scenarij je da nas primijeti, zaustavimo se, smrznemo se, on malo gleda u nas i ode. Uspijevamo se ne onesvijestiti, ali cijeli se svijet okreće. Jedino čega sam se bojala u svojoj mašti bilo je da možemo susresti medvjediće s mečkom i nisam imala nastavak za taj scenarij, jer ga uopće nisam željela privlačiti.

Nismo sreli medvjeda, boji se ljudi, svih onih s početka priče, ali pošteno smo se prošetali njegovom kućom i moram priznati da on živi u prekrasnim prostorima. Kao što sam najavila u prethodnom broju, radi se o Nacionalnom parku Tara.

Dan na kajaku

Ljeto bez mora značilo je ljeto bez plavetnila i prostranstva, a onda su oni došli u posve drugačijem obliku. Prijatelj koji je bio s nama rentira kajake u Somboru i jedan od njih je ponio na odmor, a sa sobom je donio i dron i želju za fotografiranjem radi lijepe re-

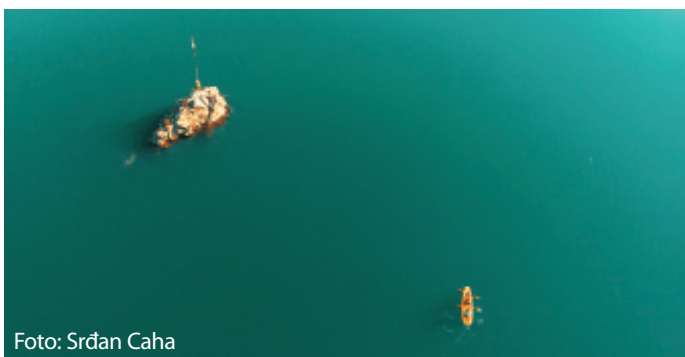

Foto: Srđan Caha

klame. Sve je to bilo dovoljno da dobijemo pozivnicu, ustanemo rano tog jutra i provedemo najljepši dio dana na vodi. Trebali su mu veslači, a nama je trebala vožnja kajacom i avantura. Dobili smo više od svega, jer je nakon foto snimanja kajak ostao s nama. Uživanje u ljepotama vodene površine i prirode oko vode postaje cjelovito tek kad sve vidite i s vode. Imali smo priliku doći do najnepristupačnijih dijelova obale i tako steći potpuni dojam. Prevelali smo celo jezero Zaovine i najljepši su oni dijelovi, skriveni od svačijeg dodira i čuvani samo za najupornije.

Veslali smo na svim granama jezera, napravili malo više od 14 kilometara veslačem u popodnevnom obilasku, dobili smo pre-

lijepe fotografije, zategnuli mišiće, potamnili nam ten i ispunili jedan savršen dan. O zalasku sunca tog dana neću ni govoriti, jer te ljepote ne mogu prenijeti.

Osvajanje vidikovaca

Kada upišete Tara ili Zaovine u internetsku pretragu, odmah ćete vidjeti fotografije vidikovca, a s obzirom na dotičnu prirodu to je potpuno opravdano.

Jedan smo dan posvetili najpoznatijem vidikovcu i avanturi hodanja do njega. Naravno, na putu je bilo još vidikovaca, ljepota i događaja, ali istina je da je ovaj jedan vrijedan biti u središtu pozornosti. Govorim, naravno, o vidikovcu Banjska stena. Do njega se može doći na nekoliko načina, a pokazalo se da je najpopularniji način autom, koji možete parkirati nekih 800 metara od najljepšeg pogleda. Naravno, odlučili smo se na toliko ljepši način, pa smo auto ostavili u Mitrovici i krenuli pješice, kroz šumu i divljinu do vidikovca. Staza je duga oko 6 kilometara, a sa svim usponima i laganim hodaњem, uživanjem i razgledanjem, trebat će vam dva sata da biste stigli do vidikovca. Dosta je dobro označen, ali ne i

besprijeckorno, jer kad smo krenuli, uspjeli smo propustiti zavoj i izaći iz šume. Na povratku smo bili oprezniji, pa smo uživali u svim ljepotama šumske staze. Neka fotografija sama za sebe govori o vidikovcu. Nadam se da joj je teško odoljeti.

Nakon dana punog pogleda nismo se mogli zaustaviti. Osvojili smo i Predov krst, Omarsko vrelo, zaljubili se u Perućac i one prekrasne kuće na vodi – vjerujem da će jedna od sljedećih avantura biti u jednoj od tih kuća – prošetali ledenom vodom najkraće rijeke u Srbiji, Vrelo, dotaknuli maglu i oblake i pokisli na najljepši mogući način. I disali punim plućima.

Sve ovisi o kutu gledanja, uključujući i naš odmor. Neki bi rekli da nismo imali sreće, da je često padala kiša, da je bilo hladno na ljetnom odmoru, da nismo mogli izlaziti. Ja bih rekla da je bilo nešto sasvim drugo i da su kocke bile fino poredane. Sljedećeg vikenda idem na drugu planinu i nastavljam sa slaganjem kockica, jer im je važno samo dati priliku.

Gorana Koporan

120 l - 2700 rsd sa PDV

240 l - 3780 rsd sa PDV

+ troškovi dostave

024/260-500

5+plus

**Paket
SIGURNOSTI**

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisnu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da **jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.**

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo **3.600RSD** godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM
OSIGURANJE

www.mios.rs
011/ 715 33 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

SUBOTICA: NOVA FONTANA

